

บทที่ 3

การศึกษาเปรียบเทียบจิตสำนึกทางสังคมของ แอนตัน เชคอฟ และจอร์จ เบอร์นาร์ด ชอว์

ตัวบทวรรณกรรมเป็นข้อมูลสำคัญในการศึกษาจิตสำนึกทางสังคมของนักเขียนได้เพราะตัวบทนับเป็นรูปการของจิตสำนึกทางสังคมของผู้เขียน การศึกษาจิตสำนึกทางสังคมของนักเขียนทำได้โดยวิเคราะห์องค์ประกอบต่างๆในตัวบทที่แสดงให้เห็นได้ถึงความตระหนักรู้ (awareness) ถึงปัญหาสังคมของนักเขียนและการเสนอแนวคิดใหม่เพื่อชี้้นำให้คนในสังคมปรับปรุงสังคมให้ดีขึ้น นักเขียนที่มีคุณภาพมักไม่เสนอแนวคิดต่อสังคมที่อิงกับคำอธิบายของสื่อมวลชน หรือนักวิชาการ แต่จะสะท้อนให้ผู้อ่านมองเห็นความจริง (truth) ทางสังคมที่ลุ่มลึกกว่าคำอธิบายเกี่ยวกับสถานการณ์ทางสังคมโดยทั่วไป เนื่องจากวรรณกรรมมีพลังถึงขั้นกระทบต่ออารมณ์ ความรู้สึก และสร้างภูมิปัญญาแก่ผู้อ่านได้ วรรณกรรมจึงมีบทบาทสำคัญในการปลูกจิตสำนึกของคนในสังคมให้เกิดความรับผิดชอบและแก้ไขปัญหาดังกล่าวร่วมกัน

จากกรอบการศึกษายุทธศาสตร์ของเชคอฟและชอว์ในฐานะบทละครที่สะท้อนปัญหาสังคมระดับประเทศชาติ องค์ประกอบต่างๆในตัวบทที่ชี้ให้เห็นได้ถึงความจริงของผู้ประพันธ์ในการสื่อแก่นเรื่องเกี่ยวกับประเทศของตนจึงแสดงให้เห็นถึงจิตสำนึกทางสังคมของนักเขียนได้ ในที่นี้ผู้วิจัยวิเคราะห์หาแก่นเรื่องทางสังคมอิงกับกรอบความหมายของคำว่า “สังคม” คือ

A society is the largest group to which any individual belongs. A society is made up of a population ,organization ,time, place and interests. The population includes both sex and all ages...Many common interests are shared; and all interests ,common and specialized, are inclusive enough to make social life self- sufficient among the members.¹

แก่นเรื่องทางสังคมที่จะกล่าวถึงในบทนี้จึงเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับปัญหาของมนุษย์ที่อยู่ร่วมกันเป็นชุมชนระดับประเทศ ไม่ใช่แก่นเรื่องเกี่ยวกับชีวิตของมนุษย์ในฐานะปัจเจกบุคคล

¹ Arnold W. Green, *Sociology* (New York: Mcgraw – Hill, 1956), p. 37.

ปัญหาสังคมส่งผลกระทบต่อถึงชีวิตของสมาชิกในสังคมซึ่งประกอบด้วยมนุษย์ทุกชนชั้น ทุกเพศ ทุกวัยที่อยู่ร่วมกันในพรมแดนเดียวกันคือประเทศรัสเซียและประเทศอังกฤษในยุคสมัยเดียวกัน ความเปลี่ยนแปลงของสังคมทำให้คนที่อยู่ในสังคมเดียวกันต้องเผชิญกับชะตากรรมร่วมกัน

จากการศึกษาบทละคร ผู้วิจัยพบว่าบทละครสื่อถึงแนวคิดต่อสังคมของผู้ประพันธ์ 2 ประการ ประการแรกคือการชี้ให้เห็นถึงปัญหาสังคม เซคอฟและชอว์ได้สะท้อนให้เห็นปัญหาสังคมใน 2 ระดับ ระดับแรกคือการสะท้อนความจริงเกี่ยวกับสภาพสังคมโดยภาพรวม ในระดับนี้ผู้แต่งมองประเทศชาติเป็นหนึ่งหน่วยสังคมที่มีความเปลี่ยนแปลงและปัญหาต่างๆเกิดขึ้น ระดับที่สองคือการสะท้อนถึงข้อบกพร่องของสมาชิกในสังคม โดยชี้ให้เห็นถึงพฤติกรรมอันบกพร่องของมนุษย์ที่อยู่ร่วมกันในสังคม ในระดับนี้ผู้ประพันธ์ให้ความสำคัญกับการสะท้อนถึงลักษณะมนุษย์ซึ่งเกี่ยวข้องกับปัญหาสังคมยุคนั้น ประการที่สองคือการชี้้นำความคิดแก่ผู้อ่านเพื่อแก้ไขปัญหาสังคมซึ่งมีทั้งการชี้้นำให้เปลี่ยนค่านิยมในสังคม และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการดำรงชีวิต แนวคิดจากตัวบททั้งสองประการนี้เป็นข้อมูลสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงจิตสำนึกทางสังคมของนักเขียน เพราะตัวบทที่ผู้แต่งบรรจงประพันธ์ขึ้นย่อมมีเนื้อหาและองค์ประกอบที่ชี้บ่งได้ว่าผู้แต่งรู้ปัญหาในสังคมที่ตนดำรงอยู่และได้สื่อสารให้คนในสังคมตระหนักถึงปัญหานั้น รวมทั้งได้เสนอแนวคิดที่มีคุณค่าในการปรับปรุงสังคมให้ดีขึ้นผ่านการเขียนบทละคร

3.1 การสะท้อนปัญหาสังคม

3.1.1 การสะท้อนสภาพสังคม

บทละครของเซคอฟและชอว์สะท้อนถึงสภาพสังคมรัสเซียและอังกฤษใน 3 ด้าน ได้แก่

3.1.1.1 ความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นภายในสังคม

จากการที่นักเขียนทั้งสองสร้างตัวละครเป็นตัวแทนของกลุ่มคนในสังคม ปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวละครจึงมีความหมายเชื่อมโยงถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมรัสเซียและอังกฤษในยุคที่เกิดวิกฤตการณ์ทางประวัติศาสตร์ได้อย่างชัดเจน

บทละครของเชคอฟสะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงอำนาจของชนชั้นนำในสังคม โดยสื่อให้เห็นว่าขุนนางซึ่งเคยมีอำนาจและบทบาทในสังคมระบบศักดินากำลังหมดอำนาจในสังคม ใน *The Cherry Orchard* การเปลี่ยนแปลงของสวนเชอร์รี่สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงของประเทศรัสเซีย เมื่อขุนนางต้องเสียดินสวนเชอร์รี่ให้แก่ชนชั้นกลางย่อมสื่อให้เห็นว่าขุนนางจะไม่มีอำนาจในดินแดนรัสเซียอีกต่อไป ผู้ไม่มีกรรมสิทธิ์เหนือที่ดินคือผู้ไม่มีอำนาจบงการการเปลี่ยนแปลงของที่ดินได้ ขุนนางในบทละครไม่มีอำนาจในการตัดสินใจในการเปลี่ยนแปลงสวนเชอร์รี่เช่นเดียวกับที่ขุนนางในสังคมไม่มีอำนาจในการกำหนดการเปลี่ยนแปลงของรัสเซีย ในองก์สุดท้าย เชคอฟนำเสนอการจากไปของชนชั้นขุนนางในสังคมสมัยใหม่*ไว้ดังนี้

The scene is the same as in the first act. There are no curtains at the windows or pictures on the walls. Only a few pieces of furniture are left. They have been stacked in one corner as if for sale. There is a feeling of emptiness. Near the front door and at the back of the stage, suitcases, traveling bags.... the voices of peasants who have come to say good-bye. Gayev's voice is heard: "Thank you, my dear people; thank you."

(act 4, p. 943.)

คำอธิบายของฉากรับมือองค์ประกอบที่สื่อถึงการจากลา หลังจากขายสวนเชอร์รี่เพราะความจำเป็นทางการเงิน ขุนนางต้องออกจากบ้านไป บ้านเก่าในเรื่องนี้เป็นสัญลักษณ์แทนสังคมศักดินาสวามิภักดิ์หรือสังคมรัสเซียในยุคเก่า บ้านหลังนี้คือบ้านที่ขุนนางเป็นเจ้าของพื้นที่ (space) ในบ้านคือพื้นที่ที่ขุนนางมีอำนาจ ความสัมพันธ์ของคนในบ้านเป็นระบบอุปถัมภ์ มีคนเพียงสองชนชั้นคือขุนนางและทาส ในองก์สุดท้าย บ้านหลังนี้ไร้เครื่องเรือนดังในอดีต กลายเป็นบ้านที่ไร้ชีวิต กระเป๋าเสื้อผ้าบ่งบอกถึงการเดินทางซึ่งหมายถึงการจากไปของชนชั้นสูง พวกเขาไม่มีอำนาจในบ้านและไม่ได้เป็นเจ้าของสวนเชอร์รี่ซึ่งเป็นสัญลักษณ์แทนรัสเซียอีกต่อไป ในตอนท้ายของตัวบทข้างต้น มีการอำลาจากกันระหว่างขุนนางและทาสอันแสดงถึงการจบสิ้นยุคศักดินา ความสัมพันธ์ระหว่างคนในสังคมในแบบอุปถัมภ์จะไม่มีอีกต่อไป ขุนนางออกจากบ้านอย่าง

* ดูภาคผนวก ก หน้า 196.

อาลัยอาวรณ์ พวกเขาต้องออกไปจากบ้านหรือโลกยุคเก่าและดำรงอยู่นอกบ้านหรือโลกยุคใหม่
อย่าง ผู้อ่อนแอเพราะมีฐานะยากจนและไม่มีอำนาจอีกต่อไป

นอกเหนือจากครอบครัวของมาคาเมเรนเฟสกี ในเรื่องนี้ยังมีตัวละครเจ้าของที่ดินอีก
คนหนึ่งคือพิชชิก (Pishchik) ในยุคศักดินาสวามิภักดิ์ เจ้าของที่ดินคือผู้ที่อยู่ในตระกูลสูง
ศักดิ์(gentry) พวกเขา มีบรรพบุรุษเป็นขุนนางรับใช้แผ่นดินหรือรับใช้ซาร์ พิชชิกปรากฏตัวในเรื่อง
เพื่อมาขอยืมเงิน และได้อธิบายว่าตระกูลของเขาเคยสูงศักดิ์ในอดีต แต่บัดนี้ฐานะเดิมของเขาได้
เปลี่ยนไปแล้ว

Pishchik: ...He used to say that the ancient Simeonov-Pishchiks
came from the horse that Caligula had made a senator
(Sits down.) But you see, the trouble is that I have no
money. A hungry dog believes only in meat... All I
can think of is money.

(act 3, p. 935.)

การเน้นย้ำให้เห็นว่าตัวละครขุนนางมีปัญหาทางการเงินมากกว่า 1 ครอบครัวทำให้เห็นได้
ว่า ในยุคนั้น ขุนนางทั่วไปในรัสเซียมีสถานภาพตกต่ำลง พวกเขาไม่สามารถอุปถัมภ์ใครได้อีก
เพราะตนเองก็มีฐานะเป็นเพียงลูกหนี้เท่านั้น

ใน *The Three Sisters* ตัวละครสี่พี่น้องเผชิญปัญหาคล้ายคลึงกับขุนนางใน *The Cherry Orchard*
กล่าวคือฐานะครอบครัวตกต่ำลงกว่าในอดีต ตัวละครมักคิดถึงความสุขและความมั่งคั่งสมัยที่
พ่อซึ่งเป็นทหารยังมีชีวิตอยู่ ยุคสมัยที่ผ่านมาเป็นยุคที่ขุนนางเรื่องอำนาจ พิจารณาได้จากบทรำพึง
ต่อไปนี้

Masha: ... In the old day, when Father was alive, thirty or forty
officers used to come to our name-day parties and their
was a real racket, but today there's only a man and a
haft and it's silent as a desert.

(act 1, p.123.)

ในปัจจุบันเมื่อขุนนางจัดงานเลี้ยงในบ้าน มีคนมาร่วมงานจำนวนน้อย บทพูดตอนนี้สื่อให้เห็นว่าครอบครัวของข้าราชการชั้นสูงไม่มีบริวารมากมายดังในอดีต คนที่ให้การสวมักคิดน้อยลง นอกจากนี้ ทั้งสี่พี่น้องซึ่งเป็นทายาทในตระกูลขุนนางต้องทำงานเหมือนคนทั่วไป แอนเดรและมาซาแต่งงานกับสามัญชนซึ่งแสดงให้เห็นว่าชนชั้นสูงจะค่อยๆหายไปและถูกกลืนเข้ากับชนชั้นอื่นในสังคม(assimilation) ในบทละครทั้งสองเรื่องของเชคอฟ ตัวละครในชนชั้นขุนนางเป็นฝ่ายพ่ายแพ้มาตามเรนเฟสก็ตต้องสูญเสียสวนเซอร์รี่แก่ชนชั้นกลาง ขุนนางใน *The Three Sisters* สูญเสียอำนาจในบ้านให้แก่สะไก้ชื่อนาตาชาซึ่งเป็นชนชั้นกลาง ชะตาชีวิตของตัวละครเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าขุนนางในสังคมนรัสเซียช่วงนั้นมีสถานภาพทางสังคมเปลี่ยนไปจากเดิม พวกเขาไม่มีบทบาทในฐานะผู้ปกครองบริวาร และผู้บริหารทรัพยากรในรัสเซียอีกต่อไป

นอกจากการหมดอำนาจของขุนนางแล้ว *The Three Sisters* ได้สะท้อนให้เห็นถึงการจากไปของชนชั้นทหาร สังคมรัสเซียเป็นสังคมที่ทหารเป็นกลุ่มคนสำคัญอีกกลุ่มหนึ่ง รัสเซียมีพรมแดนติดกับชนหลายเชื้อชาติและหลายเผ่าพันธุ์ ตั้งแต่สแกนดิเนเวีย ยุโรปตะวันตก ตะวันออกกลาง ถึงเอเชียตะวันออก ในประวัติศาสตร์ รัสเซียเป็นประเทศที่ต้องทำสงครามเพื่อปกป้องพรมแดนบ่อยครั้ง รัฐทุ่มเทงบประมาณเพื่อการพัฒนากองทัพ กอปรกับการปกครองโดยซาร์ซึ่งมีความหมายเช่นเดียวกับซีซาร์ของจักรวรรดิโรมันอันหมายถึงกษัตริย์ที่ยิ่งใหญ่กว่ากษัตริย์ธรรมดา และมีหลักการปกครองที่เข้มงวด ทหารจึงเป็นทั้งผู้รบเพื่อปกป้องพรมแดนและปกป้องอำนาจของซาร์ตลอดประวัติศาสตร์รัสเซีย เมื่อพิจารณาจากเงื่อนไขทั้งในด้านภูมิศาสตร์และวัฒนธรรมการปกครอง จะเห็นได้ว่ารัสเซียน่าจะเป็นสังคมที่มีทหารเป็นจำนวนมากและมีบทบาทในสังคมอย่างกว้างขวางทั้งในยามสงครามและยามสันติ ใน *The Three Sisters* มีตัวละครทหารอยู่จำนวนมาก เชคอฟเขียนแนะนำตัวละครไว้ดังนี้

Vershinin, Aleksandr Ignatyevich, Lieutenant Colonel, Battery Commander

Baron Tuzenbach, Nikolai Lvovich, Lieutenant

Solyony, Vassily Vassilyvich, Staff Captain

Chebutykin, Ivan Romanovich, Army Doctor

Fedotik, Aleksei Petrovich, Second Lieutenant

Roday, Vladimir Karlovich, Second Lieutenant

(p. 122)

จะเห็นได้ว่าเชคอฟระบุตำแหน่งทางทหารไว้ชัดเจนเพื่อย้ำถึงกลุ่มทางสังคมที่ตัวละครสังกัด ในเนื้อเรื่องทหารเหล่านี้ประจำการอยู่ในเมืองนี้และมาร่วมงานเลี้ยงของอิรินา ต่อมาพวกเขา

ได้รับคำสั่งให้ไปปฏิบัติหน้าที่ที่โปแลนด์ อย่างไรก็ตาม เนื้อเรื่องของบทละครของเชคอฟไม่ได้สะท้อนสังคม เมื่อพิจารณาเฉพาะเนื้อเรื่องจะพบว่ามีความน่าสนใจมาก ผู้อ่านจะเข้าใจความตึงเครียดของเรื่องที่แท้จริงได้ก็ต่อเมื่อตีความสถานการณ์เหล่านั้นคู่ขนานไปกับสถานการณ์ทางสังคม ปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวละครในสถานการณ์อันปกติธรรมดาล้วนมีความหมายเชื่อมโยงถึงสถานการณ์ทางสังคมในยุคนั้น ในองก์สุดท้าย เมื่อตัวละครทหารเหล่านี้ต้องจากไป พวกเขาได้บอกกล่าวตัวละครที่เป็นประชาชน ทหารเหล่านี้ไม่มีบทบาทเด่นในตอนต้นเรื่องและไม่มีความสัมพันธ์กับตัวละครพลเรือนในระดับคนรักหรือเครือญาติ แต่ในสถานการณ์แห่งการจากซึ่งกลุ่มทหารต้องออกไปจากเวทีเป็นสถานการณ์ที่เชคอฟให้ความสำคัญมากจนเป็นจุดเด่นของบทละครองก์สุดท้าย ในตอนนี้ตัวละครทหารก็คือ เฟโดติกและ โรเดียร์บอกกล่าวตัวละครขุนนางและพลเรือน

Fedotik: It's not till we meet again, but **Good – bye.** We shall never see each other again...

Irina: Someday we shall run across one another.

Fedotik: In ten or fifteen years perhaps?... Stand still... Once more, for the last time.

Roday: ...We shall not see each other again... (Kisses Irina's hand...glance at the garden) **Good – bye** trees! (shouts) Yoo hoo! **Good – bye** echo.

Fedotik: (looking at his watch) We have less than an hour. Solyony is the only one out of our battery going on the barge, we are with the rank and file. Three battery divisions are going today, three more tomorrow—then peace and quiet will descend upon the town.

Tuzenbach: And the most dreadful boredom...

Roday: **Good – bye,** I must go... It's been splendid living here.

Fedotik: **Good – bye!**

(At the rear of stage Fedotik and Roday meet Masha and bid her

Good – bye; she walks off with them)

Irina: They are gone...

(act 4, p. 138.เน้นตัวหนาโดยผู้วิจัย)

จะเห็นได้ว่าผู้เขียนให้ความสำคัญกับคำลาช้าแล้วช้าเล่า ทั้งนี้คงมิใช่เพื่อตึงอารมณ์ผู้อ่านให้รู้สึกเศร้าไปกับตัวละครเพราะตัวละครที่จากกันไม่ได้ผูกพันกันในขั้นลึกซึ้ง แต่สถานการณ์นี้กระตุ้นให้ผู้อ่านฉุกคิดถึงการจากไปของกลุ่มทหารในสังคมจริง แม้แต่นายทหารระดับสูงอย่างเวอร์ซนินก็กล่าวถึงการจากไปของเขาว่า “Time to be off” (act 4, p. 141.) และ “Time for me to go, it’s time” (act 4, p. 142.) การระบุถึงเวลาเพื่อบอกว่าคุณนี่ไม่ใช่ช่วงเวลาของทหารอีกต่อไปหลังจากการร่ำลา ทหารทั้งกลุ่มก็เคลื่อนออกไปจากเวที

(A band plays a military march offstage; everyone listens)

Olga: They are leaving.

(act 4, p.142.)

การจากลาของทหารมีความหมายซ่อนใต้ความหมายระดับเนื้อเรื่อง ในระดับเนื้อเรื่อง ตัวละครต้องจากคนที่พวกเขารู้จัก แต่เชคอฟได้วางรายละเอียดเกี่ยวกับการจากไปของทหารไว้อย่างแยบยลและครบครันจนผู้อ่านที่ช่างสังเกตจะรู้สึก“อะใจ” ตัวละครที่เป็นแพทย์ในกองทัพซึ่งเป็นผู้เช่าห้องพักที่พี่น้องตระกูลโพรโชรอฟเป็นเจ้าของก็บอกว่าเขาต้องออกจากห้องพักเช่นกันในวันรุ่งขึ้น ส่วนทูเซนบาก็ลาออกจากอาชีพทหารเพื่อทำงานเหมือนคนธรรมดาตามอุดมการณ์ของเขา จะเห็นได้ว่าเชคอฟไม่ต้องการเว้นตัวละครทหารให้เหลือไว้ในบทละครในตอนจบ บทละครเรื่องถัดมาของเชคอฟคือ *The Cherry Orchard* ก็ไม่มีตัวละครทหารอยู่อีกเลย การจากไปของทหารจึงน่าจะแสดงความหมายทางสังคมว่าบทบาทของทหารจะค่อยๆ ลดน้อยลงในสังคมรัสเซีย พลเรือนมีบทบาทมากขึ้น ส่วนขุนนางต้องสูญเสียฐานอำนาจเดิมคือกลุ่มทหารที่เคยสวมวิกก็ต่อพวกเขา

ในสภาพสังคมจริงในยุคปฏิวัติ ฝ่ายพลเรือนมีบทบาทมากขึ้นในสังคม เห็นได้จากเลนิน(Lenin)เป็นนักกฎหมาย ไม่ได้จบการศึกษาด้านการทหาร กลุ่มคนที่เตรียมการปฏิวัติก็คือกลุ่มปัญญาชนและทหารที่ลาออกจากอาชีพทหารแล้วหันมาเผยแพร่อุดมการณ์ทางการเมืองแก่ชนชั้นล่าง อย่างไรก็ตาม ทหารกลับมามีบทบาทในสังคมรัสเซียอีกครั้งหลังยุคของเลนิน สตาลิน (Stalin) ผู้นำคนถัดมาไม่ได้ให้ความสำคัญกับปัญญาชนและการเผยแพร่อุดมการณ์ แต่หันมาปราบปรามกลุ่มคนที่ต่อต้านรัฐบาลคอมมิวนิสต์ด้วยวิธีการรุนแรง ประกอบกับในยุคสตาลินมีภัยคุกคามจากเยอรมนี ทหารจึงกลับมามีบทบาทในสังคมรัสเซียอีกครั้งเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยภายในชาติและป้องกันประเทศ ดังนั้น จากในบทสนทนาข้างต้น การที่ตัวละครทหารที่ชื่อ

² Revolutionary Times, <http://www.russia.net/history/rt.html>

เฟโดติกกล่าวกับตัวละครประชาชนไว้ว่า เราอาจพบกันอีกครั้งในอีก 10-15 ปีข้างหน้าก็เป็นคำกล่าวที่ไม่ผิดนัก เพราะหลังการปฏิวัติสังคมนิยมไม่ได้สงบเรียบร้อย แต่ยังมีการปะทะกันระหว่างคนกลุ่มต่างๆอีกหลายครั้ง³ ทหารจึงกลับมาใช้อำนาจในสังคมนิวฐานะผู้ควบคุมและรักษาความสงบของสังคมนิยมเช่นเดิม

นอกจากการหมดอำนาจของขุนนางและทหารแล้ว บทละครของเชคอฟยังแสดงให้เห็นถึงการเข้ามาบีบคั้นในสังคมนิยมของชนชั้นใหม่คือชนชั้นกลาง เชคอฟจงใจสร้างตัวละครชนชั้นกลางให้มีบุคลิกเข้มแข็ง มีพลังในการต่อสู้ชีวิต ในบทละครของเขามีตัวละครชนชั้นกลางเพียงคนเดียวที่ดำรงอยู่อย่างโดดเด่นท่ามกลางเหล่าตัวละครขุนนางที่อ่อนแอ ชนชั้นกลางใน *The Three Sisters* คือนาตาชาซึ่งเป็นสะใภ้ของครอบครัวโปรโชรอฟ เธอคือตัวละครเพียงคนเดียวในเรื่องนี้ที่ไม่มีอาการป่วยไข้และได้ปรากฏตัวโดยการถือเทียนภายในบ้านอันมืดมิดถึง 4 ครั้ง พฤติกรรมนี้แสดงให้เห็นว่าชนชั้นกลางกำลังก้าวเข้ามาใช้อำนาจในสังคมนิยมแทนเจ้าของบ้านเดิมคือชนชั้นขุนนาง เพราะนาตาชาคือผู้นำแสงสว่างเข้ามาในบ้าน ในองก์สุดท้าย นาตาชากลายเป็นผู้มีอำนาจที่สุดในบ้านซึ่งเชคอฟสื่อโดยให้เธอเข้าครอบครองพื้นที่ต่างๆของบ้านได้สำเร็จ พิจารณาได้ตามคำพูดต่อไปนี้

Natasha: ...(To Irina) You are going away tomorrow, ...I will have Andrei and his violin move into your room. ...and we will put Sofochka in his room....So Tomorrow I shall be alone here...First of all I shall have this avenue of fir trees down, then that Maple. ...And then I'll have flowers planted everywhere – flowers, flowers-and it will be fragrant.

(act 4, p. 142)

จะเห็นได้ว่านอกจากนาตาชาจะได้ครอบครองห้องของอิรินาซึ่งเป็นเจ้าของบ้านเดิมแล้ว เธอยังเตรียมที่จะจัดสวนตามรสนิยมของตนเอง โดยจะปลูกดอกไม้ที่มีสีสันจัดจ้านซึ่งแสดงถึงรสนิยมของชนชั้นกลางแทนต้นไม้ที่มีอยู่เดิม นอกจากนี้ ดอกไม้ยังบ่งบอกถึงความสุขและชัยชนะของนาตาชาเอง ในที่นี้ บ้านหมายถึงประเทศรัสเซีย เจ้าของบ้านคนใหม่คือนาตาชาซึ่งเป็นชนชั้นกลาง สถานการณ์นี้ทำให้ผู้อ่านตระหนักว่าชนชั้นกลางจะเป็นผู้มีอำนาจในสังคมนิยม

³ Ibid.

ชนชั้นขุนนางซึ่งเป็นชนชั้นปกครองเดิม ในขณะที่ตัวละครในตระกูลขุนนางซึ่งเป็นเจ้าของบ้านเดิมท้อแท้สิ้นหวังกับชะตาชีวิตในตอนจบเรื่อง นาดาซากลับกกล่าวถึงชีวิตของเธออย่างมีความหวัง ค่อยๆ นำเสียงอันสดชื่น ราวเรียง

Natasha: Oh, listen to that music! They are leaving us.

...we are left alone to begin our life over again.

We must live... We must live...

(act 4, p. 143.)

ข้อความนี้นับเป็นการประกาศยุคสมัยที่ชนชั้นกลางจะไม่ตกต่ำอีกต่อไป แต่จะมีบทบาทเพิ่มขึ้นในสังคม

ชนชั้นกลางอีกคนหนึ่งใน *The Three Sisters* คือโพรโตโปปอฟ ตัวละครตัวนี้ไม่ปรากฏตัว และไม่มีชื่อในช่วงแนะนำตัวละคร อย่างไรก็ตาม ผู้อ่านรับรู้ได้ถึงพลังและอำนาจของตัวละครตัวนี้ โดยตัวละครอื่นเอ่ยถึงเขาว่าเป็นผู้ส่งเค้กมาให้อิรินาในงานเลี้ยงวันเกิดและเป็นประธานองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นตำแหน่งสูงสุดในองค์กรที่แอนเดรทำงานอยู่ เมื่อเขานั่งรถม้ามารับนาดาซาซึ่งเป็นภรรยาของแอนเดรไปที่เขว เขารออยู่หน้าประตูบ้าน เซคอฟแสดงสัญญาณการมาถึงของเขาโดยบรรยายเสียงระฆังรถม้า [a troika with bells is heard driving up to the house. (act 2, p. 133.)] การส่งเค้กและการนั่งรถม้าแสดงฐานะว่าตัวละครเป็นชนชั้นกลาง ในรัสเซียยุคนั้นชนชั้นกลางเป็นกลุ่มคนที่กำลังนิยมบริโภคสินค้าทันสมัย⁴ แม้โพรโตโปปอฟจะเป็นตัวละครที่ไม่ปรากฏตัว แต่ผู้อ่านก็ตระหนักได้ว่าเขาเป็นผู้มีอำนาจเหนือแอนเดรทั้งในด้านหน้าที่การงานและความรัก เขาคือผู้ได้รับความรักจากภรรยาของแอนเดรและยังมีฐานะเป็นหัวหน้าของแอนเดรในสถานที่ทำงาน ตัวละครตัวนี้จึงเป็นตัวละครชนชั้นกลางที่ยิ่งใหญ่และมีอำนาจเหนือแอนเดรซึ่งเป็นตัวละครขุนนาง การที่เซคอฟนำเสนอโดยไม่ให้เขาปรากฏตัวในเรื่องก็เพื่อให้ผู้อ่านจินตนาการเกี่ยวกับตัวละครชนชั้นกลางตัวนี้ด้วยตนเอง ซึ่งทำให้ผู้อ่านรับรู้ถึงพลัง อำนาจและความยิ่งใหญ่ของชนชั้นกลางได้มากกว่าให้ตัวละครชนชั้นกลางมาปรากฏตัวในขนาดเท่าที่เห็น

ในเรื่อง *The Cherry Orchard* ชนชั้นกลางได้ชัยชนะเหนือชนชั้นสูงเช่นกัน โลกาคินเป็นนักธุรกิจที่มีสถานภาพสูงขึ้นจากเดิมที่เขาเคยเป็นทาสในบ้านขุนนาง เขาสามารถซื้อสวน

⁴ Chekhov's *The Three Sisters*: A Study Guide. <http://www.cdi.org/russia/johnson/4345.html>

เซอร์รี่และกลายเป็นเจ้าของที่ดินผืนนี้แทนขุนนางที่เคยเป็นผู้อุปถัมภ์เขาในวัยเด็ก เมื่อได้เป็นเจ้าของสวนเซอร์รี่ โลพาคินก็ประกาศตัวเป็นผู้มีอำนาจคนใหม่แทนขุนนางเจ้าของสวนเดิมว่า

Lopakhin: what's the matter? You there in the band, play up, play up! Let's hear you properly. Let's have everything as I want it now. (Ironically.) Here comes the new landowner..., the owner of the cherry orchard! (Knocks against a small table accidentally, and nearly knocks over the candelabra.) I can pay for everything! (act 3, p. 943.)

เมื่อโลพาคินได้เป็นเจ้าของสวนคนใหม่ เขาย่อมใช้ที่ดินสวนเซอร์รี่ตามความต้องการของตน ดังที่เขาเคยวางแผนไว้อย่างมั่นใจตามความคิดแบบนักธุรกิจว่า

Lopakhin: The site is magnificent and the river is deep enough for bathing. Of course, the place will have to be cleared, tidied up... I mean, all the old buildings will have to be pulled down, including, I'm sorry to say, this house, but it isn't any use to anybody any more, is it? The old cherry orchard will have to be cut down. (act 1, pp. 918-919.)

ขุนนางเจ้าของเดิมไม่อาจยอมรับแผนการนี้ได้เพราะเห็นว่าการทำงานธุรกิจทำให้เสียเกียรติ สวนเซอร์รี่มีอายุยาวนานและเป็นสมบัติของบรรพบุรุษ ขุนนางผูกพันกับสวนเซอร์รี่ทางจิตใจและอยากให้คงสภาพเดิมไว้ ในบทละครเรื่องนี้ สวนเซอร์รี่ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของประเทศรัสเซียถูกเปลี่ยนมือไปจากขุนนางสู่ชนชั้นกลาง สภาพที่ดินต้องเปลี่ยนแปลงไปเพื่อใช้ประโยชน์ในการทำธุรกิจต้องเที่ยวตามความต้องการของเจ้าของใหม่ บทละครในตอนนี้อาจสะท้อนให้เห็นว่า ชนชั้นกลางมีอำนาจมากขึ้นในสังคมนิรัสเซียแทนขุนนาง พวกเขาเป็นชนชั้นนำใหม่ของประเทศที่มีบทบาทในการจัดสรรทรัพยากร และกำหนดการเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคใหม่ต่อไป

นอกจากนั้น *The Cherry Orchard* ยังสะท้อนให้ผู้อ่านมองเห็นชะตาชีวิตของชนชั้นล่างในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงชนชั้นนำที่ต้องอยู่อย่างโดดเดี่ยวและเคืองแค้นซึ่งต่างจากยุคอดีต ในยุคศักดินาสวามิภักดิ์ชนชั้นล่างไม่ต้องการอิสระและ “ไม่มีตัวตน” ตามแนวคิดปัจเจกชนนิยมเพราะตัวตนของทาสแอบอิงอยู่กับนาย คนเหล่านี้ไม่เชื่อมั่นว่าตนสามารถอยู่ได้ด้วยตนเอง พวกเขาพึ่งพิงผู้มีอำนาจในสังคมและให้ความจงรักภักดีต่อผู้อุปถัมภ์ ในบทละคร เชคอฟกำหนดให้ตัวละครอื่นไม่เห็นความสำคัญของเฟียส์นอกจากมาดามเรนเนฟสกีซึ่งเป็นนายผู้เคยมีอำนาจในยุคเก่า มาดามเรนเนฟสกียังคงเห็นความสำคัญของเฟียส์เสมอ เช่นที่เธอกล่าวก่อนเดินทางออกจากบ้าน

Mrs. Ranevsky: Well, we can go now. I'm leaving with two worries on my mind. One concerns Firs. He's ill.

(act 4, p. 948.)

ในตอนจบ ชุนนางไม่มีฐานะดีพอที่จะอุปถัมภ์ทาสได้อีก เมื่อชุนนางเดินทางจากบ้านไป เชคอฟบรรยายถึงตัวละครทาสว่า

(...Firs appears from the door on the right. He is dressed, as always, in a jacket and white waistcoat. He is wearing slippers. He looks ill.)

Firs: (walks up to the door and tries the handle.) Locked! They've gone. (Sits down on the sofa.) Forgot all about me. Never mind. Let me sit down here for a bit. Forgotten to put on his coat, the young master has, Sure of it. Gone off in his light overcoat. (Sighs anxiously.) ...My life's gone just as if I'd never lived. ...(Lies down.) I'll lie down a bit. No strength left. Nothing's left. Nothing. (Lies motionless.)

(act 4, p. 949.)

การจบเรื่องให้เฟียส์อยู่ในวัยชราและป่วยหนักย่อมทำให้ผู้อ่านเดาได้ว่าเฟียส์คงจะตายไปอย่างโดดเดี่ยวในไม่ช้าในบ้านหลังนี้ สภาพของเฟียส์สื่อให้เห็นถึงชนชั้นทาสที่อ่อนแอและกำลังจะหายไปจากสังคมนรัสเซีย เฟียส์ถูกขังไว้ในบ้านหลังเก่า บ้านหลังนี้คือสัญลักษณ์แทนสังคมนรัสเซียยุคเก่า เพราะชุนนางเป็นเจ้าของบ้านหลังนี้ พื้นที่ในบ้านคือพื้นที่ที่ชุนนางมีอำนาจ เฟียส์ไม่ได้ออกจากบ้านเพราะเขาเป็นทาสซึ่งเป็นคนของสังคมนยุคเก่าหรือยุคศักดินาสวามิภักดิ์ ในเรื่องนี้ เฟียส์ไม่

เคยปรารถนาจะออกไปจากบ้านหลังนี้ แม้สังคมนรัสเซียจะมีกฎหมายเลิกทาสแล้ว แต่เฟียสก็สมัครใจที่จะเป็นทาสอยู่ในบ้านหลังเดิมด้วยความพอใจในวิถีชีวิตตามระเบียบสังคมแบบเก่า ตัวละครทั้งหมดที่เฟียสไว้ในสภาพป่วยและล้มไปว่าได้ลือคประตู่ขังเฟียสไว้ในบ้าน สถานการณ์นี้สะท้อนให้เห็นว่าผู้คนในสังคมสมัยใหม่มีแนวโน้มที่จะลืมนึกถึงคนอ่อนแอและไม่มีอำนาจในสังคม

ขณะเดียวกัน บทละครก็สะท้อนให้เห็นว่าความสัมพันธ์ของขุนนางรุ่นใหม่กับทาสเปลี่ยนไปจากยุคเก่า แอนยาผู้เป็นทายาทรุ่นใหม่ของตระกูลขุนนางไม่ผูกพันกับทาสเหมือนขุนนางรุ่นก่อน สังเกตได้จากเมื่อสาวใช้ดันยาชา (Dunyasha) เข้าไปปรึกษาเรื่องการแต่งงาน โดยยืนยันกับนายว่า “I don’t know what to think” (act 1, p. 915.) นั่นคือ เธอตัดสินใจเองไม่ได้ จึงต้องเข้าไปปรึกษานายและอยากให้นายตัดสินใจเรื่องส่วนตัวนี้ให้ หากสังเกตพฤติกรรมของแอนยาต่อไปนี้ก็จะเห็นได้ถึงความห่างเหินระหว่างนายรุ่นใหม่กับทาส

Dunyasha: ...I must tell you at once! I can't keep it to myself
a minute longer....

Anya: (apathetically) What is it this time?

Dunyasha: Our clerk, Yepikhodov, proposed to me after Easter.

Anya: Always the same. (Tidying her hair.) I've lost all my
hairpins.

Dunyasha: I don't know what to think. He loves me so much, so
much!

Anya: (tenderly, looking through the door into her room.) My
own room, my own windows, just as if I'd never been
away!

(act 1, p. 915.)

จะเห็นได้ว่าตัวละครทั้งสองพูดกันคนละเรื่อง ไม่อาจสื่อสารให้เข้าใจกันได้ แอนยาไม่เห็นว่าเป็นปัญหาของทาสเป็นสาระสำคัญที่เธอต้องให้ความสนใจ ต่างจากแม่ของเธอซึ่งเป็นขุนนางรุ่นก่อนที่มีวิธีการปฏิบัติต่อทาสต่างออกไป สังเกตได้จากพฤติกรรมต่อไปนี้

Mrs. Ranevsky : (Firs puts a little cushion under her feet.) Thank you, Firs dear. I've got used to having coffee. I drink it day and night. Thank you, Firs, thank you, my dear old man. (Kisses Firs.)

(act 2, p. 913.)

สถานการณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นความผูกพันระหว่างนายและทาสในสังคมยุคเก่า ตัวละครทั้งสองต่างมีอายุมาก ทำให้ผู้อ่านทราบที่ใช้ชีวิตในยุคศักดินาสวามิภักดิ์มาแล้วในระแวกหนึ่ง จะเห็นได้ว่าทาสจงรักภักดีต่อนาย และนายก็รับผิดชอบต่อคนของตน ทั้งสองฝ่ายผูกพันกันอย่างแน่นแฟ้น อย่างไรก็ตาม รูปแบบความสัมพันธ์เช่นนี้กลายเป็นวิถีชีวิตของคนรุ่นเก่าในสังคมสมัยใหม่ ความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นเปลี่ยนไปจากเดิม ไม่มีขนบธรรมเนียมที่คนแต่ละกลุ่มจะต้องพึ่งพากันไปทั้งชีวิต

ส่วนชนชั้นกลางกับชนชั้นล่างไม่มีความผูกพันกันแต่อย่างใด ในเรื่อง *The Cherry Orchard* ทาสรุ่นใหม่อย่างยาซาพยายามประจบสอพลอโพลาคินเมื่อเขาได้รู้ว่าโพลาคินคือเจ้าของสวนคนใหม่ แต่โพลาคินก็ไม่ได้รับคำที่จะดูแลคุ้มครองเขา ในตอนจบยาซาจึงต้องจากไปกับนายเก่าแน่นอนว่าชีวิตความเป็นอยู่ของเขาจะไม่ดีขึ้นเพราะนายเก่ามีฐานะยากจนลง ใน *The Three Sisters* นาดาซาออกปากไล่ทาสที่ทำงานไม่ได้ออกไปจากบ้านเพราะเธอเห็นทาสเป็นเพียงลูกจ้าง เธอไม่มีความข้องเกี่ยวกับทาสมากไปกว่าการควบคุมดูแลการทำงานและการให้เงินเดือน เมื่อทาสทำงานให้ไม่ได้ ความสัมพันธ์ก็จบลง

บทละครของเชคอฟสะท้อนความสัมพันธ์ทางชนชั้นในระยะก่อนการปฏิวัติซึ่งเป็นช่วงที่เกิดการเปลี่ยนแปลงชนชั้นที่มีอำนาจในสังคม ชุนวนางไม่มีอำนาจทางเศรษฐกิจและการปกครอง พวกเขาไม่อาจครอบครองทรัพย์สินและเลี้ยงดูบริวาร ตัวละครชุนวนางของเชคอฟไม่มีศักยภาพพอจะเป็นผู้นำในสังคมใหม่ พวกเขาไม่สามารถแก้ปัญหาการเงินของครอบครัวได้ จิตใจอ่อนแอทำงานไม่เป็น ใช้จ่ายเงินฟุ่มเฟือย รักสนุก และขาดความรับผิดชอบ ส่วนชนชั้นกลางซึ่งเป็นผู้มีอำนาจใหม่ไม่สนใจหน้าที่ในการอุปถัมภ์ชนชั้นล่าง สังคมรัสเซียในยุคนั้นเกิด “สูญญากาศ” ทางอำนาจ ในขณะที่ชนชั้นซึ่งมีอำนาจเก่ากำลังจะจากไป ชนชั้นที่มีอำนาจใหม่คือชนชั้นกลางมีชีวิตตามค่านิยมสมัยใหม่ที่เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนเท่าเทียมกัน และทุกคนต้องทำมาหากินเอง ด้วยเหตุนี้ความสัมพันธ์เดิมของคนในสังคมจึงเปลี่ยนไป ความผูกพันทางจิตใจระหว่างมนุษย์ที่เคยพึ่งพากันเปลี่ยนไปเป็นความสัมพันธ์ระหว่างนายกับลูกจ้างที่มีเงินเป็นสื่อกลาง แม้ไทรพิมอฟ

ซึ่งเป็นตัวละครปัญญาชนจะพูดถึงปัญหาของชนชั้นล่างอยู่บ้าง แต่ตัวเขาก็ยังรับผิดชอบต่อชีวิตตัวเองและสังคมไม่ได้ ปัญหาจึงเกิดกับชนชั้นล่างส่วนใหญ่ของประเทศที่เป็นผู้แพ้ในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ และไม่เคยชินกับลัทธิปัจเจกชนนิยมอันเป็นวัฒนธรรมใหม่ที่แพร่ขยายจากยุโรปตะวันตก⁵ ชีวิตของพวกเขาแย่ลงกว่าเดิมเพราะไม่อาจพึ่งพาใครได้ดังในอดีต สภาพการณ์เช่นนี้ทำให้เข้าใจได้ว่าคนรัสเซียยุคนั้นฝากความหวังไว้กับการปฏิวัติ เพราะเห็นว่าเป็นทางเดียวที่จะหนีไปจากสภาพชีวิตที่เป็นอยู่ได้

นอกจากการนำเสนอสภาพความสัมพันธ์ทางชนชั้นในสังคมผ่านพฤติกรรมของตัวละคร ซึ่งเป็นตัวแทนของคนแต่ละกลุ่มแล้ว เซคอฟยังใช้เครื่องแต่งกายและดนตรีเพื่อแสดงให้เห็นถึงสถานการณ์ที่ชนชั้นต่างๆ ในรัสเซียไม่อาจรวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ในองก์แรกของ *The Three Sisters* นาดาชาสวมชุดสีชมพูกับผ้าคาดเอวสีเขียว หญิงสาวสามพี่น้องเห็นว่านาดาชาแต่งกายไร้รสนิยม ในตอนจบเมื่อนาดาชาหนีอำนาจในบ้าน เธอเป็นฝ่ายจัดการแต่งกายของตัวละครขุนนางว่าชุดสีครีมของอิรินาทำให้อิรินาคูซิดเซียว ไม่สดใส นาดาชายังยืนยันในรสนิยมของเธอดั้งเดิมโดยไม่เห็นว่าการแต่งกายของขุนนางสวยงาม การแต่งกายจึงเป็นองค์ประกอบหนึ่งในการสื่อถึงความขัดแย้งระหว่างชนชั้น ส่วนดนตรีที่ดังขึ้นเป็นระยะๆ ในบทละครเรื่องนี้นอกจากช่วยสื่ออารมณ์ของตัวละครและสร้างความกระหายใคร่รู้เกี่ยวกับชะตาชีวิตที่ไม่แน่นอนของตัวละครแล้ว ยังเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสื่อถึงการแบ่งแยกระหว่างคนต่างชนชั้น ในเรื่องนี้ มาซาเคยเรียนเปียโนในวัยเด็ก ทูเซนบาคซึ่งเป็นนายทหารหนุ่มที่เติบโตมาจากครอบครัวฐานะดีนั่งลงเล่นเปียโนในบ้านของขุนนาง แอนเดรเล่นไวโอลินเมื่อเขารู้สึกเหงา จะเห็นได้ว่าเปียโนและไวโอลินเป็นเครื่องดนตรีของตัวละครที่เป็นชนชั้นสูงที่มีฐานะดี ตัวละครทหารมีวงดนตรีประจำกลุ่มของตนซึ่งบรรเลงเพลงมาร์ช(march)ในตอนที่ต้องเดินทางจากไป สาวใช้ในเรื่องร้องเพลงกล่อมเด็กในรัสเซียนั้นเพลงกล่อมเด็กเป็นเพลงพื้นเมือง (folk song) ซึ่งร้องกันในท้องถิ่นชนบท ในองก์ต่อมาสาวใช้ส่งเสียงร้องเพลงคลอเสียงแอกคอร์ดียัน(accordion)ที่ตั้งแ่วมาจากนอกบ้านแสดงถึงการหา

⁵ รากฐานทางวัฒนธรรมของสังคมรัสเซียต่างจากประเทศในยุโรปตะวันตก สังคมรัสเซียรับวัฒนธรรมในการอยู่ร่วมกันแบบตะวันตกเพราะเคยเป็นเมืองขึ้นของมองโกลเป็นเวลาถึง 240 ปี คนรัสเซียมองตนเองว่าเป็นข้าของแผ่นดินที่มีหน้าที่ปฏิบัติตามกฎหมายและคำสั่งของซาร์และขุนนาง อีกทั้งยังนับถือศาสนาคริสต์นิกายกรีกออร์ทอดอกซ์โดยสืบทอดวัฒนธรรมจากจักรวรรดิไบแซนไทน์ ซึ่งแตกต่างจากชาวยุโรปตะวันตกที่สืบทอดวัฒนธรรมจากจักรวรรดิโรมัน ด้วยเหตุนี้ ชาวรัสเซียจึงรับแนวคิดปัจเจกชนนิยมที่ก่อเกิดขึ้นในยุโรปตะวันตกได้ยากเพราะเห็นว่ามันแตกต่างจากวิถีชีวิตของคนรัสเซียที่เป็นอยู่เดิม ดู ซาตรี ฤทธารมย์, นโยบายต่างประเทศ รัสเซีย 1945 - 1985 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537), บทนำ.

ความสุขอย่างเรียบง่ายของชนชั้นล่าง ในฉากสุดท้าย อีริน่าสั่งสาวใช้ให้ยื่นเงินให้นักคนตรีวินพคที่เล่นดนตรีอยู่ริมถนน สาวใช้บ่นว่าถ้านักคนตรีเหล่านี้ได้รับการเลี้ยงดูที่ดี ก็คงไม่ต้องเร่ร่อนเล่นดนตรีตามถนน คนตรีในบทละครของเชคอฟทำหน้าที่สะท้อนให้เห็นถึงการแบ่งแยกระหว่างชนชั้นในสังคมรัสเซีย ชนแต่ละชั้นมีวัฒนธรรมทางดนตรีประจำกลุ่มของตนเองซึ่งแสดงถึงการแบ่งแยกโลกแห่งความสุขของคนแต่ละชนชั้น พวกเขาไม่มีโลกแห่งความสุขที่เป็นโลกเดียวกัน

ในบทละครของซอว์ ซอว์ใช้ความแตกต่างในการใช้ภาษาของตัวละครสื่อถึงการแบ่งแยกคนแต่ละชนชั้นอันเป็นวิธีที่ต่างจากในบทละครของเชคอฟซึ่งใช้ดนตรีและเครื่องแต่งกาย ใน *Major Barbara* ภาษาของตัวละครชนชั้นล่างมีลักษณะไม่สมบูรณ์ดังภาษาของชนชั้นอื่น ดังตัวอย่าง

The man : ...I can so' to leave' arf the jop for me fellow workers...

I'm fly enough to know wot's inside the law and wot's outside it; and inside it I do as the capitalists do: pinch wot I can lay me' ands on... Wot's the consequence? When trade is bad... and the employers'az to sack' arf their men, they generally start on me.

(act 2, p. 370.)

ยิ่งตัวละครเป็นชนชั้นระดับล่างมาก เขาก็จะพูดไม่เต็มคำมากขึ้น เช่น บิลซึ่งเป็นชนชั้นล่างที่ไม่ได้รับการดูแลจากสถานสงเคราะห์ พูดว่า “E was pryin' for me:pryin' camfortable wir me as a cawpet.” (act 2, p. 379.) ส่วนบทพูดของตัวละครชนชั้นสูงเป็นการพูดเต็มคำตามภาษาเขียน การใช้ภาษาสละสลวยบ่งบอกถึงพื้นฐานการศึกษาที่ดี ภาษาที่แตกต่างกันระหว่างตัวละครแสดงให้เห็นว่าภาษาอังกฤษซึ่งเป็นภาษาประจำชาติแบ่งแยกได้ตามชนชั้น มิได้เป็นภาษาเดียวของคนทั้งประเทศ

บทละครของซอว์สะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นในยุคที่ชนชั้นนายทุนมีอำนาจสูงสุดในสังคมอังกฤษ นายทุนของซอว์ ทั้งแมงแกนใน *Heartbreak House* และอันเดอร์เซฟท์ใน *Major Barbara* ต่างมีอำนาจในระดับสูงคือมีอำนาจมากกว่ารัฐบาล ดังที่อันเดอร์เซฟท์และแมงแกนเปิดเผยต่อตัวละครอื่นถึงอำนาจของตนในสังคม

Undershaft: I am the government of your country.

(act 3, p. 386.)

Mangan: Let me tell you, Lady Utterword, that the prime Minister of this country asked me to join the Government without even going through the nonsense of an election, as the dictator of a great public department.

Lady Utterword: As a conservative or a Liberal?

Mangan: As a practical business man.

(act 3, p. 281.)

การสะท้อนสภาพสังคมเช่นนี้น่าจะมาจากการที่ชอว์ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดของมาร์กซ์ ซึ่งอธิบายว่ารัฐทุนนิยมมีรัฐบาลเป็นของนายทุน รัฐบาลจะทำตามความต้องการของชนชั้นนำกลุ่มนี้ คำพูดของอันเดอร์เซฟท์ชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่างรัฐบาลกับนายทุน

Undershaft: ...Do you think that you and half a dozen amateurs like you, sitting in a row in that foolish gabble shop, can govern Undershaft and Lazarus? No, my friend, you will do what pays us. You will make war when it suits us and keep peace when it doesn't. You will find out that trade requires certain measures when we have desire on those measures. When I want anything to keep my devideded up, you will discover that my want is a national need. When other people want something to keep my devideded down, you will call out the police and the military. And in return you shall have the support and applause of my newspapers, and the light of imagining that you are a great statesman, Government of your country! ...

(act 3, p. 386.)

จากข้อความข้างต้น อันเดอร์เซฟท์ประกาศให้ลูก ๆ รับรู้ว่าเขาสามารถควบคุมการกำหนดนโยบายและการบริหารงานของรัฐให้เป็นไปตามความต้องการของตนได้โดยเขาไม่ต้องมีตำแหน่งทางการเมือง ในทางปฏิบัติ นายทุนมีอำนาจในการควบคุมกำลังคนเพราะพวกเขา

คือ นายจ้าง รัฐต้องเอาใจคนกลุ่มนี้ เพราะหากปล่อยให้ นายทุนยากจน ย่อมหมายความว่า คนจำนวนมากต้องว่างงาน ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพของรัฐบาลเอง นอกจากนี้ บทละครยังสะท้อนให้เห็นว่า นายทุนอยู่เบื้องหลังการเติบโตขององค์กรต่างๆ ในสังคมยุคนั้น บาร์บารา กล่าวถึงอำนาจของนายทุนอย่างขมขื่นต่อความจริง

Barbara: ...their hands stretch everywhere; when we feed a starving fellow creatures, it is with their bread, because there is no other bread; when we tend to sick, it is the hospitals they endow: if we turn from the churches they build, we must kneel on the stones of the streets they pave. As long as that lasts, there is no getting away from them.

(act 3, p. 395.)

จากข้อความข้างต้นวิเคราะห์ได้ว่า ในสังคมอังกฤษสมัยนั้น นายทุนมีอำนาจสูงสุดและมีอำนาจพอที่จะกำหนดชะตากรรมของคนในสังคมได้ แทนพระเจ้า พวกเขาคือผู้สร้างโรงพยาบาล โบสถ์ ถนน สิ่งเหล่านี้จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของคนในสังคม นายทุนแทรกแซงอำนาจได้ในทุกองค์กรในสังคม โดยการให้เงินอุดหนุน รวมถึงองค์กรสงเคราะห์คนยากจนที่จัดตั้งขึ้น โดยความร่วมมือระหว่างสถาบันสำคัญของชาติคือศาสนาและทหาร นายทุนจึงอยู่ในฐานะผู้ควบคุมทั้งชะตาชีวิตและวิถีคิดของคนทั้งสังคมได้ เพราะพวกเขามีอำนาจเหนือสถาบันที่เผยแพร่ความคิดแก่คนในสังคม เช่น สถาบันการเมือง สถาบันทางศาสนา อันเดอร์เซฟท์มองว่าการให้เงินอุดหนุนองค์กรเหล่านี้จะทำให้คนในสังคมศรัทธาในตัวเขาและยังเป็นวิธีการที่จะสร้างแรงงานที่มีคุณภาพ เพราะคนยากจนจะระลึกถึงบุญคุณของเขาตลอดเวลา ไม่คิดเรื่องการประท้วงหรือนัดหยุดงาน รวมทั้งไม่เข้าร่วมสหภาพแรงงาน ในตอนที่อันเดอร์เซฟท์ตกลงบริจาคเงินซึ่งช่วยให้สถานสงเคราะห์คนยากจนแห่งนี้อยู่รอดต่อไปได้กระตุ้นให้ผู้อ่านจินตนาการภาพได้ว่าคนในสังคมสมัยใหม่หันมากราบไหว้นายทุนแทนพระเจ้า

Mrs Baines: Mr. Undershaft, have you ever seen a thousand people fall on their knees with one impulse and pray? Come with us to the meeting. Barbara shall tell them that the Army is saved, and saved through you.

(act 2, p. 381.)

บทละครเรื่อง *Major Barbara* สะท้อนให้เห็นถึงสังคมสมัยใหม่ที่มีบรรยากาศแตกต่างจากสังคมยุคศักดินาสวามิภักดิ์ ในสังคมสมัยใหม่ เศรษฐกิจทุนนิยมเติบโตขึ้น ชนชั้นที่มีอำนาจในสังคมทุนนิยมก็คือนายทุน จะเห็นได้ว่าในเรื่องนี้อันเดอร์เซฟท์ซึ่งเป็นนายทุนได้ครอบครองอำนาจจากการเป็นเจ้าของโรงงานอาวุธ สิ่งนี้มีความหมายเชื่อมโยงกับเงินและอาวุธ การมีเงินและอาวุธบ่งบอกถึงการมีอำนาจ เพราะสามารถบังคับให้ผู้อื่นทำในสิ่งที่ตนต้องการ ในที่นี้อันเดอร์เซฟท์ไม่ได้ใช้อาวุธจริงบังคับใคร ทว่าคนจนยอมทำตามคำสั่งของอันเดอร์เซฟท์เพราะอันเดอร์เซฟท์เป็นนายจ้างผู้จ่ายเงินให้พวกเขา เงินจึงเป็นอาวุธในสังคมสมัยใหม่เพราะทำให้ผู้อื่นกลัวและทำตามที่มีอาวุธชนิดนี้ต้องการได้ อันเดอร์เซฟท์ใช้คำกริยาอธิบายอำนาจของเขาว่า [Undershaft: ...**Patronizing** the people who are not so lucky... (act 3, p. 393. เน้นตัวหนา โดยผู้วิจัย)]

คำนี้มีรากศัพท์เดียวกับคำว่า “patronage” ซึ่งอธิบายความสัมพันธ์ระบบอุปถัมภ์ในสังคมศักดินาสวามิภักดิ์ ในสังคมสมัยใหม่ ผู้มีฐานะเป็นผู้อุปถัมภ์ก็คือนายทุน โดยสามารถเรียกร่องการสวามิภักดิ์จากคนในสังคมโดยการใช้เงิน อันเดอร์เซฟท์กล่าวว่าเขาตัดสินใจไต่เต้าสถานภาพเป็นคนร่ำรวยก็เพราะเขาเกลียดความยากจน (poverty) และการเป็นทาส (slavery) คำสองคำนี้ผูกความหมายไว้ด้วยกันเช่นเดียวกับคำว่า “เงิน” และ “อาวุธ” ทาสในสังคมสมัยใหม่ก็คือคนจนที่ต้องทำตามคำสั่งของคนที่เป็นผู้จ่ายเงินให้ หากไม่ทำตามคำสั่งก็จะไม่ได้เงิน ดังคำพูดของอันเดอร์เซฟท์ในตอนที่เขาตัดสินใจที่จะเป็นคนรวยชี้ให้เห็นว่า การมีเงินก็คือการมีเสรีภาพและมีอำนาจ [Undershaft: ...I became **free** and great... I had my **will**. (act3, p.392. เน้นตัวหนา โดยผู้วิจัย)]

เงินทำให้คนในสังคมสมัยใหม่มีเจตจำนงเสรี (free will) กล่าวคือมีเสรีภาพที่จะกำหนดชะตากรรมของตนเองได้ ตราบใดที่คนยังยากจน เขาย่อมไม่ได้ทุกสิ่งที่เขาอยากได้ เช่น ไม่มีการศึกษาที่ดี ไม่มีวัตถุที่ต้องการ ไม่มีวันหยุด คนจนมีเสรีภาพเท่าจำนวนเงินที่เขา มี *Major Barbara* สะท้อนให้เห็นโลกในยุคสมัยใหม่ที่ความสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่างคนในสังคมต่างจากยุคศักดินาสวามิภักดิ์ ในยุคนี้นายทุนเป็นนาย คนจนเป็นทาส เงินคือตัวกำหนดเสรีภาพและอำนาจในสังคม กลุ่มที่มีเงินมาก ก็จะมีอำนาจและเสรีภาพมาก กลุ่มที่มีเงินน้อยเป็นผู้ถูกปกครอง และมีเสรีภาพจำกัด

บทละครเรื่อง *Heartbreak House* ของซอว์ แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นในสังคมในทางเดียวกัน ชนชั้นล่างในเรื่องนี้ก็ยอมถวายชีวิตให้นายทุน แมซซินี (Mazzini) ยกลูกสาวของ

คนให้นายทุนแมงแกนอย่างเต็มที่ในองก์ที่สอง เอลลีซึ่งเป็นลูกสาวเปิดเผยว่าเธอยอมแต่งงานกับแมงแกนเพื่อยกระดับฐานะครอบครัว แม้เธอจะไม่ได้รักแมงแกนเลยก็ตาม

บทละครทั้งสองเรื่องของซอว์แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ทางชนชั้นในสังคมอังกฤษยุคนั้น ชนชั้นนายทุนมีอำนาจโดยสมบูรณ์ หลังศตวรรษที่ 19 ซึ่งภาคอุตสาหกรรมของอังกฤษมีความเจริญและผลิตสินค้าที่จำเป็นต่อชีวิตได้มากมาย ชนชั้นอื่นต่างต้องการเงินในยุคที่วัตถุดิบบทบาทต่อวิถีชีวิตมากขึ้น เมื่อสังคมไม่มีกติกากำหนดในการควบคุมการกระจายทรัพยากรแก่คนกลุ่มต่างๆ จึงเกิดความแตกต่างในด้านชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน ความยากจนขยายวงกว้างขึ้นในสังคม คนรวยมีน้อยแต่ครอบครองทรัพยากรได้จำนวนมากอย่างไม่จำกัด ผู้คนไม่อาจหลุดพ้นจากโลกที่วัตถุดิบมีความจำเป็นต่อชีวิตมากขึ้น โลกชนิดนี้จึงเป็นโลกที่นายทุนมีอำนาจเหมือนดังพระเจ้า และอาวุธของนายทุนก็คือเงิน ตัวละครในชนชั้นอื่นต่างยอมรับว่าเงินเป็นสิ่งที่พวกเขาต้องการแม้แต่บาร์บาราซึ่งเป็นนักสังคมสงเคราะห์ก็ยอมรับในที่สุดว่า เงินช่วยให้ผู้ด้อยโอกาสในสังคมมีชีวิตที่ดีขึ้นได้ อย่างไรก็ตาม สังคมที่นายทุนเป็นใหญ่มีข้อบกพร่อง เห็นได้จากนายทุนในบทละครของซอว์มีความเชื่อว่าปัญหาทุกอย่างแก้ไขได้ด้วยเงิน คุณธรรมและสติปัญญากลายเป็นเครื่องมือลำดับรอง ตัวละครใน *Major Barbara* ซึ่งเป็นตัวแทนของคนกลุ่มต่างๆ ในสังคมต่างยอมแพ้แก่อำนาจของนายทุน เลดี้บริโตมาร์ทซึ่งเกิดในตระกูลขุนนางเก่าสนับสนุนให้ลูกชายรับมรดกจากธุรกิจค้าอาวุธของอดีตสามีทั้งที่รู้ว่ากิจการนี้ผิดศีลธรรม เพราะเธอไม่มีทรัพย์สินสมบัติพอที่จะเลี้ยงครอบครัวได้ต่อไป ลูกชายซึ่งเป็นคนรักของบาร์บารายินดีสละอาชีพนักวิชาการหากเขาได้รับมรดกคือโรงงานผลิตอาวุธที่ทันสมัยแห่งนี้เช่นกัน สตีเฟน (Stephen) ยอมรับว่าพ่อของเขาเป็นคนเก่งคนหนึ่งในตอนจบ บาร์บาราหมดความศรัทธาต่อศาสนาและลาออกจากงานในหน่วยสงเคราะห์คนยากจนเพราะองค์กรนี้รับเงินอุดหนุนจากนายทุน ในตอนจบ บาร์บาราก็ยอมแพ้แก่ความจริงที่ว่าเธออยู่ในยุคสมัยที่ไม่อาจรอดพ้นจากอำนาจของนายทุนได้ จึงยอมแต่งงานกับลูกชายผู้ได้รับมรดกคือโรงงานอาวุธของอันเดอร์เซฟท์ จากเนื้อเรื่องจะเห็นได้ว่าอำนาจทางสติปัญญาซึ่งเป็นอำนาจของชนชั้นปัญญาชนอย่างลูกชายและสตีเฟน อำนาจของศีลธรรมและเกียรติยศศักดิ์ศรีของฝ่ายอนุรักษ์นิยมอย่างบาร์บาราและเลดี้บริโตมาร์ทไม่อาจต้านทานอำนาจเงินของนายทุนอันเดอร์เซฟท์ได้ สังคมที่นายทุนเป็นใหญ่มีผลต่อการรักษาคุณธรรม ศีลธรรม และเอกภาพในสังคม เพราะนายทุนซึ่งเป็นฝ่ายที่มีทรัพย์สินมากสามารถใช้ทรัพย์สินซื้อชีวิตหรือเปลี่ยนแปลงความรู้สึกนึกคิดของฝ่ายที่มีทรัพย์สินน้อยได้ตามต้องการ และฝ่ายที่มีทรัพย์สินน้อยหรือไม่มีทรัพย์สินเลยก็มีแนวโน้มที่จะยอมปรับเปลี่ยนตนเองโดยไม่มีเงื่อนไขเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ตนขาดแคลน ในที่สุด แรงจูงใจจากความต้องการของปากท้องกลายเป็นสิ่งกำหนดการเปลี่ยนแปลงของสังคมแทนการใช้สติปัญญาและกติกากำหนดศีลธรรม

จากการเปรียบเทียบ จะเห็นได้ว่าทั้งเซคอฟและซอว์ให้ความสำคัญกับการสะท้อนความสัมพันธ์ทางชนชั้นที่เป็นอยู่ในสังคมยุคนั้น บทละครของเซคอฟสะท้อนการเปลี่ยนแปลงอำนาจของชนชั้นนำภายในสังคม ชนชั้นขุนนางและทหารในรัสเซียมีอำนาจน้อยลง ชนชั้นกลางมีอำนาจมากขึ้น ขุนนางรุ่นใหม่และปัญญาชนมีแนวโน้มที่จะดำรงชีวิตอย่างอิสระ แม้ปัญญาชนจะพูดถึงปัญหาของชนชั้นล่าง แต่พวกเขาก็เป็นที่พึ่งของชนชั้นล่างไม่ได้ในแง่ของการรับอุปการะเลี้ยงดูคนกลุ่มนี้ ส่วนชนชั้นล่างไร้ที่พึ่งพิง คนในสังคมสมัยใหม่ต้องอยู่อย่างโดดเดี่ยวมากขึ้น เพราะการพึ่งพาไม่ใช่ศักดิ์ของสังคม ส่วนบทละครของซอว์สะท้อนให้เห็นว่าในยุคนั้นชนชั้นนายทุนมีอำนาจสูงสุดในสังคม ชนชั้นอื่นๆทั้งชนชั้นล่าง ชนชั้นสูงและปัญญาชนตกอยู่ในสภาพของทาสภายใต้อำนาจของชนชั้นนายทุน เพราะเงินคือเครื่องมือสำคัญที่นายทุนสามารถเรียกความสวามิภักดิ์จากชนชั้นอื่นได้ในสังคมสมัยใหม่

3.1.1.2 ความขัดแย้งด้านวัฒนธรรมทางความคิด(Ideological Culture)ในสังคม

เนื่องจากบทละครของเซคอฟและซอว์เสนอพฤติกรรมภายในของมนุษย์และนำเสนอตัวละครแต่ละตัวในฐานะตัวแทนของชนกลุ่มหนึ่งในสังคม ความขัดแย้งระหว่างตัวละครจึงช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจความขัดแย้งทางวัฒนธรรมทางความคิดระหว่างคนกลุ่มต่างๆในสังคมยุคนั้น วัฒนธรรมทางความคิดประกอบด้วยความเชื่อ ค่านิยม อุดมการณ์ประจำสังคมหนึ่ง ความเชื่อกำหนดแนวทางในการเข้าใจโลกและปฏิกริยาต่อสภาพแวดล้อมของสมาชิกในสังคม ค่านิยมเป็นมาตรฐานที่คนในสังคมตัดสินว่าสิ่งใดถูก สิ่งใดผิด สิ่งใดควรทำ และสิ่งใดไม่ควรทำ ส่วนอุดมการณ์คือสิ่งที่คนในสังคมมุ่งหวังอยากให้เกิดขึ้น⁶ สิ่งเหล่านี้มีผลต่อพฤติกรรมของคนในสังคม ในช่วงที่ซอว์และเซคอฟเขียนบทละครนั้นเป็นช่วงที่เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านวัฒนธรรมทางความคิดของคนในสังคมสืบเนื่องจากความก้าวหน้าของศาสตร์สมัยใหม่ การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและการรณรงค์เผยแพร่แนวคิดสมัยใหม่ ความเจริญของศาสตร์สมัยใหม่โดยเฉพาะวิทยาศาสตร์ ผลักดันให้คนในยุคนั้นลดความเชื่อถือต่อแนวคิดทางศาสนาอันเป็นความเชื่อหลักในสังคมยุคเก่าและทำให้เกิดการพัฒนาเทคโนโลยีในการผลิตด้านอุตสาหกรรม สังคมศาสตร์สร้างความเชื่อใหม่ว่ามนุษย์สามารถเปลี่ยนแปลงระบบการเมืองการปกครองให้มีคุณภาพมากขึ้นได้ การเติบโตของเศรษฐกิจทุนนิยมก็เป็นอีกส่วนหนึ่งที่ทำให้ค่านิยมใหม่แพร่ขยายในสังคม เช่น วัตถุนิยมซึ่งช่วยส่งเสริมการบริโภคสินค้า เสรีนิยมซึ่งเชื่อว่ามนุษย์ต้องแข่งขันกันประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจโดยปราศจากการแทรกแซงโดยรัฐ การเผยแพร่อุดมการณ์ทางการเมืองอันเป็น

⁶ Culture. <http://www.encyclopedia.com/article/03324.html>

ผลจากการพัฒนาของศาสตร์สมัยใหม่และการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่ทำให้คนมุ่งหวังผลประโยชน์ต่างจากยุคเดิมมีส่วนกระตุ้นให้การเผยแพร่วัฒนธรรมทางความคิดแบบสมัยใหม่ลงไปสู่ระดับมหาชนได้อย่างรวดเร็ว อย่างไรก็ตาม แม้วัฒนธรรมทางความคิดสมัยใหม่จะแพร่ขยายในสังคมมากขึ้นในยุคนั้น แต่ผู้ยึดมั่นในวัฒนธรรมตามแบบแผนของสังคมยุคเก่าก็ยังคงมีอยู่ คนกลุ่มนี้ต่อต้านการเปลี่ยนแปลงของสังคมและวัฒนธรรมทางความคิดของคนในสังคมเพราะเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมเดิม และอาจรวมถึงการมองว่าวิถีชีวิตในแบบสังคมเก่า นั้นเอื้อประโยชน์ต่อพวกเขาได้มากกว่า

ในรัสเซียมีความขัดแย้งด้านวัฒนธรรมทางความคิดค่อนข้างรุนแรงเพราะรัสเซียมีระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์และระบบราชการที่เข้มแข็งมาเป็นเวลายาวนาน ผู้ได้รับการศึกษาสมัยใหม่จากยุโรปตะวันตกเห็นว่าการปกครองเช่นนี้ลดทอนสิทธิเสรีภาพของประชาชน พวกเขาหวังที่จะสร้างสังคมที่สมบูรณ์แบบคือสังคมที่ปกครองในระบอบสังคมนิยมที่มีพัฒนาการก้าวไปไกลกว่าสังคมที่มีการปกครองแบบประชาธิปไตยและมีระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม การดำเนินการปฏิวัติต่างจากการกบฏและการก่อรัฐประหาร เพราะมีจุดมุ่งหมายมากไปกว่าการเปลี่ยนผู้นำหรือรัฐบาล แต่เป็นการเปลี่ยนแปลงสังคมทั้งระบบ ซึ่งรวมถึงเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางความคิดของคนในสังคมในระดับลึกซึ่งถึงขั้นเปลี่ยนความรู้สึกนึกคิดเลยทีเดียว นักปฏิวัติให้ความสำคัญกับการเผยแพร่วัฒนธรรมทางความคิดสมัยใหม่แก่คนในสังคมอย่างมาก เพราะจะนำไปสู่การยอมรับการดำเนินการเปลี่ยนแปลงสังคมที่จะเกิดขึ้นด้วย ยุคที่เซคอฟมีชีวิตอยู่เป็นยุคที่มีกระบวนการณรงค์เผยแพร่ความคิดแก่คนในสังคมซึ่งนำไปสู่การปะทะกันระหว่างผู้ยึดมั่นวัฒนธรรมทางความคิดในสังคมที่เป็นอยู่และผู้เชื่อมั่นในวัฒนธรรมทางความคิดแบบใหม่

บทละครของเซคอฟสะท้อนถึงความจริงข้างต้น โดยแสดงถึงความขัดแย้งทางความคิดของคนรัสเซียในยุคนั้น การที่ตัวละครถกเถียงกันในประเด็นที่จะขายสวนเชอร์รี่หรือไม่แสดง ความหมายที่ยิ่งใหญ่กว่าปัญหาเฉพาะของครอบครัวหนึ่ง แต่เซคอฟได้ใช้เรื่องราวเล็กๆ นี้อันสะท้อนไปสู่เรื่องใหญ่คือสถานการณ์ความขัดแย้งทางความคิดของคนกลุ่มต่างๆ ในสังคมในยุคหัวเลี้ยวหัวต่อของการเปลี่ยนแปลงประเทศ ตัวละครแต่ละตัวในเรื่องเป็นตัวแทนของคนกลุ่มต่างๆ ที่มีความเห็นขัดแย้งกันในการใช้พื้นที่สวนแห่งนี้

ตัวละครในเรื่อง *The Cherry Orchard* แบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรกคือกลุ่มที่ต่อต้านการเปลี่ยนแปลงหรือได้รับผลกระทบหากสังคมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ตัวละครกลุ่มนี้ ได้แก่ มาดามรานอฟสกี กาเยฟ (Gayev) เฟียส พวกเขาคือขุนนางและทาสที่ใช้ชีวิตในสังคมเก่ามานาน

และผูกพันกับวิถีชีวิตแบบเดิมที่ทำให้พวกเขา รู้สึกว่าตนดำรงชีวิตได้อย่างมั่นคงกว่าสังคมแบบใหม่ ในเรื่องนี้ตัวละครทั้งสามเห็นว่าควรปล่อยให้ดินให้เป็นสวนเชอร์รี่ดั้งเดิม ส่วนตัวละครกลุ่มที่สองปรารถนาให้สวนเชอร์รี่เปลี่ยนแปลงจากเดิม ตัวละครกลุ่มนี้คือ โลกาคิน ตัวแทนของชนชั้นกลางที่ได้รับประโยชน์ในการไต่เต้าสถานภาพจากกติกาสังคมแบบสมัยใหม่ โทรฟิมอฟ ตัวแทนของกลุ่มปัญญาชนซึ่งได้รับการศึกษาแบบสมัยใหม่และเป็นแกนนำในการเผยแพร่ความคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสังคม และแอนยา ตัวแทนของคนหนุ่มสาวที่เบื่อหน่ายขนบธรรมเนียมอันเก่าแก่ของสังคมแบบเดิมและใฝ่ฝันถึงชีวิตอันทันสมัยในสังคมแบบใหม่

เมื่อโลกาคินเสนอให้ใช้ที่ดินเพื่อทำธุรกิจท่องเที่ยวแทนทำสวนเชอร์รี่ เขาให้เหตุผลว่าสวนเชอร์รี่กว้างใหญ่และให้ผลผลิตมากมายก็จริง แต่ราคาเชอร์รี่ตกต่ำ การใช้ที่ดินเพื่อธุรกิจจะให้รายได้ดีกว่าและช่วยพยุงฐานะทางการเงินได้ ตัวละครขุนนางยืนยันโดยทันทีว่าพวกเขาไม่เห็นด้วยกับแนวคิดนี้อย่างยิ่ง

Mrs. Ranevsky: Country cottages, holiday-makers---I'm sorry, but
it's so vulgar.

(act 1, p. 929 .)

ส่วนกายฟ พี่ชายของมาดามเรนเนฟสกีเห็นว่า การมีสวนเชอร์รี่บ่งบอกถึงเกียรติยศ ศักดิ์ศรี สวนเชอร์รี่เป็นสมบัติเก่าแก่ของตระกูล การทำธุรกิจเป็นอาชีพที่ฝ่ายขุนนางเห็นว่าไร้คุณธรรมและไร้เกียรติเพราะพวกเขายึดมั่นวัฒนธรรมทางความคิดในสังคมยุคศักดินาสวามิภักดิ์

นอกจากขุนนาง ทาสอย่างเฟียสก็ไม่เห็นด้วยกับการเปลี่ยนแปลงสวนเชอร์รี่หรืออีกนัยหนึ่งคือการเปลี่ยนแปลงสังคมรัสเซีย เฟียสพอใจที่จะอยู่ในระบบอุปถัมภ์ แม้เฟียสจะไม่มีอำนาจในการตัดสินใจว่าจะขายหรือไม่ขายสวน แต่คำพูดในบทสนทนาดังต่อไปนี้ของเขาก็บ่งชี้ได้ถึงความรักและหวงแหนที่มีต่อสวนเชอร์รี่แห่งนี้

Firs: In the old days, forty or fifty years ago, the cherries used to
be dried. Preserved, made into jam, and sometimes---

Gayev: Do shut up, Firs.

Firs: ---and sometimes cartloads of dried cherries were sent to
Moscow and Kharkov. Fetched a lot of money, they did.

Soft and juicy, those cherries were. Sweet and such a lovely
smell... They knew the recipe then...

Mrs Ranevsky: And where's the recipe now?

Firs: Forgotten. No one remembers it.

(act 3, p. 939.)

คำบอกล่าของเฟียสชี้ให้ผู้่านระลึกถึงวิถีชีวิตในสังคมยุคเก่า ดังที่เขาเริ่มเล่าว่า “In the old days” การทำสวนเชอร์รี่เป็นการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรซึ่งเป็นวิถีชีวิตในสังคมยุคศักดินาสวามิภักดิ์ แต่ในขณะนี้สภาพสังคมได้เปลี่ยนแปลงไป การทำสวนเชอร์รี่ไม่อาจสร้างรายได้มากพอที่จะเลี้ยงชีวิตของเจ้าของสวน เฟียสมองเห็นสวนเชอร์รี่ในยุคเก่าเป็นสิ่งสวยงามและสดชื่น สวนเชอร์รี่จึงเป็นสิ่งแทนค่าความสุขของชีวิตยุคเก่าเมื่อเขาระลึกถึง แน่แน่นอนว่าการทำลายสวนแห่งนี้ย่อมไม่ใช่สิ่งที่เฟียสต้องการ

ส่วนตัวละครอีกกลุ่มหนึ่งที่รับวัฒนธรรมทางความคิดยุคใหม่เห็นว่าถึงเวลาแล้วที่ต้องเปลี่ยนแปลงที่ดินซึ่งเป็นสวนเชอร์รี่แห่งนี้ สำหรับโลพาคิน การใช้ที่ดินอย่างคุ้มค่าคือการโค่นต้นเชอร์รี่อันเก่าแก่ทิ้งไป แล้วใช้ที่ดินเพื่อทำธุรกิจ

Lopakhin: You'll be able to charge your tenants at least twenty-five rubles a year for a plot of about three acres. ...if you advertise now, there won't be a single plot left by the autumn. ... The site is magnificent and the river is deep enough for bathing. Of course, the place will have to be cleared, tidied up... I mean, all the old buildings will have to be pulled down, including, I'm sorry to say, this house, but it isn't any use to anybody any more, is it? The old cherry orchard will have to be cut down.

(act 1, pp. 918-919.)

โลพาคินต้องการเปลี่ยนแปลงพื้นที่สวนแห่งนี้ เซคอฟไม่ได้เสนอภาพที่ตัวละครขัดแย้งทางความคิดกันอย่างตรงไปตรงมา เขาใช้คำกระตุ้นให้ผู้่านรับรู้ได้ว่าความขัดแย้งระหว่างกลุ่มคนจากวัฒนธรรมเก่ากับกลุ่มคนที่เชื่อในวัฒนธรรมใหม่ในสังคมรัสเซียเป็นไปอย่างตึงเครียด จากบทพูดข้างต้นจะเห็นได้ว่าโลพาคินซึ่งเป็นตัวแทนของกลุ่มคนที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจและมีค่านิยม

แบบสมัยใหม่ต้องการทำลาย “old buildings” และ “old cherry orchard” ซึ่งเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับสังคมยุคเก่าทิ้งไป บทพูดนี้สะท้อนต่อความรู้สึกของผู้่านได้มากกว่าการอธิบายการเปลี่ยนแปลงของสังคมด้วยเนื้อหาสาระของปัญหาในสังคม เพราะเห็นได้ว่าโฆพาकिनไม่รู้สึกตัวว่าตนทะเลาะกับขุนนางหรือเป็นคนทำลายอารยธรรมรัสเซีย แต่ความรุนแรงอยู่ที่คำกริยาในบทพูด เมื่อตีความเชื่อมโยงถึงปัญหาสังคมก็จะตระหนักถึงความตึงเครียดที่แท้จริงของเรื่อง การทำลายตึกเก่า และการโค่น ต้นเซอร์รี่อันเก่าแก่อย่างไม่เสียดายแสดงถึงการท้าทายของคนที่มีค่านิยมแบบใหม่ที่พร้อมจะทำลายวัฒนธรรมของสังคมยุคเก่า หากผู้ศึกษาแนวคิดสังคมนิยมในยุคปฏิวัติได้อ่านก็จะรู้สึกสะอึกใจเมื่อเห็นคำว่า “โค่น” ที่ตัวละครย้ำหลายครั้งในเรื่องนี้อย่างแน่นอน เพราะการโค่นตรงกับคำอธิบายของมาร์กซ์ซึ่งกล่าวว่าเมื่อมีการโค่นล้มอำนาจของขุนนาง ยุคศักดินาจะจบสิ้นลง ศัพท์ของนักสังคมนิยมสากลใช้คำว่า “overthrow” ซึ่งหมายถึงการทำลายอำนาจเดิมที่ยังรากลึกอยู่ในสังคม⁷ เซคอฟได้ซ่อนความหมายชั้นรุนแรงไว้ในบทพูดอันธรรมดา โฆพาकिनเองก็ไม่รู้ว่าคำพูดของเขาเกี่ยวข้องกับความขัดแย้งที่กำลังตึงเครียดในสังคมนั้น

ส่วนโทรฟิมอฟซึ่งเป็นปัญญาชนไม่คัดค้านการเปลี่ยนแปลงสวนเซอร์รี่ ซึ่งหมายความว่า เขาไม่คัดค้านหากประเทศรัสเซียจะเปลี่ยนไปสู่ยุคสมัยใหม่ เขากล่าวว่า

Trofimov: What does it matter whether the estate's been sold today
or not. The estate's been finished and done with long
ago. There's no turning back. The road to it is closed.
(act 2, pp. 937-938.)

โทรฟิมอฟเห็นว่าสภาพแวดล้อมทางกายภาพรอบตัวเขาได้เปลี่ยนแปลงไปจากยุคเก่า คำพูดของเขาสื่อถึงการยอมรับการเปลี่ยนแปลงในระดับที่มากกว่าที่ตัวเองรู้สึกตัว การปิดถนนในคำกล่าวข้างต้นนี้สื่อหมายความว่า เวลาจะไม่ย้อนกลับคืน ไม่มีใครกลับไปอยู่ในสังคมนั้นได้ต่อไปจะไม่มีผู้เดินทางสัญจรเข้าออกสวนเซอร์รี่ได้ เช่นเดียวกับที่คนรัสเซียไม่มีทางกลับสู่ยุคเก่า บทพูดของโทรฟิมอฟตอนนี้สะท้อนให้ผู้่านเห็นว่าปัญญาชนยุคนั้นต้องการ

⁷ The Communist Manifesto. <http://www.marxists.org/archive/marx/works/1848/communist-manifesto/index.htm>

เห็นการเปลี่ยนแปลงของสังคม พวกเขาเห็นว่ายุคศักดินาสวามิภักดิ์จบสิ้นไปแล้ว คนในสังคมจึงไม่ควรกลับไปยึดมั่นค่านิยมและความเชื่อแบบเดิมของสังคมรัสเซียยุคเก่า

นอกจากนี้ โทรฟิมอฟยังชวนแอนยาซึ่งเป็นตัวละครที่เป็นตัวแทนของคนหนุ่มสาวว่า

Trofimov : ...if you have the keys of the house, throw them into the well and go away.

(act 2, p.934.)

ประโยคนี้มีความหมายลึกซึ้งกว่าระดับเนื้อเรื่องที่โทรฟิมอฟชี้นำคนรักให้ออกจากบ้านไป เพราะบ้านเก่าในเรื่องนี้คือสัญลักษณ์แทนสังคมรัสเซียยุคเก่า ดังนั้น เมื่อโทรฟิมอฟชวนแอนยาว่าให้ทิ้งกุญแจบ้านแล้วจากไป นั่นคือการที่ปัญญาชนชวนคนหนุ่มสาวให้ออกจากสังคมระบบเดิมซึ่งไม่ใช่การจากมาแต่เพียงร่างกาย แต่ยังรวมถึงการออกจากสังคมเก่าทางความคิด โดยปลดปล่อยตัวเองจากค่านิยมและขนบธรรมเนียมเก่าๆที่พวกเขาเห็นว่าล้าหลัง ไม่ทันสมัย

แอนยาเป็นขุนนางรุ่นใหม่ที่มารับวัฒนธรรมทางความคิดของสังคมเดิมอีกต่อไป จะเห็นได้ว่าเธอไม่ผูกพันกับทาส เธอคือคนรุ่นใหม่ที่เปิดรับวัฒนธรรมสมัยใหม่และใฝ่ฝันถึงอนาคตของสังคมที่ดีกว่า ในเรื่องนี้แอนยาไม่ห่วงหาเหวนเขออรรถที่แม่และลุงรู้สึก การเปลี่ยนสวนเขออรรถเป็นสถานที่พักตากอากาศไม่ใช่ปัญหาหนักใจสำหรับเธอ เมื่อครอบครัวต้องขายสวนไป เธอยังคงมีความสุขและร่าเริงอยู่เช่นเดิม เธอพอบรรยายถึงพฤติกรรมของแอนยาว่า “happily, appealingly.” ในตอนเรียกแม่ให้รีบออกจากบ้านตามเธอไป สถานการณ์นี้สื่อความหมายว่าเธอไม่ต้องการให้แม่จมอยู่กับวัฒนธรรมทางความคิดแบบเก่า แต่ต้องการให้แม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงของโลกและเปลี่ยนแปลงความคิดให้สอดคล้องกับสังคมสมัยใหม่ แอนยาไม่ได้เป็นผู้รับภาระในการรับผิดชอบต่อปัญหาของครอบครัวโดยตรงเพราะอายุน้อย เธอจึงเห็นการเปลี่ยนแปลงของสวนเป็นเรื่องเล็กและไม่น่าหนักใจ [Anya: I'm not worry any longer now. (act 1, p.925.)]

แอนยาเป็นตัวละครที่สะท้อนถึงลักษณะคนหนุ่มสาวในยุคนี้ที่ไม่เคยรับภาระ หรือรู้จักการบริหารและพัฒนาประเทศ แต่ใฝ่ฝันถึงสังคมแบบใหม่ พวกเขาต้องการให้สังคมเปลี่ยนแปลงเพราะลุ่มหลงในวาทศิลป์ของปัญญาชนในยุคนี้ โดยไม่คำนึงถึงความเป็นไปได้ในหลักความเป็นจริงที่ว่ารูปแบบการปกครอง ระบบระเบียบในสังคมนั้นอาจเปลี่ยนแปลงได้ แต่ความไม่สมบูรณ์แบบของมนุษย์และสังคมมนุษย์นั้นเป็นสัจธรรมของทุกยุคสมัย

ในตอนจบเรื่อง ทั้งโลพาคิน โทรฟิมอฟ และแอนยาต่างแสดงความยินดีหลังจากการขายสวนเชอร์รี่

Lopakhin: ...No one left behind ?(locks the side door on the left)

There are some things in here. I'd better keep it locked. Come on. Anya: Good-bye old house, Good-bye old life!

Trofimov: Welcome new life!

(act 4, p. 950.)

เมื่อสวนเชอร์รี่หมายถึงประเทศรัสเซีย สถานการณ์นี้จึงแสดงให้เห็นว่าทั้งสามคนยินดีที่รัสเซียจะได้เปลี่ยนแปลงสู่ยุคใหม่ โลพาคินเป็นผู้ปิดประตูบ้านหลังเก่า ซึ่งหมายถึงชนชั้นกลางมีอำนาจมากพอที่จะทำให้วัฒนธรรมทางความคิดและวิถีชีวิตแบบสมัยเก่านั้นจบลง ในยุคต่อไปสังคมจะเปลี่ยนแปลงตามอำนาจของชนชั้นกลาง ดังจะเห็นได้จากโลพาคินชวนให้ทุกคนเดินตามเขาไป ตัวละครทั้งสามพร้อมที่จะก้าวต่อไปสู่ยุคใหม่ โดยไม่เห็นคุณค่าของอารยธรรมยุคเก่า พวกเขาต้องการให้ชีวิตและสังคมเปลี่ยนไปจากเดิม ซึ่งต่างจากตัวละครขุนนางที่รำล้าสวนเชอร์รี่อย่างอาลัยอารมณ์ในตอนจบและตัวละครทาสที่ไม่ยอมออกจากบ้าน

บทละครเรื่อง *The Three Sisters* ถ่ายทอดความขัดแย้งทางวัฒนธรรมยุคใหม่และยุคเก่าไว้อย่างแยบยล ในเรื่องนี้ตัวละครขุนนางและตัวละครชนชั้นกลางมีความขัดแย้งกันในหลายประเด็น เช่น รสนิยมทางศิลปะ ในองก์ที่สอง ฝ่ายขุนนางเชิญนักเล่นละครหน้ากาก (The maskers) มาที่บ้าน ในวัฒนธรรมเดิมของรัสเซียคณะละครประเภทนี้จะเดินทางมาเล่นละครตามบ้านของขุนนางในเทศกาลสำคัญ ตัวละครขุนนางโดยเฉพาะอิรินารอคอยการมาของนักแสดงเหล่านี้อย่างยิ่งใจจ่อใจจ่อ อีกทั้งยังเชิญแขกมาที่บ้านอีกจำนวนมาก แต่นาตาชาซึ่งเป็นชนชั้นกลางกลับไม่ชอบละครดังกล่าว เธอบอกอิรินาหลายครั้งให้ล้มเลิกการแสดงละครในบ้านครั้งนี้เพราะลูกๆ ของเธอกำลังนอนหลับ เมื่ออิรินาไม่ยอม นาตาชาก็แค้นเคืองโดยการบอกกับแขกที่มาร่วมงานว่าคณะละครจะไม่มาซึ่งทำให้แขกกลับไปจนหมด อิรินารู้สึกอับอายและเสียใจมาก การพยายามล้มเลิกการแสดงครั้งนี้จนสำเร็จของนาตาชาแสดงถึงการไม่ยอมรับคุณค่าของวัฒนธรรมรัสเซียยุคเก่า ความขัดแย้งอีกประเด็นคือธรรมเนียมในการช่วยเหลือคนยากไร้ในสังคม เมื่อเกิดเหตุการณ์ไฟไหม้ โอลกาซึ่งเป็นขุนนางเห็นเป็นภาระหน้าที่ที่จะต้องให้ที่พักพิงแก่ผู้ประสบเคราะห์ แต่นาตาชาเห็นว่าควรให้องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อจัดการดูแลเรื่องนี้โดยตรง เธอเห็นว่าการช่วยเหลือคนยากจนไม่ควรเป็นหน้าที่ของคนร่ำรวยอีกต่อไป รวมทั้งไม่ควรชูปเสียงทาสไว้ในบ้าน ในขณะที่ฝ่ายขุนนางเห็นว่าควรเลี้ยงดูทาสชราต่อไปเพราะเป็นภาระหน้าที่ตามธรรมเนียมที่ตนต้องดูแลทาส

จนเสียชีวิต ตัวอย่างเหล่านี้แสดงให้เห็นได้ว่าตัวละครขุนนางยึดมั่นค่านิยมและขนบธรรมเนียมตามแบบสังคมสมัยเก่า ในขณะที่นาตาชาได้พยายามปฏิเสธหรือต่อต้านวัฒนธรรมเก่าที่เหล่าขุนนางยึดถือปฏิบัติ

เวลาในบทละครเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่เตือนให้ผู้อ่านรับรู้ว่ ช่วงเวลานี้คือช่วงเวลาแห่งการเปลี่ยนแปลง วิถีชีวิตในยุคเก่ากำลังจะจบลง วิถีชีวิตแบบใหม่จะเริ่มขึ้น คนรัสเซียจะต้องดำเนินชีวิตตามกฎกติกาทางสังคมแบบใหม่ ใน *The Cherry Orchard* เซคอฟบรรยายบรรยากาศในละครโดยใช้คำว่า “Daybreak” (act 1, p. 913.) ในองก์ที่ 1 และ “the sun is going to set.” (act 2, p. 925.) ในองก์ที่ 2 เขาเจาะจงใช้เวลาในช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงระหว่างกลางวันและกลางคืนเพื่อให้ผู้อ่านรับรู้ว่าคนดำรงอยู่ในสังคมหรือโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลง *The Three Sisters* เริ่มต้นในวันตั้งชื่อของอิรินาซึ่งตรงกับวันตายของพ่อของเธอ วันตั้งชื่อหมายถึงการมีตัวตนเป็นครั้งแรกของมนุษย์ การกำหนดให้วันตั้งชื่อของลูกและวันตายของพ่อเป็นวันเดียวกันสื่อถึงช่วงเวลาอันเป็นจุดร่วมของการจบสิ้นยุคเก่าและเริ่มต้นยุคใหม่เพราะคนทั้งสองเป็นคนต่างรุ่น (generation) กันในตอนจบตัวละครกล่าวย่ำว่า “a new life will begin” (act 4, p. 142.) และ “We are left alone to begin our life over again.” (act 4, p. 143.) ซึ่งหมายความว่ายุคเก่าของรัสเซียได้จบลงและตัวละครกำลังจะเริ่มต้นใช้ชีวิตในยุคใหม่ของรัสเซีย

The Cherry Orchard สะท้อนถึงความแตกต่างทางความคิดของชาวรัสเซียในยุคนี้ที่มีอุดมการณ์ขัดแย้งกันในการเปลี่ยนแปลงประเทศ ส่วน *The Three sisters* แสดงถึงความขัดแย้งระหว่างฝ่ายที่ยึดถือวัฒนธรรมเก่ากับฝ่ายที่ต่อต้านวัฒนธรรมเก่า ตัวละครในเรื่องนี้อาศัยอยู่ในบ้านเดียวกันเช่นเดียวกับคนกลุ่มต่างๆ ในรัสเซียอาศัยอยู่ในประเทศเดียวกันแต่มีแนวคิดขัดแย้งกัน ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ระบุไว้ด้วยเช่นกันว่า ตั้งแต่ปลายศตวรรษที่ 19 แนวคิดของคนรัสเซียแบ่งออกเป็น 2 ฝ่ายคือ พวกนิยมตะวันตก (Westerners) ซึ่งเห็นว่าควรเปลี่ยนแปลงรัสเซียให้ทันสมัยดั่งยุโรปตะวันตก กับพวกนิยมสลาฟ (Slavophilism) ที่เห็นว่ารัสเซียมีความเจริญทางวัฒนธรรมที่สั่งสมมาช้านานในแบบของตนเอง ในปีค.ศ. 1988 เป็นต้นมา รัฐช่วยรณรงค์แนวคิดของกลุ่มนิยมสลาฟอย่างจริงจังเพราะเห็นว่าเป็นหนทางที่ช่วยปกป้องสถาบันกษัตริย์ซึ่งเป็นผู้ปกครองสังคมในระบบเดิมไว้ได้ การรณรงค์เผยแพร่ความคิดทั้ง 2 สายเป็นไปอย่างเข้มข้นเพราะมีการแข่งขัน

⁸ Peter K. Christoff, *An Introduction Nineteenth – Century Russian Slavophilism* (Boulder: Westview Press, 1991.), Chapter 1.

กันเอง ฝ่ายที่นิยมตะวันตกเผยแพร่อุดมการณ์เพื่อให้ประชาชนเห็นด้วยกับการเปลี่ยนแปลงสังคม ส่วนรัฐและกลุ่มนิยมสถาปนาจักรวรรค์เผยแพร่แนวคิดชาตินิยมให้คนหวงแหนรักษาวัฒนธรรมเดิม ประชาชนในสังคมนั้นซึ่งเป็เป้าหมายของการรณรงค์ทั้งสองแนวจึงน่าจะอยู่ในภาวะ สับสนอยู่ไม่น้อย เพราะพวกเขาต้องตัดสินใจว่าจะเลือกเชื่อฝ่ายใด บทละครของเชคอฟสะท้อนให้เห็นถึงความไม่ลงรอยระหว่างวัฒนธรรมทางความคิดแบบเก่าและแบบใหม่ที่ดำรงอยู่ร่วมกันใน สังคมยุคปฏิวัติ ความขัดแย้งดำรงอยู่ในรูปแบบของความแตกต่างด้านค่านิยม ทศนคติ ความเชื่อ และอุดมการณ์ของคนกลุ่มต่าง ๆ

เช่นเดียวกับบทละครของเชคอฟ บทละครของซอร์มีสะท้อนให้เห็นการปะทะกันระหว่าง วัฒนธรรมทางความคิดในยุคสมัยเดียวกัน ตัวละครของซอร์มีทั้งผู้ยึดมั่นในค่านิยมแบบใหม่และ ค่านิยมแบบเก่า พวกเขามีความเชื่อในการดำเนินชีวิตและการแก้ปัญหาสังคมแตกต่างกัน ซอร์มีไม่ได้ แบ่งตัวละครเป็นคนแต่ละรุ่นดังเชคอฟ แม้ตัวละครบางตัวของเขาจะอายุน้อย แต่ก็มีวิถีคิดที่ สนับสนุนค่านิยมแบบเดิมได้ เช่น บาร์บาราซึ่งอยู่ในวัยหนุ่มสาวเชื่อในแนวคิดทางศาสนา เธอจึงอยู่ ในฝ่ายอนุรักษ์นิยมในสังคมยุคใหม่ จากการศึกษาวัฒนธรรมอังกฤษพบว่าแนวคิดของคนอังกฤษ ในยุคนั้นแบ่งเป็น 2 ฝ่ายคือฝ่ายที่รับวัฒนธรรมประจำสังคมทุนนิยมซึ่งเห็นว่าอังกฤษควรปรับตัว ให้อยู่รอดในสภาพแวดล้อมใหม่ กับฝ่ายอนุรักษ์ที่ต่อต้านวัฒนธรรมทุนนิยมเนื่องจากเห็นว่า วัฒนธรรมทางความคิดแบบใหม่นี้หยาบ ฉาบฉวย ไร้ศรัทธา ค่านิยมใหม่ที่สนับสนุนให้มนุษย์ ดำเนินชีวิตไปตามกิเลสของตนโดยไม่ต้องควบคุมอาจทำให้สังคมไม่มั่นคงได้ในระยะยาว ค่านิยม ประจำสังคมทุนนิยมจึงค้านกับค่านิยมแบบเดิมของสังคมอังกฤษโดยสิ้นเชิง ค่านิยมใหม่ปฏิเสธ คุณค่าของสถาบันศาสนา สนับสนุนความมั่งคั่งส่วนบุคคล และสนับสนุนให้คนในสังคมยอมรับ การบริโภคเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจให้เติบโต ค่านิยมใหม่ที่ให้ความสำคัญกับความต้องการทาง โลภีจะขัดแย้งกับคำสอนทางศาสนา เนื่องจากศาสนาคริสต์สอนว่าชีวิตมนุษย์ไม่อาจหนีจาก ชะตากรรมที่พระเจ้ากำหนดไว้ได้ แต่ฝ่ายเสรีนิยมเชื่อว่าชีวิตต้องเป็นอิสระจากพระเจ้า มนุษย์ต้อง ต่อสู้แข่งขันกันเพื่อความอยู่รอดด้วยตนเอง และมีสิทธิสะสมทรัพย์สินสมบัติได้มากตามต้องการเพื่อ บริโภคสิ่งที่สนองความพึงพอใจ หากทำธุรกิจโดยยึดมั่นค่านิยมทางศีลธรรมมากเกินไป เช่น รักษา คุณภาพสินค้า เอากำไรแต่น้อย ธุรกิจก็เติบโตไม่ได้ ในต้นศตวรรษที่ 20 คนอังกฤษยังคงลึงเลที่

⁹ Richard English and Michael Kenny, *Rethinking British Decline*. (New York: St. Martin's Press, 2000.), p. 282.

จะขานรับค่านิยมใหม่¹⁰ ด้วยความกังวลว่าวัฒนธรรมใหม่นี้จะทำลายวัฒนธรรมเดิมของประเทศ ในขณะที่คนบางกลุ่มเชื่อว่า อังกฤษควรก้าวไปสู่อนาคตโดยเปลี่ยนไปรับค่านิยมใหม่อย่างเต็มที่เพื่อความอยู่รอดและเพื่อรักษาการเป็นมหาอำนาจของประเทศ ความเชื่อที่ขัดแย้งกันนี้เห็นได้ชัดในบทละครของซอว์

บทละครของซอว์เรื่อง *Major Barbara* สะท้อนให้เห็นความขัดแย้งของค่านิยมทางวัตถุและค่านิยมทางศีลธรรม ค่านิยมทางศีลธรรมของคนอังกฤษได้รับการปลูกฝังจากสถาบันศาสนา ซึ่งเป็นสถาบันที่ดำรงอยู่ในสังคมอย่างมั่นคงมาหลายศตวรรษ ส่วนค่านิยมทางวัตถุเป็นค่านิยมใหม่ที่มีพัฒนาการควบคู่กับเศรษฐกิจทุนนิยม บทละครสะท้อนให้เห็นว่าคนในยุคหนึ่งเริ่มสับสนในการเลือกค่านิยมที่จะใช้เป็นมาตรฐานในการตัดสินใจต่างๆและกำหนดพฤติกรรมของตนเอง ซอว์บรรยายฉากให้เห็นถึงสถานที่สองแห่งที่แตกต่างกันคือสถานสงเคราะห์คนยากจนซึ่งเป็นสถานที่ของฝ่ายที่ยึดมั่นค่านิยมทางศาสนา และโรงงานอาวุธซึ่งเป็นสถานที่ของฝ่ายที่นิยมวัตถุ ในฉากขององก์ที่สอง ซอว์บรรยายถึงสถานสงเคราะห์ไว้ดังนี้

The yard of the West Ham shelter of the salvation Army is a cold place on a January morning. The building itself, an old warehouse, is newly whitewashed. Its gabled end projects into the yard in the middle, with the door on the ground floor, and another in the loft above it without any balcony or ladder, but with a pulley rigged over it for hoisting sacks. Those who come from this central gable end into the yard have the gateway leading to the street on the left, with a stone horse-trough just beyond it, on the right, a penthouse shielding a table from the weather; on them are seated a man and a woman,... finishing a meal of bread (one thick slice each, with margarine and golden syrup) and diluted milk... a glance at the background of grimy warehouses and leaden sky visible over

¹⁰ นักวิเคราะห์ทางวัฒนธรรมกล่าวถึงการเสื่อมอำนาจของอังกฤษในศตวรรษที่ 20 ว่า “The British elites preferred continuity, preservation and antiquity to change, innovation and novelty; romantic and pastoral idealism clouded the vision, and obscured from view the realities of hard-headed economic decision making; public schools and leading universities shared a bias against business, science, industry with the result that the elite products of this institutions were unable to offer first – class economic leadership” Cf. Ibid.

the whitewashes walls of the yard would drive any idle rich person straight to the Mediterranean...

(act 2, pp. 369-370.)

สถานที่ของสถาบันศาสนาแห่งนี้ไม่ได้สะอาดและน่าอยู่ดังภาพลักษณ์ที่คนในสังคมเข้าใจ สถานที่ที่คนมาล้างบาปซึ่งน่าจะสะอาดอันแสดงถึงความบริสุทธิ์กลับมีบรรยากาศหดหู่นาวเย็น และเลื่อมโทรม องค์ประกอบฉากนี้แสดงให้เห็นความเสื่อมของค่านิยมทางศาสนาที่ไม่อาจเป็นตัวแทนแห่งความจริง ความดีงาม และขัดเกลาจิตใจมนุษย์ให้สะอาดขึ้นได้ดังยุคเก่า ส่วนโรงงานอาวุธซึ่งเป็นสถานที่ของฝ่ายที่ยึดมั่นค่านิยมทางวัตถุมิมีบรรยากาศที่ต่างออกไป

...It is an almost smokeless town of white wall roots of narrow green slates or red tiles, tall trees, domes, companies, and slender chimney shafts, beautifully situated and beautiful in itself. The best view of it is obtained from the crest of a slope about half a mile to the east, where the high explosive are dealt with...

(act 3, p. 388.)

โรงงานอาวุธซึ่งถูกสังคมตัดสินตามค่านิยมทางศาสนาว่าเป็นกิจการที่เลวร้ายกลับเป็นสถานที่ที่สะอาด สวยงามและสว่างไสว สร้างความสุขและสร้างรายได้ให้แก่คนยากจนได้ สภาพความเป็นอยู่ของคนยากจนที่นี่จึงต่างจากคนยากจนในสถานสงเคราะห์ ตัวละครยังกล่าวเพิ่มเติมอีกว่า โรงงานแห่งนี้มีโบสถ์ถึงสองแห่งมีโรงเรียน ห้องสมุด โรงอาหารที่มีอาหารมากมายและราคาถูก สำนักงานดูแลเงินประกันชีวิต และห้องโถงสำหรับเต้นรำและแสดงดนตรี ซึ่งบ่งบอกถึงคุณภาพชีวิตที่ดีของคนที่ย้ายอยู่ในสถานที่นี้ เมื่อตัวละครอื่นเยี่ยมชมโรงงานอาวุธ อันเดอร์เซฟท์ก็กล่าวเหยียดหยันฝ่ายที่ยึดมั่นค่านิยมทางศีลธรรม

Undershaft: Cleanliness and respectability do not need justification, Barbara: they justify themselves. I see no darkness here, no dreadfulness. In your salvation shelter I saw poverty, misery, cold and hunger. You gave them bread and treacle and dreams of heaven. I give them thirty shillings a week to twelve thousand a

year. They find their own dream; but I look after the drainage.

(act 3, p. 392.)

ทั้งสองสถานที่แสดงให้เห็นถึงค่านิยมสองด้านที่อยากจะวัดได้ว่าด้านใดดีกว่ากัน เหล่าตัวละครรู้สึกกังวลที่จะยึดมั่นความเชื่อทางด้านศีลธรรมต่อไปเพราะเห็นว่าโรงงานของอันเดอร์เซฟท์ทำให้คนจนมีชีวิตที่ดีขึ้นได้จริง แม้ตัวละครจะรู้ว่ากิจการของอันเดอร์เซฟท์ผิดศีลธรรม แต่พวกเขาก็ปฏิเสธความจริงที่เห็นไม่ได้ว่าที่นี่แก้ปัญหาของยากจนได้ดีกว่าสถานสงเคราะห์ซึ่งเป็นองค์กรทางศาสนา ดังที่ปัญญาชนอย่างคูซินเปลือยชมโรงงาน [Cusin: ...it all horribly frightfully, immorally, unanswerable perfect. (act 3, p. 88.)]

เช่นเดียวกัน คำพูดของโลวแม็กซ์ (Lowmax) ก็แสดงถึงความลังเลของมนุษย์นั้นในการตัดสินคุณค่าของค่านิยมทั้งสองด้าน

Lowmax: ...The cannon business maybe necessary and all that: we can't get on without cannons; but it isn't right... On the other hand ,there maybe a certain amount of tosh about the Salvation Army. ...still you can't deny that it is religion; and you can't go against religion, can you? At least unless you're downright immoral...

(act 1, p. 368.)

โลวแม็กซ์ยอมรับว่าค่านิยมใหม่ที่เป็นอิสระจากแนวคิดเชิงศีลธรรมแก้ปัญหาในสังคมสมัยใหม่ ขณะที่ค่านิยมทางศีลธรรมเป็นเพียงค่านิยมที่คนในสังคมถูกกดดันให้ยึดถือ หากคนทำสิ่งผิดศีลธรรมหรือเชื่อในแนวทางที่ต่างออกไปก็จะถูกสังคมรังเกียจ หลายคนจึงไม่ได้ยึดถือหลักศีลธรรมจากจิตสำนึกของตนเอง แต่ไม่อาจปฏิเสธค่านิยมทางศาสนาได้เพราะไม่ต้องการเป็นที่ครหาของสังคม คำพูดของตัวละครสะท้อนถึงความลังเลในการตัดสินใจเลือกค่านิยมใดค่านิยมหนึ่งเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจหรือเป็นหลักในการดำเนินชีวิต

อันเดอร์เซฟท์ซึ่งเป็นฝ่ายนิยมวัตถุนิยมปฏิบัติราชการทำธุรกิจที่เป็นอิสระจากความเชื่อทางศาสนา เขามีชีวิตที่ดีขึ้นได้และดีกว่าคนอื่นก็เพราะไม่ยอมอยู่ใต้อาณัติของพระเจ้า แต่พร้อมที่จะสร้างอำนาจใหม่ของมนุษย์ อันเดอร์เซฟท์มีหลักการทำงานดังนี้

1. If God gave the hand, let not man withhold the sword.
 2. All have the right to fight: none have the right to judge.
 3. Man the weapon: to heaven the victory.
 4. The fourth had no literary term; so he did not write up anything; but he sold cannons to Napoleon under the nose of George the Third.
 5. Peace shall not prevail save with a sword in her hand.
 6. Nothing is ever done in the world until man are prepared to kill one another.
 7. Unashamed
- (act 3, p. 391.)

จะเห็นได้ว่าหลักการส่วนใหญ่เป็นหลักการที่ทำทลายค่านิยมทางศาสนาโดยตรง หลักการเหล่านี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานความคิดว่ามนุษย์ต้องเอาชนะพระเจ้าหรืออำนาจสวรรค์ แม้แต่ข้อสุดท้าย คือ “unashamed” ก็มีความหมายว่าอย่าได้ละอายต่อบาปและอย่าละอายเพื่อนร่วมสังคมเมื่อต้องทำผิดศีลธรรมเพื่อให้ชีวิตดีกว่าเดิม คำพูดของอันเดอร์เซพท์สะท้อนถึงการมองมนุษย์ตามสภาพธรรมชาติตามความคิดของชาร์ลส์ ดาร์วิน ซึ่งอธิบายวิวัฒนาการของสิ่งมีชีวิตว่ามาจากกรดอินทรีย์เพื่อเพื่อความอยู่รอด สัตว์ที่แพ้สัตว์อื่นหรือไม่ปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมก็ต้องสูญพันธุ์ไป สัตว์ที่ถูกรอดก็คือสัตว์ที่เข้มแข็งและเอาชนะสัตว์อื่นได้ สภาพธรรมชาติในสายตาของดาร์วินไม่ใช่สิ่งสวยงามแต่เป็นสภาพที่สัตว์และพืชต้องต่อสู้เพื่อความอยู่รอด มีการฆ่าและกินกันเอง ในทางเดียวกันอันเดอร์เซพท์มองโลกว่ามนุษย์ก็คือสัตว์โลกที่จะต้องขัดแย้งกันตามสภาพธรรมชาติ ต่างฝ่ายต่างพร้อมที่จะแสดงสัญชาตญาณอันป่าเถื่อนและต้องการที่จะเอาชนะฝ่ายที่เป็นปรปักษ์ต่อตน ดังนั้นจึงต้องแก้ปัญหามนุษย์บนพื้นฐานความจริงข้อนี้ กล่าวคือต้องปล่อยให้มนุษย์แข่งขันและสู้รบกันจนตายหรือบาดเจ็บไปฝ่ายหนึ่ง เมื่อการใช้วิธีการแบบประนีประนอมแก้ไขความขัดแย้งระหว่างมนุษย์ไม่ได้ เขาจึงต้องดำเนินการผลิตอาวุธขึ้นจำนวนมากเพื่อให้มนุษย์ใช้แก้ปัญหาความขัดแย้งแทนการเจรจาเพื่อสันติ

ปัญหาที่เป็นศูนย์กลางของการถกเถียงในบทละครเรื่องนี้คือปัญหาอาชญากรรมในสังคมบาร์บาราซึ่งทำงานในสถานสงเคราะห์คนยากจนไม่ต้องการเงินบริจาคของพ่อเพราะเห็นว่าเงินเหล่านั้นมาจากการทำงาน พ่อของเธอค้าอาวุธซึ่งเป็นกิจการที่ทำให้คนทำบาปมากขึ้น แต่อันเดอร์เซพท์เห็นว่าค่านิยมทางศีลธรรมที่บาร์บารายึดถืออยู่นั้นไม่ช่วยให้อาชญากรรมในสังคมลดลง แต่อาชญากรรมกลับเพิ่มขึ้น เพราะตราบาไคที่ยังมีคนจนจำนวนมาก อาชญากรรมในสังคมก็ย่อมมีมาก อันเดอร์เซพท์โต้แย้งว่าแม้อุตสาหกรรมของเขาจะเป็น“อาชญากรรม” แต่ก็ทำให้คนในสังคมจำนวนไม่น้อยเลิกเป็น

อาชญากรได้เพราะพวกเขามีฐานะดีขึ้น ดังนั้นการเป็นเจ้าของโรงงานอาวุธของอันเดอร์เซฟท์จึงเปรียบเสมือนการเป็น “นักบุญ” ที่ล้างบาปให้คนได้เพราะทำให้คนเลิกทำบาปได้ แต่องค์กรทางศาสนาทำหน้าที่เหมือน “คนบาป” เพราะทำให้คนยากจนยิ่งจนลงและกลายเป็นอาชญากรมากขึ้น คำพูดของอันเดอร์เซฟท์ต่อไปนี้เป็นารเปรียบเทียบถึงค่านิยมทั้งสองด้านเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการการแก้ปัญหาสังคม

Undershaft: ...there are millions of poor people, abject people, dirty people ill fed, ill clothed people. They poison us morally and physically: they kill the happiness of societyonly fools fear crime: we all fear poverty... well, bring him to me; and I will drag his **soul** back again to **salvation** for you, not by words and dreams; but by *thirty-eight shillings* a week, a sound *house* in a handsome street, and a permanent *job*...That will be better than being forced to kneel down from time to time to **thank heaven** for it. ...it is cheap work converting starving men with a **Bible** in one hand and a slice of *bread* in the other...try your hand on my men: their **souls** are hungry because their *bodies* are full.

(act 3, p. 392. เน้นตัวหนา ตัวเอน และขีดเส้นใต้โดยผู้วิจัย)

จะเห็นได้ว่ามีคำที่เกี่ยวข้องกับศาสนาซึ่งเป็นตัวหนาปรากฏอยู่คู่กับคำที่เกี่ยวข้องกับค่านิยมทางวัตถุซึ่งเป็นตัวเอนและขีดเส้นใต้ ข้อความเช่นนี้ปรากฏอยู่ทั่วไปในบทละครเรื่องนี้แสดงให้เห็นความขัดแย้งของค่านิยมสองด้านที่เสนอแนวทางในการใช้ชีวิตและแก้ปัญหาสังคมสวนทางกัน เมื่อพ่ออธิบายเช่นนี้ บาร์บาราที่ยืนยันความเชื่อทางศาสนาของเธอ เธอกล่าวกับพ่อซึ่งเป็นนายทุนผู้บริจาคเงินให้กับองค์กรของเธอว่า

Babara: Do you understand what you have done to me? Yesterday, I have a man soul in my hand. I set him in the way of life with his faith to salvation. But when we took your money he turn back to drunkenness and derision...

(act 3, p. 387.)

ในความเห็นของบาร์บารา เงินช่วยแก้ปัญหาไม่ได้ เพราะเงินยังคงทำให้มนุษย์ทำบาปได้ต่อไป แต่แล้วบาร์บาราก็ต้องยอมจำนน เพราะคนสำคัญอีกคนหนึ่งที่เป็นพ่อของเธอช่วยให้รอดพ้นจากชีวิตที่ต้องทำบาปก็คือตัวเธอเองที่ได้รับเงินเลี้ยงดูจากพ่อที่มีอาชีพค้าอาวุธตลอดมา อันเดอร์เซฟท์อธิบายถึงการช่วยคนจนเช่นเดียวกับการช่วยบาร์บาราให้รอดพ้นจากการเป็นคนบาป

Undershaft: I save their soul just as I save yours. I fed you and clothed you and housed you. I took care that you should have money enough to live handsomely-more than enough; so that you could be wasteful, careless, generous. That saved your soul from the seven deadly sins. ...I enable Barbara to become Major Barbara; and I saved her from crime of poverty.

(act 3, p. 392.)

ดังนั้น บาร์บาราจึงยอมรับค่านิยมสมัยใหม่อย่างไม่มีทางเลือกเมื่อเธอรู้ความจริงว่าในโลกที่วัตถุเจริญขึ้น ความจำเป็นทางวัตถุได้กำหนดชะตากรรมของมนุษย์แทนพระเจ้า มนุษย์ไม่มีอิสระอย่างแท้จริง แต่ต้องดิ้นรนไขว่คว้าให้ได้มาซึ่งวัตถุจำเป็นต่อชีวิตมากขึ้นทุกขณะ มนุษย์ไม่มีเวลาถามตัวเองว่า จริงๆแล้วชีวิตของพวกเขาต้องการอะไร หรือไม่พวกเขาก็อาจไม่ได้ทำในสิ่งที่ตนอยากทำหรือเห็นว่าสมควรทำ เพราะความจำเป็นทางวัตถุผลักดันให้พวกเขาต้องทำสิ่งอื่นที่เบี่ยงเบนไปจากเจตจำนงเสรีของตน สังคมสมัยใหม่คือโลกที่วัตถุครอบงำมนุษย์ได้เรียบร้อยแล้ว บาร์บาราไม่อาจหนีจากโลกที่เป็นเช่นนี้ไปได้จนกว่าเธอจะตายจากโลกนี้ไป

Barbara:if only I could get away from you and from father and from it all. If I could have wings of a dove and fly away to heaven!

(act 3, p. 395.)

บาร์บาราได้รู้ว่าไม่มีพระเจ้าแบบเดิมอีกแล้วในสังคมสมัยใหม่ หากมนุษย์ต้องการอยู่กับพระเจ้า ก็ต้องหนีไปจากสภาพสังคมที่เป็นอยู่ การตายเป็นหนทางที่ชีวิตจะเป็นอิสระจากสังคมที่เป็นอยู่ได้อย่างแท้จริงและถาวร แต่ในที่สุด บาร์บาราก็เลือกที่จะมีชีวิตอยู่ เธอจึงต้องยอมรับกฎของโลกใหม่นั้นคือยอมรับค่านิยมทางวัตถุเช่นเดียวกับตัวละครอื่น

ในการสะท้อนให้เห็นถึงความขัดแย้งในด้านค่านิยม บทละครของชอว์ชี้ให้เห็นว่าค่านิยมใหม่ช่วยแก้ปัญหาสังคมได้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพกว่าค่านิยมเดิม ในขณะที่คนอีกกลุ่มหนึ่งก็ไม่อาจลดความเชื่อถือต่อค่านิยมเดิมได้ง่ายนัก เพราะค่านิยมนี้ได้รับการปลูกฝังจากสถาบันศาสนา ซึ่งมีอิทธิพลต่อความคิดและความเชื่อของคนในสังคมมาช้านาน อย่างไรก็ตาม บทละครสื่อให้เห็นว่าในสังคมยุคใหม่ค่านิยมทางวัตถุนิยมมีแนวโน้มที่จะเข้ามาแทนที่ค่านิยมทางจิตใจ เพราะมนุษย์อยู่ในโลกที่วัตถุเจริญขึ้น วัตถุที่มนุษย์ผลิตขึ้นมากมายกลายเป็นสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิต ขณะเดียวกัน ค่านิยมทางศีลธรรมซึ่งเป็นค่านิยมเดิมก็มีข้อด้อยคือเป็นแนวคิดเชิงอุดมคติเกินไป ไม่สามารถจะแก้ไขปัญหาในเชิงปฏิบัติได้ ชัยชนะของค่านิยมทางวัตถุต่อค่านิยมทางศีลธรรมในเรื่องนี้เห็นได้จากคำพูดของอันเดอร์เซฟท์ที่กล่าวว่า

Undershaft: ...I can buy Salvation Army....All religious organizations exist by selling themselves to the rich.

(act 2, p. 377.)

ในบทละครเรื่อง *Heartbreak House* กัปตันชอทโอเวอร์เป็นคนรุ่มเก่า ในอดีตเขาเป็นทหารเรือที่เคยใช้ชีวิตวัยหนุ่มในสมัยที่อังกฤษยังรุ่งโรจน์ คำพูดของกัปตันที่ปฏิเสธไม่ให้เอลลีซึ่งเป็นตัวแทนของคนรุ่นใหม่เข้ามาในบ้านน่าจะมีความหมายที่สื่อความได้กว้างกว่าคำพูดในชีวิตประจำวัน

The captain: Youth! beauty! novelty! They are badly wanted in this house...

(act 2, p. 282.)

บ้านซึ่งมีองค์ประกอบเป็นรูปเรือในเรื่องนี้เป็นสัญลักษณ์แทนประเทศอังกฤษ กัปตันชอทโอเวอร์ซึ่งเป็นเจ้าของบ้านหรือผู้มีอำนาจอยู่เดิมในบ้านกล่าวไล่เอลลีซึ่งเป็นตัวแทนคนหนุ่มสาวให้ออกไปจากบ้านแสดงให้เห็นว่าคนอังกฤษส่วนหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ชนชั้นสูง (elites) อย่างกัปตันชอทโอเวอร์ไม่อาจยอมรับค่านิยมสมัยใหม่ พวกเขาไม่เห็นด้วยหากสังคมอังกฤษจะเปิดรับวัฒนธรรมใหม่อย่างเต็มที่ เช่นเดียวกับการที่เขาไม่เปิดบ้านต้อนรับตัวละครที่มีความคิดตามค่านิยมสมัยใหม่อย่างเอลลี

เมื่อเอลลีได้สนทนากับกัปตันในองก์ต่อมา ชอว์ให้เอลลีพูดแทนคนรุ่นใหม่ที่ไม่ยอมรับค่านิยมของคนรุ่นเก่า เธอกล่าวโต้แย้งกัปตัน

Ellie: ...Old-fashioned people are no use to me. Old-fashioned people think you can have a soul without money. They think the less money you have, the more soul you have. Young people nowadays know better. A soul is a expensive thing to keep: much more so than a motorcycle.

(act 2, p. 276.)

เอลลี่เป็นตัวละครชนชั้นล่างที่มองเห็นว่าค่านิยมแบบเดิมไม่ช่วยนำพาชีวิตให้ดีขึ้นได้ เธอเห็นความสำคัญของวัตถุ (material) มากกว่าจิตใจ(soul) ส่วนคนรุ่นเก่าอย่างกัปตันชอทโอเวอร์ ยึดมั่นในศักดิ์ศรีและศีลธรรม เขาดูหมิ่นค่านิยมแบบใหม่ว่า

Shotover : ...I see you the young generation, turning from their romance and sentiment and snobbery to money and comfort and hard common sense.

(act 2, p. 277.)

กัปตันมองว่าวิถีคิดของคนรุ่นใหม่ฉาบฉวย หยาบกระด้าง ไม่พิถีพิถัน และไม่ให้ความสำคัญแก่สรรพสิ่งในชีวิตให้มีค่ามากกว่าเงินดังเช่นวัฒนธรรมของคนในสังคมยุคเก่า

ในเรื่องนี้ กัปตันพยายามห้ามไม่ให้เอลลี่แต่งงานกับแมงแกนซึ่งเป็นนายทุน หรืออีกนัยหนึ่ง คือการห้ามไม่ให้เอลลี่ใช้ชีวิตตามค่านิยมใหม่ที่เห็นเงินเป็นสิ่งสำคัญที่สุด ส่วนเอลลี่กลับเห็นว่าเธอจะเป็นคนดีดังที่กัปตันต้องการ ไม่ได้ถ้าเธอไม่มีเงิน เงินคือสิ่งจำเป็นในการขัดเกลาจิตใจของคนยุคใหม่ เธอให้เหตุผลดังนี้

Shotover: How much does your soul eat?

Ellie: Oh, a lot. It eats music and pictures and books and mountains and lakes and beautiful thing to wear and nice people to be with. In this country you can't have them without lots of money: that why our souls are so horrible starved...I want to save my soul that I am marry for money.

(act 2, p. 276.)

คำว่า “eat” ของกัปตันชอทโอเวอร์สะท้อนถึงความเห็นของคนยุคเก่าที่มองค่านิยมใหม่ว่าเป็นแนวทางที่สนับสนุนความโลภ ความละโมภ และความหยาบของมนุษย์ ส่วนเอลีก็ชี้ให้กัปตันตระหนักว่าชีวิตของเธอจะดีขึ้นไม่ได้ในสังคมสมัยใหม่ถ้าไม่มีเงิน การถกเถียงระหว่างตัวละครทั้งสองสะท้อนให้เห็นถึงยุคสมัยที่เป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของการเปลี่ยนแปลงค่านิยมของคนอังกฤษ กลุ่มที่ยึดมั่นแนวคิดแบบเก่าต่อต้านวัฒนธรรมประจำสังคมที่มีเศรษฐกิจแบบทุนนิยม แต่ขณะเดียวกันก็มองข้ามไปว่าที่ตนรักษาวัฒนธรรมทางจิตใจอันสูงส่งอยู่ได้นั้นเพราะมีความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจเป็นฐานรองรับตลอดมา ส่วนคนที่รับวัฒนธรรมทางความคิดสมัยใหม่ต้องการแสวงหาความสุขทางโลก หันไปรับวัฒนธรรมบริโภคนิยมเต็มที่ และมีแนวโน้มว่าคนยุคใหม่จะยอมรับค่านิยมทางวัตถุมากขึ้น เพราะเห็นว่าจะทำให้ตนได้สิ่งที่ชีวิตต้องการได้อย่างสะดวก และแก้ปัญหาสังคมได้ผลรวดเร็วกว่า โดยไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบของค่านิยมทางวัตถุต่อโลกในระยะยาว บทละครทั้งสองเรื่องของชอว์สะท้อนให้เห็นว่าในสังคมอังกฤษในขณะนั้นมีความแตกต่างในด้านวัฒนธรรมทางความคิด

3.1.1.3 ความเสื่อมของสังคม

บทละครเชคอฟได้เตือนให้คนรัสเซียตระหนักว่าสังคมรัสเซียในยุคนี้กำลังตกต่ำและอ่อนแอลงกว่าในอดีต หากพิจารณาจากประวัติศาสตร์ก่อนยุคนี้ รัสเซียเป็นจักรวรรดิที่รุ่งเรือง เข้มแข็ง สังคมมีเอกภาพในการปกครอง แต่ในยุคแห่งการเปลี่ยนผ่านจากสังคมศักดินาสวามิภักดิ์สู่สังคมสมัยใหม่ เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางการเมืองและเศรษฐกิจ อีกทั้งคนในสังคมยังมีวัฒนธรรมทางความคิดไม่สอดคล้องกัน ความขัดแย้งของคนกลุ่มต่างๆ ในสังคมส่งผลให้รัสเซียไม่เข้มแข็งและมีเสถียรภาพดังในยุคอดีต รัสเซียในระบอบนั้นน่าจะอ่อนแอลงกว่าในยุคอดีตจริง ในบทสนทนาเรื่อง *The Three Sisters* เชคอฟใช้คำที่เตือนถึงความอ่อนแอต่างๆ ตลอดเรื่องเพื่อชี้ให้ผู้อ่านเข้าใจสภาพสังคมรัสเซียในระบอบนั้น¹¹ คำเหล่านี้ได้แก่คำว่าแก่ (old) อ่อนเพลีย (tired, exhausted, worn out) และป่วย (sick) ในชีวิตจริงเชคอฟเป็นหมอ จึงอาจเป็นไปได้ว่า เขามองรัสเซียในยุคนั้นเป็นเหมือนคนไข้ที่มีร่างกายอ่อนแอ สุขภาพทรุดโทรม ในบทละครของเขามีคำว่า “แก่” ปรากฏถึง 38 ครั้ง เช่น

¹¹ W.B. Worthen, *Modern Drama : Play/Criticism/Theory* (London: Harcourt Brace College Publishers, 1993), pp.120-121.

Masha: ... How much **older** you look ! How much **older** !

Olga: ...you haven't a single gray hair. You've grown **older**,
but you're still not **old**.

(act 1, p. 124. เน้นตัวหนาโดยผู้วิจัย)

คำว่า “อ่อนเพลีย” (tire, exhaust, worn out) ปรากฏถึง 36 ครั้ง เช่น

Vershinin: ...What a wind!

Masha : ...I' m **tired** of winter.

(act3, p.131.เน้นตัวหนาโดยผู้วิจัย)

Olga : The meeting just ended. I' m **exhausted**.

(act1, p.133. เน้นตัวหนาโดยผู้วิจัย)

หากพิจารณาถึงจำนวนคำแล้วจะเห็นได้ว่าในบทละครมีคำเหล่านี้จำนวนมากผิดปกติ เหล่าตัวละครใน *The Three Sisters* พวกมันบ่นถึงความแก่ ความอ่อนเพลียของพวกเขาซ้ำแล้วซ้ำเล่า นอกจากนั้น ตัวละครจำนวนมากในเรื่องนี้ยังมีอาการเจ็บป่วย เช่น โอลกามีอาการปวดหัวทุกครั้งที่อยู่ในสถานการณ์สับสนวุ่นวาย เฟราปอนต์ (Ferapont) มีหุฟิการ ตัวละครเด็กเป็นหวัด อีกทั้งยังเกิดโรคระบาดขึ้นในเมืองซึ่งหมายความว่าคนเกือบทั้งเรื่องเป็นโรค ลักษณะร่วมของตัวละครและคำที่เกี่ยวกับความอ่อนแอและเจ็บป่วยน่าจะมีหมายเชิงสัญลักษณ์ที่เน้นย้ำให้ผู้อ่านตระหนักถึงความอ่อนแอและเสื่อมโทรมของสังคมรัสเซียในยุคนี้ คำเหล่านี้และอาการเจ็บป่วยของตัวละครที่ปรากฏบ่อยครั้งสื่อถึงความอ่อนแอของสังคมให้ผู้อ่านรับรู้ได้อย่างเป็นรูปธรรม

เชคอฟไม่เพียงถ่ายทอดความเสื่อมของสังคมผ่านสัญลักษณ์ซึ่งเป็นคำที่เกี่ยวข้องกับความอ่อนแอและโรคร้ายไข้เจ็บของมนุษย์ แต่ยังสร้างบรรยากาศของละครทั้งสองเรื่องให้เศร้าหมอง หดหู่ สภาพจิตใจของตัวละครไม่ร่าเริงเบิกบาน ตัวละครมีลักษณะร่วมกันคืออยู่ในภาวะหวาดกลัวต่อความไม่แน่นอนในชีวิต ไม่พอใจสภาพชีวิตที่เป็นอยู่ถึงขั้นที่ไม่อยากอาศัยในสังคมที่ตนดำรงอยู่จริง เพราะไม่อาจกำหนดชะตากรรมของตัวเองให้เป็นไปตามที่ตนต้องการได้ ทาสในเรื่อง *The Cherry Orchard* กลัวการเป็นไทในสังคมสมัยใหม่ พวกเขากลัวอิสรภาพเมื่อต้องสูญเสียความมั่นคงที่เคยได้พึ่งพิงนาย ตัวละครชนชั้นสูงในบทละครทั้งสองเรื่องของเชคอฟมีสถานภาพทางสังคมและฐานะทางเศรษฐกิจตกต่ำลง ในเรื่อง *The Cherry Orchard* ครอบครัวของมาดามรานอฟสกีสูญเสียสวนเชอร์รี่ซึ่งเป็นสมบัติของวงศ์ตระกูลและไม่มีอำนาจทางสังคมในการปกครอง

ดูแลคนในอุปถัมภ์อีกต่อไป ใน *The Three Sisters* แอนเดรมีอาการเหงาและอารมณ์หดหู่ตลอดเวลาเมื่อเขาต้องทำงานเป็นเพียงกรรมกรคนหนึ่งในองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นทั้งที่ตนเกิดในตระกูลขุนนาง เขาเป็นเพียงผู้ได้บังคับบัญชาของโปโรโตโปปอปซึ่งเป็นชนชั้นกลาง มาหาที่มีความทุกข์เกี่ยวกับปัญหาการเงินของครอบครัว เธอและแอนเดรต่างมีปัญหาในชีวิตคู่เพราะแต่งงานกับชนชั้นล่างที่ไม่เข้าใจพวกเขาได้เท่าที่ควร อีรินาผิดหวังเมื่อต้องออกไปทำงานนอกบ้าน และรู้ว่าการทำงานไม่ได้สนุกดังที่คิด ในขณะที่โอดากก็ไม่ใช่บออาซีฟครู เธอยอมรับชะตากรรมและรู้ว่าการมีชีวิตอยู่คือการมีทุกข์เพราะไม่อาจกำหนดชะตากรรมให้เป็นไปดังที่หวังได้ ในเรื่องนี้มอสโควเป็นดินแดนที่ทุกคนฝันจะไปให้ถึง ดังคำพูดต่อไปนี้ที่สะท้อนถึงความปรารถนาอันแรงกล้าของเหล่าตัวละครที่จะออกเดินทางไปมอสโคว

Olga :...Only one dream keeps growing stronger and stronger...

Irina : To go to Moscow. To sell the house, make an end of everything here, and go to Moscow...

(act 1, p. 122.)

ในเรื่องนี้มีคำว่า “มอสโคว” ถึง 46 ครั้ง มอสโควเป็นสัญลักษณ์แห่งความหวังหรือดินแดนภายในจิตใจของตัวละคร เหล่าตัวละครในเรื่องนี้จมอยู่กับความปรารถนาที่จะออกจากบ้านไปมอสโควด้วยความหวังว่ามอสโควคงจะน่าอยู่กว่าเมืองที่พวกเขาอาศัยอยู่จริง แต่ในตอนสุดท้าย ไม่มีตัวละครตัวใดได้ไปมอสโคว ทุกคนต้องอยู่ร่วมกันในบ้านหลังเดิมซึ่งตั้งอยู่ในเมืองชนบทที่ล้าหลังและเสื่อมโทรม การที่ตัวละครไม่ได้ไปมอสโควซึ่งเป็นดินแดนแห่งความใฝ่ฝันย่อมหมายความว่าไม่มีใครได้ในสิ่งที่หวัง และไม่มีใครหนีพ้นจากสภาพสังคมที่ย่ำแย่ในชีวิตจริง

บรรยากาศโดยรวมของบทละครทั้งสองเรื่องของเชคอฟเต็มไปด้วยความมืดสลัวและความหนาว ในเรื่อง *The Cherry Orchard* เชคอฟบรรยายฉากแรกว่า “It is cold in the cherry orchard” (act 1, p. 913.) ส่วนบ้านใน *The Three Sisters* ก็มีบรรยากาศอันมืดสลัว ซึ่งแสดงให้เห็นว่ารัสเซียอยู่ในยุคที่ไม่มีความมั่นคงปลอดภัย ยุคนี้ไม่ใช่ยุคสมัยแห่งความสุข อารมณ์อันเศร้าหมองของตัวละครที่ผิดหวังและบรรยากาศของเรื่องเป็นส่วนประกอบสำคัญที่กระตุ้นให้รับรู้ได้ถึงยุคแห่งความเสื่อมของรัสเซีย คนในสังคมต่างทุกข์ยากและไม่เข้าใจถึงความเปลี่ยนแปลงของสังคมที่มีผลกระทบถึงชะตากรรมของตนเอง เมื่อพื้นที่ในบ้านและในสวนเซอร์รี่ปกคลุมด้วยความมืดและความหนาวบ่งบอกได้ว่ารัสเซียในช่วงนั้นเป็นดินแดนแห่งความเศร้าและอยู่ในยุคมืด

ในตอนจบเรื่อง *The Three Sisters* เชคอฟสร้างสถานการณ์ให้พี่น้องซึ่งเป็นผู้หญิงทั้งสามคนประสบความทุกข์ร่วมกัน พิจารณาได้จากตัวบทต่อไปนี้

(the three sisters stand close to one another)...

Olga : Time will pass, and we shall be gone forever, we'll be forgotten. ...how many there were of us, but our sufferings will turn into joy for those who live after us...

(act 4, p. 143.)

สถานการณ์ที่พี่น้องมีความทุกข์ร่วมกันมีความหมายเชื่อมโยงถึงคำว่าภราดรภาพ (brotherhood) ซึ่งหมายถึงพี่น้องร่วมชะตากรรม คำนี้มักใช้ในการรวมกลุ่มเพื่อให้เกิดพลังในการต่อสู้กับอำนาจที่เหนือกว่าหรือต่อสู้กับกลุ่มที่ต่างจากกลุ่มของตน เช่น ในการปฏิวัติฝรั่งเศสเมื่อปี ค.ศ. 1789 ประชาชนรวมกลุ่มกันเรียกร้องอำนาจจากรัฐโดยใช้คำขวัญว่า “เสรีภาพ เสมอภาค ภราดรภาพ” (Liberty, Equality, Fraternity)¹² คำว่า “ภราดรภาพ” แสดงถึงสัมพันธภาพอันแน่นแฟ้นของคนทั้งกลุ่มและการมีอุดมการณ์ร่วมกันของคนกลุ่มหนึ่งในการต่อสู้กับกลุ่มที่เป็นปรปักษ์กับกลุ่มของตน คำว่า “Brotherhood” เป็นคำที่ใช้กันทั่วไปในยุคปฏิวัติรัสเซียเพื่อรวมกำลังคนในการทำกิจกรรมทางการเมือง เช่น นักโทษการเมืองที่ถูกเนรเทศออกนอกรัสเซียรวมกลุ่มกันในชื่ออินเตอร์เนชันแนล บราเทอร์ฮูด (International Brotherhood)¹³ นักปฏิวัติในรัสเซียสัญญากับประชาชนเกี่ยวกับความเสมอภาคและความเป็นพี่น้อง (Equality & Brotherhood)¹⁴ ของคนในสังคมหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองได้สำเร็จ อย่างไรก็ตามกลุ่มผู้นำการปฏิวัติในยุคนั้นมีอยู่มากมายหลายกลุ่ม* แทนที่คำว่า “Brotherhood” จะช่วยให้เสริมสร้างให้พี่น้องร่วมชาติเดียวกันรักและสามัคคีกัน คำนี้กลับทำให้เกิดการแบ่งแยกคนสายเลือดรัสเซียออกเป็นกลุ่มต่างๆและต่อสู้กันเอง ดังนั้น เชคอฟจึงเสียดสีคำว่า “Brotherhood” โดยเลือกให้พี่น้องที่เป็นผู้หญิง ในบทละคร คำนี้ยังคงสื่อถึงการเป็นพี่น้องร่วมชะตากรรม แต่พี่น้องในที่นี้คือพี่น้องรัสเซียที่มีสายเลือดเดียวกันซึ่งต้องเผชิญกับชะตากรรมร่วมกันเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม บางคนต้องสูญเสียสถานภาพเดิมบ้างก็สูญเสียชีวิตและทรัพย์สิน ทุกคนอยู่ในโลกของความทุกข์และความหวาดกลัว เชคอฟจึง

¹² ภาวิณี วัฒนรุ่ง, *ปรัชญาและพัฒนาการกฎหมายมหาชน*, (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2543), หน้า 20.

¹³ *European Socialism and the Russian Revolution*. http://www.takver.com/history/eu_soc.htm

¹⁴ *Political Revolution*. <http://regentsprep.org/Regents/global/themes/change/pol.htm>

* ดูหัวข้อ 2.2.1 หน้า 12

ใช้พี่น้องที่เป็นผู้หญิงเพื่อแสดงถึงความน่าสงสาร ความอ่อนแอ ความเคราะห์ร้ายของเพื่อนร่วมชาติที่ตกเป็นเหยื่อของสภาพแวดล้อมที่กำลังเปลี่ยนแปลง ไม่มีใครควบคุมสถานการณ์ได้ ชาวรัสเซียต่างได้รับผลกระทบจากวิกฤตการณ์ทางสังคมร่วมกัน

ใน *The Three Sisters* เหตุการณ์ไฟไหม้เมืองสื่อถึงวิกฤตการณ์ทางสังคมอันเกิดจากการสู้รบกันเองระหว่างคนรัสเซียกลุ่มต่างๆ ในยุคปฏิวัติ การปฏิวัติเป็นการเปลี่ยนแปลงสังคมโดยใช้วิธีการรุนแรง ยิ่งรัสเซียมีสถาบันการปกครองเดิมที่เข้มแข็ง ฝ่ายที่ก่อการปฏิวัติก็ยิ่งใช้ความรุนแรงมากขึ้นเท่านั้นเพื่อเอาชนะและทำลายความมั่นคงของสถาบันเดิมที่ดำรงอยู่ในสังคมมาเป็นเวลาช้านาน เหตุการณ์ไฟไหม้เมืองให้ภาพเป็นรูปธรรมที่แสดงถึงภัยพิบัติของสังคม ทั้งการทำลายล้างอารยธรรมเดิมที่สั่งสมมา ตลอดถึงการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สิน ไฟในเรื่องนี้เผาผลาญชีวิตและสิ่งก่อสร้างที่มีอยู่เดิมมอดไหม้จนหมด ทำให้ผู้อ่านตระหนักได้ว่าหลังจากวิกฤตการณ์ครั้งนี้ประชาชนต้องทำงานหนักและทุกข์ยากต่อไปแม้การสู้รบระหว่างคนในสังคมจะสิ้นสุดลง เพราะการสร้างสังคมใหม่ไม่อาจทำได้ในระยะเวลาอันสั้น เหตุการณ์ไฟไหม้ครั้งใหญ่ในบทละครย่อมทำให้ผู้อ่านรับรู้ได้ถึงเหตุการณ์รุนแรงที่จะเกิดขึ้นและความระส่ำระสายของสังคมในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง

บทละครเชคอฟได้เตือนให้คนรัสเซียตระหนักว่าพวกเขาอยู่ในยุคสมัยที่สำคัญของประวัติศาสตร์รัสเซีย ความทุกข์ของคนในยุคนี้จะเป็นที่จดจำไปอีกหลายศตวรรษ คนรัสเซียล้วนได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในช่วงเวลานั้น ไม่มีวีรบุรุษคนใดแก้ไขสถานการณ์ได้ ด้วยเหตุนี้ในละครของเชคอฟจึงไม่มีตัวละครใดเป็นตัวละครเอก เหล่าตัวละครสะท้อนให้เห็นชีวิตอันหลากหลายของคนรัสเซียท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของสังคม [Chebutykin : ...our age will be called great; but people are small. (act 1, p. 125)]

ในบทละครเรื่อง *Heartbreak House* ของซอว์มีการสื่อถึงสภาพการณ์ของประเทศด้วยเช่นกัน ผู้เขียนกำหนดให้สร้างฉากบ้านในเรื่องนี้ให้มีองค์ประกอบเป็นรูปเรือ เรือราวเกิดขึ้นในบ้านหลังนี้ และตัวละครยังสนทนากันโดยกล่าวถึงเรือบ่อยครั้ง เมื่อแทนคำคำว่า “เรือ” ในเรื่องนี้ด้วยประเทศอังกฤษ ผู้อ่านก็จะเห็นสภาพการณ์ของประเทศที่ผู้เขียนกล่าวถึงโดยนัยประหวัดแทนการกล่าวถึงปัญหาของประเทศอย่างตรงไปตรงมา เช่น กัปตันได้ชี้ให้เห็นถึงสถานการณ์ของประเทศที่เป็นอยู่โดยกล่าวถึงเรือที่โคลงเคลง คนในเรือไม่ปลอดภัย

Captain Shotover: ...Nothing but the smash of the drunken skipper's ship on the rocks, the splintering of her rotten timbers, the tearing of her rusty plates, the drowning of the crew like rats in the trap.

(act 3, p. 284.)

ข้อความนี้สื่อให้ผู้อ่านตระหนักถึงความไม่มั่นคง ไร้เสถียรภาพของสังคมที่คนอาศัยอยู่ คนเมาในเรือลำนี้ น่าจะหมายถึงคณะรัฐบาลอังกฤษที่ตัดสินใจเข้าร่วมสงครามอย่างไร้วิจารณญาณ ลูกเรือหรือประชาชนทั้งประเทศต้องพลอยเดือดร้อนจากภัยที่เกิดขึ้นกับประเทศ คำว่า “rotten” “rusty” สื่อถึงสภาพเรืออันเก่าแก่และผุพัง คำกล่าวนี้เชื่อมโยงถึงสภาพของอังกฤษซึ่งกลายเป็นเพียงประเทศที่เก่าแก่และอ่อนแอ อังกฤษในช่วงศตวรรษที่ 18-19 เคยเจริญถึงขีดสุดซึ่งถือเป็น “เรือ” ที่แข็งแรง มีกำลังแล่นออกไปแสวงหาอาณานิคมได้มากมาย จนกระทั่งในยุคของซอว์ อังกฤษกลายเป็นประเทศที่อายุมากขึ้นและเติบโตมากจนขาดความคล่องตัวในการบริหาร อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจเริ่มชะลอตัว¹⁵ อีกทั้งประชาชนยังมีความเป็นอนุรักษ์นิยมสูง คนส่วนใหญ่ยังยึดมั่นในขนบธรรมเนียมเก่าสมัยที่อังกฤษยังรุ่งโรจน์ ประเทศอังกฤษในยุคของซอว์จึงมีสภาพเหมือนเรือที่เก่าแก่และเสื่อมสภาพดังที่ตัวละครอธิบายไว้

ซอว์ให้ความสำคัญกับบ้านที่มีองค์ประกอบเป็นรูปเรือซึ่งเป็นฉากของเรื่อง เหตุการณ์เกือบทั้งหมดซึ่งเป็นการสนทนาระหว่างตัวละครก็เกิดขึ้นในบ้าน ในตอนหนึ่งของการสนทนา เฮกเตอร์ได้กล่าวถึงประเทศโดยเชื่อมโยงกับบ้าน [Hector: This is England or it was a mad house (act 3, p. 796.)]

บ้านในเรื่องนี้มีนัยสื่อถึงสภาพสังคมเพราะบ้านคือที่อยู่อาศัยเช่นเดียวกับประเทศซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของประชาชน บ้านในเรื่องนี้มีอาคาร “บ้าน” สื่อถึงสังคมที่ไร้ระเบียบ ไร้การควบคุม ผู้อยู่อาศัยในบ้านพร้อมจะทำทุกอย่างโดยไร้เหตุผล นอกจากนี้ ชื่อเรื่อง “Heartbreak House” น่าจะมีความหมายเชื่อมโยงกับภาวะของประเทศในขณะนั้น ชื่อนี้แสดงนัยถึงสองความหมาย ความหมายแรกคือความเสื่อมสลายของสังคมอังกฤษ หัวใจเป็นอวัยวะที่เป็นศูนย์กลางของร่างกาย เมื่อบ้านหลังนี้

¹⁵ Paul Kennedy, *The Rise and the Fall of the Great Power* (London: Fantana Press, 1989), pp. 292-294.

ซึ่งหมายถึงประเทศอังกฤษมีศูนย์กลางที่แตกสลายย่อมสื่อถึงสังคมที่เสื่อมสภาพและอ่อนแอ ความหมายที่สองคือความเศร้าของสังคมอังกฤษหรือความเศร้าที่อยู่ในใจของคนอังกฤษทั้งหลาย ซึ่งเรื่องนี้บ่งบอกถึงความทุกข์ร่วมกันของคนทั้งหมดที่อาศัยอยู่ในบ้านเดียวกันนั่นคือคนอังกฤษที่อยู่ร่วมกันในสังคมอังกฤษในยุคสงคราม

ในบทละครของซอร์วี่เหตุการณ์ที่ระเบิดในตอนจบซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ถึงสงคราม แม้เรื่องจะจบลงโดยบ้านหลังนี้ปลอดภัยเห็นได้จากกรณีที่ตัวละครกล่าวขึ้นหลังเหตุการณ์ระเบิดว่า “The ship is safe” ซึ่งตรงกับประวัติศาสตร์ที่อังกฤษไม่ได้เป็นฝ่ายแพ้ในสงครามโลกครั้งที่ 1 และไม่ได้สูญเสียชีวิตพลเรือนเป็นจำนวนมาก อย่างไรก็ตาม ตัวละครยอมรับว่าเหตุการณ์ครั้งนี้เป็น “glorious experience” (act 4, p. 285.) สงครามโลกครั้งที่ 1 นับเป็นเหตุการณ์ครั้งแรกของศตวรรษใหม่ซึ่งเป็นภัยอันตรายจากภายนอกที่เข้ามาคุกคามสังคมอังกฤษ และประเทศอังกฤษในขณะนั้นไม่มีมาตรการแก้ปัญหาและการตั้งรับต่อสถานการณ์ภายนอกได้ดีดังในอดีตซึ่งเคยเป็นประเทศมหาอำนาจ¹⁶ แม้ซอร์วี่จะนำบทละครเรื่องนี้ออกแสดงหลังจากสงครามจบสิ้นลงแล้ว แต่เสียงระเบิดในบทละครย่อมย้ำเตือนให้ผู้อ่านคิดถึงประวัติศาสตร์และชีวิตของคนอังกฤษในช่วงเวลานี้ตราบเท่าที่ยังมีผู้อ่านบทละครเรื่องนี้อยู่

บทละครของนักเขียนทั้งสองได้สะท้อนให้เห็นว่าอังกฤษและรัสเซียอยู่ในยุคแห่งความเสื่อมและความตกต่ำ ไม่เจริญรุ่งเรืองและมีเสถียรภาพดังในอดีต สัญลักษณ์ในบทละครแสดงให้เห็นว่าประเทศชาติต้องเผชิญกับภัยพิบัติ ยุคนี้จึงเป็นยุคที่คนในสังคมประสบความทุกข์และความเดือดร้อนร่วมกัน

จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบ บทละครของเชคอฟและซอร์วี่สะท้อนความจริงเกี่ยวกับสังคมคล้ายกันมาก ทั้งความเปลี่ยนแปลง ความขัดแย้ง และความเสื่อมของสังคม บทละครสื่อสารให้คนตระหนักถึงสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นในยุคนี้ บทละครของเชคอฟสะท้อนให้เห็นการเปลี่ยนแปลงอำนาจและบทบาทของชนชั้น ความขัดแย้งระหว่างวัฒนธรรมทางความคิดแบบเก่าและแบบใหม่ ในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง ตลอดจนถึงภาวะความเสื่อม ความอ่อนแอของสังคมในช่วงก่อนการปฏิวัติรัสเซีย ในทางเดียวกัน บทละครของซอร์วี่ชี้ให้เห็นว่าสังคมอังกฤษก่อนสงครามโลกครั้งที่ 1 เป็นสังคมที่ไร้เสถียรภาพ ไร้ระเบียบ ไม่นั่นคงเข้มแข็งดังสังคมอังกฤษยุคเก่า ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นในสังคม นายทุนกลายเป็นชนชั้นที่มีอำนาจในสังคมอังกฤษและเป็น

¹⁶ Ibid., p. 290.

แกนนำในการสร้างค่านิยมใหม่ซึ่งคนในสังคมก็มีแนวโน้มที่จะรับค่านิยมใหม่นี้ บทละครสะท้อนให้เห็นการปะทะกันระหว่างวัฒนธรรมทางความคิดได้อย่างชัดเจน โดยที่ผู้ดำรงอยู่ในสังคมจริงอาจมองไม่เห็น การที่นักเขียนทั้งสองสะท้อนสภาพปัญหาสังคมคล้ายคลึงกันน่าจะมาจากภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ของอังกฤษและรัสเซียที่คล้ายกัน ทั้งสองประเทศเคยเป็นจักรวรรดิที่ยิ่งใหญ่และเข้มแข็งมาเป็นเวลาอันยาวนาน กลุ่มอนุรักษ์นิยมในสองประเทศนี้จึงรับวัฒนธรรมทางความคิดสมัยใหม่ได้ยาก เพราะวัฒนธรรมเดิมมีรากฐานแข็งแรง ขณะเดียวกันผู้รับวัฒนธรรมใหม่ก็เห็นว่าค่านิยมเก่าเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศไปสู่ความเจริญก้าวหน้า การสะท้อนความจริงเกี่ยวกับสภาพสังคมดังกล่าวไม่เพียงแสดงถึงการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีสติ โดยตระหนักถึงปัญหาของสังคมในยุคนั้นของตัวนักเขียนเอง แต่ยังช่วยให้ผู้อ่านบทละครมองเห็นปัญหาและความเปลี่ยนแปลงในสังคมที่ตนดำรงอยู่ได้

3.1.2 การสะท้อนถึงข้อบกพร่องของคนในสังคม

3.1.2.1 คนในสังคมไม่ตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงของโลกภายนอก

ในยุคที่สังคมกำลังเปลี่ยนแปลงและอ่อนแอลง คนในยุคนั้นกลับไม่สนใจสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมที่ตนดำรงอยู่ ผู้เขียนสะท้อนถึงข้อบกพร่องนี้ของคนในสังคมผ่านการใช้สัญลักษณ์และการสร้างตัวละครที่หมกมุ่นอยู่ในโลกภายในจิตใจของตนจนกระทั่งไม่ตื่นตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกภายนอก

ใน *The Three Sisters* เชคอฟใช้สถานที่สองแห่งเป็นสัญลักษณ์แทนมิติเวลาและสถานที่ที่แตกต่างกัน¹⁷ นั่นคือ มอสโคว์ ซึ่งเป็นเมืองที่เหล่าตัวละครปรารถนาที่จะไปให้ถึง กับสถานที่อีกแห่งหนึ่งคือเมืองชนบท (provincial town) ซึ่งเป็นเมืองที่ตัวละครอาศัยอยู่ในโลกแห่งความจริง บทละครให้รายละเอียดว่ามอสโคว์สัมพันธ์กับตัวละครในอดีตและอนาคต มอสโคว์อยู่ในความทรงจำของพี่น้องตระกูลโพรโชรอฟ เพราะเคยเป็นสถานที่ที่พวกเขาเคยอาศัยอยู่ในวัยเด็ก มอสโคว์เป็นที่ทำงานของพ่อ ที่ฝังศพของแม่ เป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยของแอนดรู มอสโคว์เป็นสถานที่ที่ตัวละครเคยอยู่อย่างสุขสบายและมีอำนาจ ขณะเดียวกัน มอสโคว์ก็ผูกพันกับ

¹⁷ Lisa Y. Gourd, "Chekhov and The Three Sisters: In Search of Meaning," (Bachelor's Thesis, Department of Theater and Dance, Amherst College, 1997), Chapter 2.

ตัวละครในฐานะสถานที่ที่พวกเขาอยากไปให้ถึงในอนาคต อิรินาฝันที่จะไปทำงานที่มอสโคว์ โอลกาต้องการกลับไปอยู่ที่มอสโคว์และวางแผนให้มาหาเดินทางไปเยี่ยมเป็นครั้งคราว แอนเดร ใฝ่ฝันที่จะสอนในมหาวิทยาลัยในมอสโคว์ จะเห็นได้ว่ามอสโคว์เป็นอดีตที่ตัวละครจดจำและ อนาคตที่พวกเขาหวังจะไปให้ถึง แต่เมืองในปัจจุบันกลับเป็นสถานที่ที่ตัวละครไม่ต้องการจะ อาศัยอยู่เพราะเห็นว่าล้าหลัง ไม่เจริญ เหล่าตัวละครคร่ำครวญที่จะออกไปจากเมืองนี้อย่าง กระวนกระวาย [Irina: I must look for another place, this is not right for me.(act 2, p. 130.)]

คำว่า “place” กระตุ้นให้ผู้อ่านพิจารณาความสำคัญของการใช้สถานที่ในเรื่องนี้ เหล่า ตัวละครปรารถนาที่จะออกไปจากสถานที่ที่เขาคำรงอยู่จริง หรืออีกนัยหนึ่ง พวกเขาต้องการหนี ความจริงซึ่งเป็นโลกภายนอกที่ตนดำรงอยู่ ไม่ต้องการรับรู้ และไม่ต้องการเก็บไปครุ่นคิดเป็น สาระ ในเรื่องนี้ตัวละครพูดคำว่า “strange” ถึง 13 ครั้ง ซึ่งแสดงว่าพวกเขารู้สึกแปลกแยกต่อเมือง ที่ตนดำรงอยู่ อาทิ

Andrei: You sit in a huge room in a Moscow restaurant, you don't know anyone and no one knows you, and yet you don't feel like a stranger. Here you know everyone, everyone knows you, but you are a stranger ... a stranger...

(act 2, p. 129.)

มอส โควคือดินแดนภายในความความรู้สึกนึกคิด แอนเดรจึงรู้สึกสะดวกใจที่จะอยู่ที่นั่น จากข้อความข้างต้น เวลาที่เขาอยู่ในมอสโคว์หรืออยู่กับโลกของความรู้สึกนึกคิดนั้น เขาไม่รู้สึก แปลกที่ ขณะเดียวกัน เขากลับไม่รู้สึกว่าตนเป็นคนของเมืองชนบทแห่งนี้ เขาไม่รู้สึกเป็น อันหนึ่งอันเดียวกับสภาพแวดล้อมภายนอกที่เขาดำรงอยู่จริง สังคมรัสเซียในยุคนั้นอยู่ในช่วงของ การเปลี่ยนแปลงเต็มไปด้วยซับซ้อนและความคลุมเครือ ยากที่จะทำความเข้าใจ หากจะพัฒนา สังคมรัสเซียให้น่าอยู่ในชีวิตจริงก็ต้องอาศัยความอดทนและการทำงานหนักของสมาชิกในสังคม แต่คนในสังคมยุคนั้นกลับเป็นเช่นดังตัวละครคือไม่สนใจโลกภายนอกที่ตนดำรงอยู่ พวกเขา หมกมุ่นอยู่ในโลกของความรู้สึกนึกคิดนั้นคือการหวนระลึกถึงรัสเซียในอดีต และใฝ่ฝันถึงสังคม รัสเซียในอนาคต ขณะเดียวกันก็รู้สึกแปลกแยกจากสภาพการณ์ภายนอกซึ่งเป็นสังคมที่กำลัง สับสนและเปลี่ยนแปลง

คำพูดของเชบูทกินมีนัยบ่งบอกถึงการที่ตัวละครไม่ผูกพันและไม่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกับสถานที่ที่ตนดำรงอยู่ซึ่งเป็นโลกภายนอกของปัจเจกบุคคล [Chebutykin: We exist, but in fact, we are not here. (act 4, p. 141.)]

ข้อความนี้ชี้ให้เห็นได้ว่าจิตใจของเหล่าตัวละครผูกพันอยู่กับมอสโคว์ซึ่งไม่ใช่เมืองที่พวกเขาดำรงอยู่จริง แม้พวกเขาจะมีการศึกษาดี แต่กลับไม่คิดที่จะพัฒนาเมืองที่ตนเองอาศัยอยู่ เมืองในชนบทที่ตัวละครอาศัยอยู่นี้จึงน่าจะหมายถึงสังคมนิสเซียในปัจจุบัน คนรัสเซียไม่สนใจสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน แต่กลับฝันถึงเมืองอีกเมืองหนึ่งที่เจริญกว่านั่นคือมอสโคว์ มอสโคว์เป็นเมืองแห่งความเจริญและความรุ่งโรจน์ มอสโคว์จึงเป็นสถานที่ที่เป็นสัญลักษณ์แทนรัสเซียในอดีตที่รุ่งโรจน์และอนาคตที่รุ่งเรืองในโลกของความทรงจำและความคิดฝันของคนรัสเซีย หากคนรัสเซียหันมาศึกษาสภาพการณ์ภายนอก ไม่โทษหาแต่ชีวิตในยุคอดีตที่จักรวรรดิรัสเซียยังรุ่งโรจน์ และลุ่มหลงในดินแดนแห่งอนาคตซึ่งหมายถึงสังคมนิสเซียที่เป็นดังอุดมคติที่ปราศจากชนชั้น มีความเท่าเทียมและความยุติธรรม พวกเขา ก็จะประจักษ์แก่ความจริงว่ารัสเซียในยุคนั้นมีสภาพเป็นดังเมืองชนบทในเรื่องนี้ คือ กว้างใหญ่ เว้งว้าง เลื่อมโทรม และล้าหลัง เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศในยุโรปตะวันตกแล้ว รัสเซียในยุคต้นศตวรรษที่ 20 ยังเป็นประเทศที่ยังล้าหลังมาก ฐานทางเศรษฐกิจอยู่ที่ภาคเกษตรกรรม ช่วงปลายศตวรรษที่ 19 รัฐบาลรัสเซียยังต้องกู้ยืมเงินจากเยอรมนี และฝรั่งเศสเพื่อพัฒนาภาคอุตสาหกรรมและเส้นทางคมนาคม¹⁸ ซึ่งบ่งชี้ได้ว่ารัสเซียในยุคนั้นไม่ใช่ประเทศที่ทันสมัยและร่ำรวย ความเป็นรัสเซียในยุคนั้นจึงอธิบายไม่ได้ด้วยความทันสมัยและความเจริญของกรุงมอสโคว์ เช่นเดียวกับคำกล่าวที่ว่า “กรุงเทพไม่ใช่ประเทศไทย” ความเจริญของกรุงเทพไม่สามารถแทนค่าของความเจริญของประเทศไทยได้ มีพื้นที่ประเทศไทยอีกมากที่ยังล้าหลัง ไม่เจริญและทันสมัยดังกรุงเทพ คนรัสเซียกลุ่มที่มีการศึกษาดีในยุคนั้นกลับไม่สนใจศึกษาสภาพสังคมตามที่จริง พวกเขามองเห็นแต่เพียงความเจริญของรัสเซียในอดีตและอยากให้รัสเซียรุ่งเรืองต่อไปในอนาคต พวกเขาไม่เห็นสภาพที่แท้จริงของสังคมที่ตนดำรงอยู่ในช่วงเวลานั้น คำพูดของเวอร์ชินินน่าจะชี้ถึงข้อบกพร่องนี้ของคนรัสเซีย

Vershinin: Just the other day, you know, I was reading the diary of the Frenchman, the politician who went to jail over the Panama

¹⁸ F. S. Northedge and Andrey Well, *Britain and Soviet Communism: The Impact of Revolution* (London: The Mcmillan Press, 1982), p. 12.

scandal... It was all about his life in prison. The way he described the birds outside his window, their colors, all the little details, it was so moving, you see, because he'd never paid any attention to those birds when he was in the government. Now that he's out of jail, he's forgotten all about them. It will be the same with you. Once you're living in Moscow, you won't see it either.

(act 1, p. 131.)

หากวิเคราะห์คำพูดของเวอร์ซนิน ก็จะเห็นถึงการไม่รู้ค่าของเวลาและสถานที่ที่ตนดำรงอยู่ของคนรัสเซีย จากเรื่องที่เขาเล่า เมื่อนักการเมืองอยู่ในคุกซึ่งมีผนังกำแพงกั้น เขารู้สึกว่าตนอยู่ไกลจากนกและเห็นว่านกเป็นสิ่งมีค่า แต่เมื่อได้ออกจากคุกและได้อยู่ในโลกเดียวกับนกโดยไม่มีสิ่งใดกั้นขวาง เขากลับรู้สึกว่ามันเป็นสัตว์ธรรมดาๆ และไม่เห็นค่าของมัน เช่นเดียวกัน เมื่อดำรงอยู่ในโลกปัจจุบัน มนุษย์กลับไม่เห็นค่าของช่วงเวลาและชีวิตที่เป็นอยู่ เราจะเห็นค่าของชีวิตในปัจจุบันก็ต่อเมื่อปัจจุบันได้ผ่านไปและกลายเป็นอดีต ในวันหนึ่งเมื่อเหล่าตัวละครได้อาศัยอยู่ในมอสโคว์จริง พวกเขาอาจไม่เห็นความหมายของมอสโคว์ซึ่งเป็นโลกที่พวกเขาดำรงอยู่ในขณะนั้น เช่นเดียวกับที่ไม่มีใครทุ่มเทความสนใจที่สังคมในปัจจุบันซึ่งเป็นโลกที่พวกเขาดำรงอยู่จริง ตัวละครได้กล่าวถึงความว่างเปล่าของเมืองชนบทแห่งนี้ถึง 2 ครั้ง

Andrei: The town will be empty .

Irina: Our town is going to be empty, now.

(act 4, p. 141.)

เมื่อเมืองแห่งนี้คือสัญลักษณ์แทนสังคมรัสเซียในปัจจุบัน ข้อความข้างต้นที่ตัวละครกล่าวข้างต้นจึงมีความหมายลึกกว่าความหมายระดับเนื้อเรื่องของละครที่ว่าตัวละครทหารต้องจากเมืองนี้ไปรบ ความหมายโดยนัยของประโยคที่ว่าเมืองแห่งนี้จะว่างเปล่าก็คือไม่มีตัวละครตัวใดอยู่ในเมืองนี้จริง พวกเขาต่างฝันที่จะไปมอสโคว์หรืออยู่ในโลกของความรู้สึกนึกคิดของตน เมืองแห่งนี้หรือดินแดนรัสเซียในยุคนี้จึงเป็นโลกภายนอกของคนรัสเซียที่ถูกปล่อยปละละเลย ไม่มีใครใส่ใจสำรวจ ศึกษา และพัฒนาสังคมอย่างจริงจัง คนรัสเซียเอาแต่ฝันถึงสังคมในอนาคตและคิดถึง

ความรุ่งเรืองของรัสเซียในอดีต สังคมรัสเซียยุคนั้นจึงมีสภาพเหมือนเมืองที่ว่างเปล่าเพราะ
ความรู้สึกลึกซึ้งนึกคิดของคนรัสเซียไม่ได้ผูกพันกับสถานที่ที่ตนดำรงอยู่ในชีวิตจริง

เชคอฟสร้างสถานการณ์เกี่ยวกับการผิดกาลเทศะหลายครั้งเพื่อเสนอข้อบกพร่องของคน
รัสเซียที่ดำรงชีวิตโดยไม่ตระหนักถึงการดำเนินชีวิตให้สอดคล้องกับโลกภายนอก เชบูทีกินให้
กาน้ำโลหะเงินแก่อิรินา ตามวัฒนธรรมรัสเซีย ของขวัญนี้จะมอบให้กันในวันแต่งงาน¹⁹ แต่เชบูที
กินกลับมอบให้ในโอกาสงานวันเกิดของอิรินาด้วยเหตุที่เขาเคยรักแม่ของเธอ การมอบของขวัญให้
ผิดคนและผิดกาลเทศะบ่งบอกถึงอาการสับสนในด้านเวลาและสถานที่ของตัวละคร เชบูทีกินมอบ
ของขวัญโดยไม่รู้สึกรู้ว่าตนกำลังทำผิดกาลเทศะ จิตใจของเขายังผูกพันกับอดีต โดยไม่รู้ว่าจะต้องทำ
ตนให้สอดคล้องกับเวลาและสถานที่ ณ ปัจจุบันอย่างไร เช่นเดียวกัน คุลิกิน(Kulykin) ซึ่งเป็นสามี
ของมาซาก็มอบของขวัญให้อิรินาผิดกาลเทศะ อิรินาไม่รับของขวัญซึ่งเป็นหนังสือประวัติศาสตร์
เธอหวังว่าคุลิกินเคยให้หนังสือชิ้นนี้แก่เธอแล้วเมื่อวันอีสเตอร์ [Irina; But you gave me this same
book at Easter. (act 1,p. 126.)]

ทั้งเชบูทีกินและคุลิกินต่างมอบของขวัญให้อิรินาผิดกาลเทศะ อาการของพวกเขาเป็น
เช่นเดียวกับคนในสังคมยุคนั้นที่ดำรงชีวิตโดยไม่อาจสนองตอบต่อสถานการณ์ภายนอกได้อย่าง
สอดคล้อง

นอกจากนี้ ในบทละครเรื่อง*The Three Sisters* ของเชคอฟมีคำที่สื่อถึงภาวะขาดสติปรากฏ
บ่อยครั้ง มีคำว่า “เมา” (drunk) และ “ดื่มเหล้า” (drink) 23 ครั้ง “ง่วงนอน” (asleep) “นอน”
(sleep) 23 ครั้ง และคำว่า “ลืม” (forget) 20 ครั้ง ในบทละครที่ยาวเพียง 21 หน้า จะเห็นได้ว่าเป็น
จำนวนคำที่มากผิดปกติซึ่งน่าจะเกิดจากความงุนงงของผู้เขียน คำเหล่านี้จึงน่าจะเป็นอนุภาคชี้หน้าที่
มีความหมายเชิงสัญลักษณ์สื่อถึงการดำรงชีวิตอย่างขาดสติของคนรัสเซียในยุคนั้นที่ไม่ตระหนัก
และตื่นตัวต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมรอบตัว*

ตัวละครใน *The Cherry Orchard* คล้ายคลึงกับตัวละครใน *The Three Sisters* มาตาม
รานเฟสก็ผูกพันกับโลกในอดีต ทั้งที่โลกภายนอกรอบๆ ตัวเธอนั้นเปลี่ยนแปลงไปแล้ว เธอไม่อาจ

¹⁹ Chekhov's *The Three Sisters: A Study Guide*. http://www.bvu.edu/tma/production/study_guides/ChkhvStdvGd.pdf

* ดูบทที่ 2 หัวข้อ 2.2.3.3 หน้า 31

ยอมรับความจริงภายนอกได้ว่าต้นเชอร์รี่ในขณะนี้แก่และทรุดโทรม ผลผลิตจากต้นเชอร์รี่ราคาไม่สูงพอที่จะเลี้ยงครอบครัวของเธอได้ ด้วยความไม่ตระหนักถึงความเปลี่ยนแปลงของสภาพการณ์ภายนอก เธอจึงยืนยันที่จะรักษาสวนเชอร์รี่ไว้เช่นเดิมและไม่อาจแก้ปัญหาในชีวิตของตนได้

แม้แต่ตัวละครที่เป็นตัวแทนของปัญญาชนหรือผู้นำความคิดในรัสเซียยุคนี้อย่างโทรฟิมอฟ ใน *The Cherry Orchard* ก็ใช้ชีวิตโดยให้ความสำคัญกับอุดมคติและความรู้ซึ่งอยู่ในโลกภายใน ความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์ โทรฟิมอฟเป็นปัญญาชนที่แสวงหาความรู้อย่างไม่รู้จัก เขาเรียกตัวเองว่า “an eternal student” (act 1, p. 923.) และมีคำพูดที่น่าศรัทธาเลื่อมใสมากมาย เช่น

Trofimov: Mankind marches on, perfecting its powers. Everything that is incomprehensible to us now, will one day become familiar and comprehensible. All we have to do is to work and do our best to assist those who are looking for truth...

(act 2, p. 391.)

โทรฟิมอฟเป็นตัวแทนของกลุ่มนักอุดมการณ์ในรัสเซียยุคนี้ เห็นได้จากวิธีการพูดที่บ่งบอกถึงระดับความรู้และความสนใจต่อปัญหาสังคมอย่างจริงจัง แต่เขาก็มองเห็นสังคมเพียงด้านเดียว เขาหาข้อสรุปเกี่ยวกับปัญหาสังคมจากในตำราและคิดฝันไปเองโดยไม่เคยเรียนรู้โลกจากประสบการณ์ตรง ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคมรัสเซียของเขาจึงห่างไกลจากสภาพความจริงรอบ ๆ ตัว ดังนั้นคำพูดของวาร์ยาจึงเป็นการเหน็บแนมความเขลาของโทรฟิมอฟ [Varya: You'd better tell us about the planets. (act 1, p. 921.)]

อนุภาคชั้นนำในบทละคร ได้แก่ คำว่า “นอน” “มา” “ลืม” พฤติกรรมของตัวละครที่หมกมุ่นอยู่กับโลกภายในจิตใจ เช่น ดินแดนมอสโคว์และสวนเชอร์รี่ในโลกของความทรงจำโดยไม่สนใจโลกภายนอกที่ตนดำรงอยู่ในปัจจุบัน และการปฏิบัติตนผิดกาลเทศะ สะท้อนให้เห็นความจริงว่าในยุคที่สังคมรัสเซียเกิดความเปลี่ยนแปลงนั้น คนรัสเซียยังคงดำเนินชีวิตอย่างเลื่อนลอยในโลกของความรู้สึกนึกคิดโดยไม่ตระหนักถึงสภาพการณ์ภายนอก

ใน *Heartbreak House* ซอว์ได้รับอิทธิพลจากเชคอฟในการสะท้อนถึงการอยู่ในสังคมอย่างขาดสติของคนอังกฤษด้วยเช่นกัน เห็นได้จากการหลับ การดื่มเหล้า การเพื่อฝัน การถูกสะกดจิต และการฝันกลางวัน ฯลฯ ของตัวละครซึ่งสื่อถึงการดำรงอยู่ในสังคมโดยขาดสติ เพราะอาการเหล่านี้มีลักษณะร่วมกันคือเป็นภาวะที่มนุษย์ไม่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกับโลกภายนอก แต่ดำรงอยู่

ในโลกอีกมิติหนึ่งคือโลกภายในจิตใจ ยิ่งกว่านั้น ตัวละครยังกล่าวว่า “I believe in dream” (act 2, p. 272.) ซึ่งแสดงถึงความเชื่อในโลกภายในจิตใจอย่างท่วมท้นและพอใจจะหมกมุ่นอยู่ในโลกชนิดนี้โดยไม่สนใจและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมรอบตัว

นอกจากการสร้างอนุภาคขึ้นมาเช่นเดียวกับเชคอฟ ซอว์สร้างตัวละครของเขาให้หมกมุ่นอยู่ในโลกภายในจิตใจ เช่น เอลลีกับแรนดัลใน *Heartbreak House* ท่วมท้นชีวิตให้กับความรักจนไม่มองเห็นความจริงของโลกภายนอก กับตันซอทโฮเวอร์ และเลดี้ฮัตเตอร์เวิร์ดผูกพันกับชีวิตของตนในอดีต เอลลีชอบอ่านหนังสือซึ่งแสดงถึงการชอบดำรงอยู่ในโลกแห่งจินตนาการ กิจกรรมเหล่านี้ของตัวละครที่ปรากฏในช่วงต้นเรื่องนั้นแสดงให้เห็นถึงการหมกมุ่นอยู่ในโลกส่วนตัวหรือโลกของปัจเจกบุคคล ตัวละครมีสภาพเหมือนคนตาบอดคือมองไม่เห็นการเปลี่ยนแปลงของโลกภายนอกซึ่งเป็นโลกที่ตนต้องอยู่ร่วมกับผู้อื่นในชีวิตจริง แม้ตัวละครใน *Heartbreak House* จะมีการตื่นและออกจากโลกแห่งความฝัน หรือออกจากโลกส่วนตัวมารู้ความจริงภายนอกโดยหันมาพูดคุยถึงปัญหาสังคม ซอว์ใช้สัญลักษณ์แห่งการตื่น เช่น การเลิกเมาเหล้า เลิกนอนหลับ การเปลือยกาย ที่ปรากฏในช่วงหลังของเรื่อง แต่หลังจากเกิดเหตุการณ์ระเบิดตัวละครก็กลับง่วงนอนดังเดิม เลดี้ฮัตเตอร์เวิร์ดเรียกทุกคนให้กลับเข้านอน และกับตันซอทโฮเวอร์ก็สัปหงกต่อไป สถานการณ์นี้สะท้อนให้เห็นว่าแม้วิกฤตการณ์ทางสังคมเกิดขึ้นคือสงครามโลกครั้งที่ 1 แต่คนอังกฤษก็ไม่เห็นว่าวิกฤตการณ์ครั้งนี้เป็นบทเรียนที่สอนให้พวกเขาเห็นผลร้ายของพฤติกรรมที่เป็นอยู่และไม่คิดที่จะเปลี่ยนพฤติกรรมจากเดิม

ใน *Major Barbara* บาร์บาราศรัทธาในคริสตศาสนาโดยซักขวนผู้อื่นสวดอ้อนวอนพระเจ้า แต่วิธีนี้กำจัดความหิวโหยของคนยากจนในสถานสงเคราะห์ไม่ได้ บาร์บาราเชื่อมั่นในแนวคิดทางศาสนาที่ว่าคนเกิดมามีบาปเพราะการบังดาลของพระเจ้า คนเหล่านี้มีบาปติดตัว เธอพยายามช่วยเหลือคนเหล่านี้โดยนำพวกเขาไปทำพิธีล้างบาป แต่ความหิวโหยที่เป็นอยู่ไม่ทำให้คนจนกลับตัวเป็นคนดีได้ อันเดอร์เซฟท์ได้อธิบายความจริงที่เป็นอยู่ว่าคนจนต้องการมีชีวิตที่ดีเทียบเท่ากับคนอื่น ๆ ในสังคมและได้ชี้ให้เห็นข้อด้อยของวิธีการแก้ปัญหาสังคมของบาร์บาราว่าเป็นอุดมคติมากเกินไป

Undershaft: ...Well, you have made for yourself for something that
you call a morality or a religion or what not. It does
not fit the fact.

(act 3, p. 392.)

ตัวละครบาร์บาราในเรื่องนี้ไม่เคยสัมผัสความเลวร้ายในโลกแห่งความจริง เธอเกิดในตระกูลที่ร่ำรวยและได้รับการเลี้ยงดูที่ดี ในขณะที่อินเทอร์เน็ตที่ใช้ชีวิตมานานและเรียนรู้โลกจากประสบการณ์ตรง เขาารู้ดีว่าโลกเต็มไปด้วยความซับซ้อน ตลบตะแลง และไม่ยุติธรรม เมื่อเปรียบเทียบกับอินเทอร์เน็ต บาร์บารายังอ่อนต่อโลก วิธีการแก้ปัญหาสังคมของเธอนั้นเปรียบเสมือนยาที่ออกฤทธิ์อ่อนเกินกว่าจะรักษาสังคมที่กำลังเสื่อมโทรมได้ บาร์บาราจึงเป็นเช่นเดียวกับโทรฟิมอฟคือมีอาการเหมือนคนตาบอด พวกเขาองไม่เห็นปัญหาสังคมตามสภาพการณ์ที่เป็นจริง

จากการสื่อความหมายเชิงสัญลักษณ์โดยใช้นุภาคชี้หน้า และการสร้างลักษณะตัวละครเซคอฟและซอว์ได้แสดงให้เห็นถึงข้อบกพร่องของคนในสังคมยุคนี้ที่ไม่ใส่ใจต่อสภาพแวดล้อมภายนอก คนบางกลุ่มหนีความจริงที่เป็นอยู่โดยคิดและฝันถึงโลกที่น่าอยู่กว่านั้นคือโลกในอดีตและโลกในอนาคตซึ่งเป็นโลกภายในจิตใจที่ทำให้พวกเขามีความสุขได้มากกว่าสนใจปัญหาในสังคมจริง ส่วนคนอีกจำพวกก็ให้ความสนใจต่อปัญหาสังคมที่เป็นอยู่แต่พวกเขาก็ไม่อาจเข้าใจสภาพสังคมได้ เพราะมองโลกในเชิงอุดมคติซึ่งไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของโลกภายนอก

3.1.2.2 คนในสังคมขาดวิจารณญาณในการทำความเข้าใจปัญหาสังคมสมัยใหม่

สังคมสมัยใหม่เป็นสังคมที่ซับซ้อนกว่ายุคอดีต การใช้อำนาจในสังคมไม่เป็นไปอย่างชัดเจนและโจ่งแจ้งเช่นการฆ่าหรือโบยตีตั้งสังคมยุคเก่า หากคนในสังคมไม่มีวิจารณญาณ ไม่รู้จักแยกแยะสิ่งที่ถูก สิ่งที่ดี หรือวิเคราะห์ปัญหาของสภาพแวดล้อมได้ด้วยตนเอง ก็อาจตกเป็นเหยื่อของการใช้อำนาจในรูปแบบต่างๆ ในสังคมได้

หากสังเกตเชบูทีกินในบทละครเรื่อง *The Three Sisters* จะเห็นได้ว่าเขาเป็นตัวละครที่ติดหนังสือพิมพ์ เขาพกหนังสือพิมพ์ติดตัวอยู่เสมอและจดข้อความในหนังสือพิมพ์ไว้ในสมุดบันทึกอันแสดงให้เห็นว่าเขาให้ความสำคัญกับข่าวในหนังสือพิมพ์อย่างมาก ขณะเดียวกันเขามีประโยคที่พูดติดปากว่า “It doesn’t matter” เมื่อพิจารณาคำพูดของตัวละครประกอบกับพฤติกรรมของตัวละคร ก็จะพบว่าประโยคเด่นที่เขาพูดขัดแย้งกับสิ่งที่เขาทำ เชบูทีกินแยกไม่ออกว่าสิ่งใดมีสาระ สิ่งใดไร้สาระ ทั้งที่ข่าวในหนังสือพิมพ์อาจมีทั้งสองลักษณะ เขาจดข้อความทั้งหมดลงไปในสมุดบันทึกโดยสิ่งที่เขาจดนั้นอาจไม่ใช่สาระ (matter) แม้จะเป็นตัวหนังสือที่ได้รับการตีพิมพ์ก็ตาม พฤติกรรมของเชบูทีกินสะท้อนถึงคนอีกจำนวนมากในสังคมยุคนี้ที่อ่านหนังสือพิมพ์และเชื่อคืบทที่ได้อ่าน ก่อนการปฏิวัติในรัสเซียมีหนังสือพิมพ์เพิ่มขึ้นจำนวนมากจากจำนวนหลักร้อย

เป็นพันฉบับเพราะเป็นสื่อในการเผยแพร่อุดมการณ์ทางการเมือง²⁰ เมื่อผู้อ่านได้เห็นพฤติกรรมของตัวละครก็ย่อมจะมองเห็นข้อบกพร่องที่เป็นอยู่ของคนในสังคมยุคนั้น ซึ่งอาจรวมถึงตัวผู้อ่านเองด้วยหากตกเป็นทาสของข้อมูลข่าวสารมานานอย่างไม่เคยรู้ตัว

ใน *The Cherry Orchard* แอนยาซึ่งเป็นตัวแทนของคนหนุ่มสาวเชื้อฟังกำพูดของโทรฟิมอฟทันทีเมื่อเขาชวนว่าเธอควรจะละทิ้งชีวิตในแบบโลกยุคเก่าซึ่งเป็นสังคมศักดินาสวามิภักดิ์ที่เต็มไปด้วยขนบธรรมเนียมโบราณ แล้วเตรียมต้อนรับสังคมสมัยใหม่ที่มีแต่ความเจริญก้าวหน้าและมีอิสระเสรีภาพ เมื่อแอนยาฟังคำพูดของนักอุดมการณ์อย่างโทรฟิมอฟ เธอรู้สึกชื่นชม [Anya: How well you said it. (act 2, p.933.)] พฤติกรรมนี้ของแอนยาสะท้อนถึงคนหนุ่มสาวในยุคนั้นที่หลงเชื่อปัญญาชนโดยไม่ไตร่ตรอง

ในบทละครของซอร์วี่ จะเห็นการขาดวิจรรย์ญาณของตัวละครได้ชัดเจนกว่าในบทละครของเชคอฟ ใน *Heartbreak House* มีการโกหก การหลอกลวง และการเสแสร้งต่อกันครั้งแล้วครั้งเล่าระหว่างตัวละคร โลกของละครจึงเป็นโลกแห่งความลวงที่สะท้อนถึงสังคมจริงในยุคนั้นซึ่งมีการโฆษณาชวนเชื่อผ่านสารมากมายหลายรูปแบบ เช่น คำสอนทางศาสนา ลัทธิการเมือง องค์กรความรู้ นโยบายรัฐบาล ฯลฯ เมื่อคนในสังคมรับสารเหล่านี้โดยขาดวิจรรย์ญาณ พวกเขายอมเสียโอกาสในการวิเคราะห์หาความจริงเกี่ยวกับปัญหาสังคมด้วยตนเองและตกเป็นเครื่องมือของกลุ่มคนที่มีอิทธิพลทางความคิดในสังคมได้ง่าย มนุษย์ที่รับสารโดยเชื่อสารที่ได้รับรู้อย่างไม่มีข้อโต้แย้งจึงเป็นมนุษย์ที่อยู่ในโลกแห่งความลวงและอาจเป็นฝ่ายถูกลวงไม่ต่างจากตัวละคร ใน *Major Barbara* สะท้อนให้เห็นตัวละครที่ขาดวิจรรย์ญาณเช่นกัน ในตอนเริ่มเรื่อง สตีเฟนเป็นนักอ่าน จากคำบรรยาย จากแรกเป็นฉากห้องสมุด และตัวละครตัวนี้นั่งที่โต๊ะอ่านหนังสือ ส่วนบาร์บาราทำงานในองค์กรศาสนาซึ่งแสดงถึงการยึดมั่นในค่านิยมทางศีลธรรม ทั้งสองคนยังอ่อนต่อโลกเพราะยังขาดประสบการณ์ตรงในการเรียนรู้โลก แต่ในตอนท้ายเมื่อทั้งสองได้เข้าไปเยี่ยมโรงงานอาวุธของพ่อและเรียนรู้โดยประสบการณ์ตรง ทั้งสองต่างเชื่อในสิ่งที่เห็นนั่นคือโรงงานของอันเดอร์เซพท์ซึ่งทำให้คนจนมีชีวิตที่ดีได้จริง และยอมรับค่านิยมทางวัตถุนิยมรวมถึงการทำสิ่งที่ผิดศีลธรรม พวกเขายังขาดวิจรรย์ญาณในการมองโลก เพราะไม่สามารถแยกแยะได้ว่าสิ่งใดถูกสิ่งใดผิด สิ่งใดควรเชื่อและสิ่งใดไม่ควรเชื่อ เมื่อพวกเขาได้เห็นโรงงานและได้ฟังคำพูดของอันเดอร์เซพท์ พวกเขาก็เชื่อตามความจริงที่ได้เห็นและได้ฟัง โดยไม่หยุดคิดแล้วฟันหาว่าสิ่งใดถูกและสิ่งใดผิด พวกเขาไม่อาจเข้าใจโลกได้กว้างไกลและลึกซึ้งกว่าสิ่งที่ได้เห็นและสิ่งที่ได้ฟังจากผู้อื่น ลักษณะตัวละครจึง

²⁰ Three Sisters Dramaturgy Page: History. <http://library.ups.edu/instruct/ricig/tshis.htm>

สะท้อนถึงลักษณะของคนที่ไม่อาจวิเคราะห์ปรากฏการณ์ต่างๆในสังคมได้ด้วยตนเอง แต่จะเข้าใจตามทีผู้อื่นชี้มาให้พวกเขาเข้าใจ

3.1.2.3 คนในสังคมไม่พัฒนาสังคมโดยการปฏิบัติจริง

จากการนำเสนอโครงเรื่องที่มีการกระทำของตัวละครน้อย โลกในบทละครของเชคอฟและบทละครของซอร์วี่เป็นโลกที่ไม่มีอะไรเกิดขึ้นเพราะมนุษย์ไม่ทำให้สิ่งใดเกิดขึ้น เหล่าตัวละครมีความรู้ มีความฝัน และมีอุดมคติ แต่พวกเขาเปลี่ยนแปลงโลกที่เป็นอยู่ให้ดีขึ้นไม่ได้เพราะพวกเขาไม่ลงมือปฏิบัติให้เป็นจริง

ใน *The Cherry Orchard* การอ่านหนังสือของตัวละครเป็นตัวอย่างหนึ่งของการใช้ชีวิตภายในที่ไม่ทำให้การเปลี่ยนแปลงสังคมเกิดขึ้นจริงได้ อนุภาคชี้หน้าที่ปรากฏในบทละครเรื่องนี้บ่อยครั้งคือ ตู้หนังสือ (bookcase) และข้อความต่อไปนี้ แสดงถึงการหมกมุ่นกับกิจกรรมการอ่าน ซึ่งน่าจะสะท้อนถึงข้อบกพร่องของคนยุคนั้น ในปลายศตวรรษที่ 19 มีคนรู้หนังสือมีมากขึ้น ศาสตร์สมัยใหม่เป็นที่สนใจของมหาชน และวรรณกรรมโรแมนติคได้รับความนิยม การอ่านหนังสือจึงน่าจะเป็นกิจกรรมที่คนในสังคมให้ความสำคัญเช่นเดียวกับตัวละครที่ชอบอ่านหนังสือมาก

Anya : We shall read all sorts of books together...We shall read during the autumn evenings. We'll read lots and lots of books and a new, wonderful world will open up...

(act 4, p.947.)

แม้จะมีจิตสำนึกที่จะช่วยเหลือสังคมมากเพียงใดแต่การอ่านหนังสือโดยไม่ทำสิ่งใดในโลกของความเป็นจริงดังตัวละครย่อมไม่สามารถปรับปรุงชีวิตและสังคมให้ดีขึ้นได้ แอนยาเห็นโลกใหม่จากการอ่านหนังสือ อย่างไรก็ตาม เธอไม่ได้ปรับปรุงโลกภายนอกของเธอให้เปลี่ยนแปลงเป็นโลกใหม่ในชีวิตจริงของเธอเอง

ส่วนโทรฟิมอฟที่กล่าวเชิญชวนผู้อื่นให้ปรับปรุงสังคมว่า “All we have to do is to work.” (act 2, p. 933.) แต่ตัวเขาเองเองซึ่งเป็นผู้พูดกลับไม่อุทิศตนเพื่อสังคมอย่างจริงจังดังที่พูดเชิญชวนผู้อื่น โทรฟิมอฟต้องการให้สังคมเป็นเช่นดังอุดมคติ แต่ตัวเขาเองกลับทำตนเป็นภาระของสังคม

เพราะไม่ทำงาน จึงไม่อาจหาเลี้ยงชีวิตตนเองได้ เขายังคงต้องอาศัยความช่วยเหลือของผู้อื่นไม่ต่างจากคนยากจน คำพูดคมคายของโทรมือฟช่วยให้อัจฉริยะไม่สิ้นใจเพราะไม่มีการลงมือทำให้เป็นจริง

ในบทละครของชอว์เรื่อง *Heartbreak House* เอลีสมองชีวิตจริงเป็นเหมือนวรรณกรรม โรแมนติกที่ทุกอย่างจะได้มาโดยความบังเอิญหรือโชคชะตาบันดาล การมองชีวิตในแง่ดีเกินไปนี้ทำให้เธอไม่กระทำการสิ่งใดเพื่อแก้ปัญหาชีวิตของตน เธอเชื่อว่าชีวิตจะดีขึ้นได้เองโดยที่มนุษย์ไม่ต้องทำสิ่งใดเพราะพระเจ้าจะคอยช่วยเหลือ แนวคิดของเอลีสในตอนแรกเป็นแนวคิดที่เชื่อว่ามนุษย์ต้องปล่อยชีวิตไปตามตามโชคชะตา ไม่ควรต่อสู้ดิ้นรนเพื่อกำหนดชะตากรรมของตนและสังคม

การปล่อยให้ชีวิตและสังคมอยู่ในการดูแลของพระเจ้าทำให้สังคมทรยศเพราะมีเพียงอำนาจของมนุษย์เท่านั้นที่กำหนดชะตากรรมของสังคมได้จริง ดังคำพูดของกัปตันชอทโอเวอร์

Captain Shotover: Every drunken skipper trusts to Providence.
But one of the ways of Providence with
drunken skippers is to run them on the rocks.

(act 3, p. 289.)

จากข้อความนี้ การเชื่อในอำนาจของพระเจ้า ทำให้มนุษย์ปล่อยปละละเลยที่จะควบคุมสังคมด้วยตนเอง สังคมทรยศเพราะทุกคนไม่ควบคุมสังคมแต่ปล่อยให้เป็นที่ของพระเจ้า ผลก็คือสังคมที่มีปัญหาไม่ได้รับการปรับปรุงแก้ไข คนที่ต้องการอำนาจก็ได้อำนาจในสังคมโดยไม่มีใครสนใจทักท้วงหรือตรวจสอบพฤติกรรม ในที่สุดสังคมก็เปลี่ยนแปลงจากความเจริญสู่ความทรยศ

Hector: We sit here talking, and leave everything to Mangan
and to chance and to the devil.

(act 3, p. 284.)

ภัยพิบัติของสังคมเกิดขึ้นเพราะคนในสังคมไม่ควบคุมและพัฒนาสังคม สังคมจะเจริญขึ้นหรือเสื่อมลงขึ้นอยู่กับกรกระทำของมนุษย์เอง

ตัวละครและอนุภาคชั้นนำในบทละครของเชคอฟและชอว์ได้สะท้อนให้เห็นข้อบกพร่องของคนรัสเซียและคนอังกฤษที่พัฒนาสังคมโดยการพูดและคิดแต่ไม่สนใจการกระทำ พวกเขา

ความรู้ กิจและฝันถึงสังคมที่ดีกว่าที่เป็นอยู่ แต่ไม่อาจปรับปรุงสังคมให้ดีขึ้นจริงได้ โลกในละครของเชคอฟและซอว์เป็นโลกที่เต็มไปด้วยคำพูดและความคิดฝันที่ไม่มีอะไรเกิดขึ้นจากพลังของมนุษย์

นอกจากนี้ การใช้ชีวิตโดยไม่ลงมือปฏิบัติจริงยังรวมไปถึงการที่สมาชิกแต่ละคนในสังคมไม่ทำงานอย่างขยันขันแข็ง เพราะการทำงานหนักก็คือทางหนึ่งที่จะพัฒนาสังคมได้ จากการศึกษาบทละครทั้งสองเรื่องของเชคอฟ มองเห็นได้ถึงสภาพสังคมในยุคนั้นที่สมาชิกในสังคมไม่นิยมทำงาน ความสุขของชีวิตของคนในสังคมก็คือการใช้ชีวิตโดยไม่ต้องทำงาน ในสังคมรัสเซียยุคนั้น การทำงานถือเป็นหน้าที่ของชนชั้นล่าง ชนชั้นสูงเห็นว่าหากตนออกไปทำงานก็จะทำให้เสื่อมเกียรติดังจะเห็นได้จากบทสนทนา ใน *The Cherry Orchard* ต่อไปนี้

Gayev : I've been offered a job in a bank. Six thousand a year.

Have you heard, Lyuba ?

Mrs. Ranevsky : You in a bank! You'd better stay where you are.

(act 2, p. 929.)

ในสังคมศักดินา คนที่อยู่ในชนชั้นปกครองไม่ต้องทำงานหนัก พวกเขาใช้ชีวิตเช่นนี้จนเคยชินแม้ยุคสมัยและสังคมจะเปลี่ยนแปลงไป ใน *The Three Sisters* ตัวละครขุนนางพยายามปรับตัวเมื่อสภาพแวดล้อมทางสังคมเปลี่ยนไป พวกเขาหางานทำเมื่อรู้ว่าครอบครัวไม่มีฐานะดีดังอดีต แต่เมื่อได้รู้จักการทำงานจากประสบการณ์ตรง ตัวละครก็ยังไม่รู้สึกภูมิใจและไม่มีความสุขกับชีวิตที่ต้องทำงาน

Irina: I'm tired. I don't like telegrapher work, I don't like it .

(act 2, p.130.)

Irina: I am miserable... I can't work, I won't work.

(act 3, p.137.)

จะเห็นได้ว่าอิรินายังคงไม่ทิ้งนิสัย “หนักไม่เอาเบาไม่สู้” เธอไม่อาจยอมรับการทำงานเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต การนอนของมาซาก็แสดงถึงความเกียจคร้าน มาซาถือหมอนเป็นอุปกรณ์คู่กายเสมอจนนาตาซาซึ่งเป็นตัวละครชนชั้นกลางซึ่งเคยผ่านชีวิตที่ต้องทำงานหนักมาก่อนตำหนิ เมื่อเห็นเธอเอาแต่นอน ไม่ยอมทำงาน [Natasha: ...Masha's sleeping, exhausted, poor thing. (act 2, p.130)]

แอนเดรมีลักษณะไม่ต่างจากมาซา แม้เขาจะเป็นคนเรียนหนังสือดี แต่ก็ไม่ได้ทำงานอย่างจริงจัง หลังจากผิดหวังที่ไม่ได้เป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยดังที่ตนใฝ่ฝัน แอนเดรก็หันมาเล่นการพนันและดื่มเหล้า เพราะเบื่อหน่ายงานของตนในองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น

นักอุดมการณ์ผู้มุ่งหวังจะเปลี่ยนแปลงสังคมในบทรละครทั้งสองเรื่องของเชคอฟคือ โทรฟิมอฟใน *The Cherry Orchard* และทูเซนบาคใน *The Three Sisters* ต่างกล่าวถึงปัญหาในรัสเซียเหมือนกันคือคนในสังคมยุคนี้ไม่ทำงาน

Trofimov: Here in Russia only a few people are working so far. The vast majority of the educated people I know, do nothing. They aren't looking for anything. They are quite incapable of doing any work.

(act 2, p. 391.)

Tuzenbach: The time has come, something tremendous is hanging over our heads, a powerful, invigorating storm is gathering; it is coming, it's already near, and will blow away the indolence, the indifference, the prejudice against work, the rotten boredom of our society. I am going to work, and in another twenty-five or thirty years everyone will work. Everyone!

(act 1, p. 123.)

ขณะเดียวกัน บทรละครก็ได้ให้รายละเอียดที่ทำให้ผู้อ่านรู้ได้ว่าผู้พูดทั้งสองคนนี้ก็ไม่ได้ทำงานเช่นกัน โทรฟิมอฟยังเรียนไม่จบ มาดามเรเนฟสกีกล่าวถึงเขาว่า เป็นคนที่ไม่เคยทำงาน ได้แต่มีชีวิตอยู่อย่างเรื่อยเปื่อย [Ranevsky: You never do anything. You just drift from one place to another.(act 3, p. 938.)]

ส่วนทูเซนบาก็กล่าวว่า “I am going to work” (act 1, p.123.) นั้นแสดงว่าปัจจุบันเขาเองก็ยังไม่ทำงานเช่นกัน

นอกจากสะท้อนให้เห็นถึงผู้คนที่ไม่ทำงานในสังคมนรัสเซียผ่านลักษณะตัวละคร คำพูดของตัวละครยังกล่าวถึงสังคมที่ปราศจากความกระตือรือร้นในการทำงานของสมาชิก โดยเฉพาะคำพูดของแอนดเรย์ที่กล่าวถึงเมืองที่เขาอาศัยอยู่

Andrei: We grow dull, gray, uninteresting, lazy, indifferent
useless unhappy... our own town has been in existence
now for two hundred years, there are a hundred
thousand people in it, ...they just eat ,drink, sleep, and
then die. ...other was born and they, too, eat ,drink
,sleep and keep from being stupefied by boredom, they
relieve the monotony of life with their odious gossip,
with vodka, cards, chicanery...

(act 4, p. 141.)

เมื่อเมืองในชนบทแห่งนี้เป็นสัญลักษณ์ของประเศรัสเซียในยุคปัจจุบัน คำกล่าวข้างต้นสะท้อนว่าคนในสังคมนุคนั้นเกียจคร้าน ใช้ชีวิตอย่างไร้แก่นสาร ไม่มีการทำงานอยู่ในวิถีชีวิตการไม่ทำงานเป็นลักษณะร่วมของสมาชิกในสังคมอันเป็นเหตุแห่งความเสื่อมของสังคมในทุกๆ ด้าน ไม่เพียงแต่เศรษฐกิจตกต่ำ แต่คนยังหันไปพึ่งพาอบายมุขเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ สังคมที่คนไม่ทำงานเป็นสังคมที่ไม่เจริญทางวัฒนธรรม สุขภาพจิตของคนในสังคมก็ย่ำแย่ จากการที่คนก่อนการปฏิวัติไม่นิยมการทำงานดังตัวละคร สังคมรัสเซียจึงเสื่อมลงถึงขั้นที่คนส่วนใหญ่ยากจนอดอยาก และก่อจลาจลโดยใช้วิธีการรุนแรงในเวลาต่อมา หลังการปฏิวัติ พรรคคอมมิวนิสต์เปลี่ยนแปลงสังคมโดยกำหนดให้คนทุกชนชั้นต้องทำงานซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตแบบเดิมของคนรัสเซีย

ในบทละครของซอร์ การไม่นิยมทำงานของคนในสังคม เห็นได้จากตัวละครที่มีพฤติกรรมซ้ำๆ คือ การเอน การหลับ การฝัน มีอุปกรณ์เกี่ยวกับการนอนประกอบฉากอยู่มากมาย ตัวละครบางตัวนั้นชี้เขาถึงขนาดต้องเอนตัวลงนอนในขณะที่ฟังผู้อื่นพูด [She passes on to the drawing-table, and leans against the end of it. (act 2, p. 272.)]

ดังนั้น นอกจากการนอนจะเป็นอนุภาคชี้หน้าที่แสดงถึงการขาดสติ นิ่งเฉยต่อปัญหาสังคมซึ่งเป็นปัญหาของโลกภายนอกของปัจเจกบุคคลแล้ว การนอนในบทละครเรื่องนี้จึงน่าจะมีความหมาย

ครอบคลุมถึงความเกียจคร้านของสมาชิกในสังคมด้วย เหล่าตัวละครใน *Heartbreak House* คือ ตัวอย่างของมนุษย์ที่ไม่มีคุณภาพพวกเขาชอบนอนซึ่งแสดงถึงความเกียจคร้าน ชอบแสวงหา ความสำราญ ไม่รับผิดชอบต่อการกิจการงาน ตัวอย่างชีวิตของแรนดัลแสดงให้เห็นว่าเขาเป็น ตัวแทนของชนชั้นสูงที่ไม่ทำงานอย่างจริงจัง

Lady Utterword: Why is Randall such an obvious rotifer? He is well bred, he has been at a public school and a university, he has been in the Foreign office, he knows the best people and lived all his life among them ...he is too lazy and pleasure-loving to hunt and shoot. He strums the piano, and sketches, and runs after maid women and reads literary books and poem.

(act 3, p. 280.)

สิ่งที่แรนดัลให้ความสำคัญกว่าการทำงานคือการทำตนเป็นหนุ่มเจ้าสำราญ เขาอยู่ร่วมกับ คนในชนชั้นของเขาได้อย่างมีเกียรติและกลมกลืน เพราะพฤติกรรมเหล่านี้เป็นที่ยอมรับกันทั่วไป แรนดัลไม่รู้สึกรู้ว่าตนเองมีพฤติกรรมบกพร่อง ในขณะที่ประเทศเกิดสงคราม ข้าราชการกระทรวง การต่างประเทศอย่างแรนดัลกลับไม่ทำงานอย่างจริงจัง สงครามจึงเกิดขึ้น เพราะนักการทูตไม่ ตั้งใจแก้ปัญหาหรือหาทางออกที่ดีที่สุดให้กับปัญหาความขัดแย้งระหว่างประเทศ ในที่สุดผู้นำของ ประเทศจึงต้องตัดสินใจทำสงครามเพราะเป็นทางออกที่ง่ายที่สุด นอกจากนี้ คนยากจนในอังกฤษ ยุคนั้นก็ไม่กระตือรือร้นในการทำงาน สภาพชีวิตของพวกเขาจึงไม่ดีขึ้น พวกเขาต้องตกเป็นทาส ของนายทุนอยู่ร่ำไป พิจารณาได้จากประวัติชีวิตของแมซซินิซึ่งเป็นลูกจ้างของแมงแกน ฮูซาบาย กล่าวถึงตัวละครตัวนี้ซึ่งเป็นพ่อของเอลลีว่า

Hushabye:...who knew Ellie's grandparents. There were both poets, like the Browning; and when her father came into the world Mazzini said, "Another soldier born for freedom!" so they christened him Mazzini and he has been fitting for freedom in his quiet way ever since. That's why he is so poor.

(act 1, p. 257.)

จากข้อความนี้ แมชลินียากจนเพราะเป็นเขายึดมั่นในอุดมคติ แมชลินิดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพในโลกแห่งความนึกคิดของเขาเอง แต่แมชลินิไม่ได้ทำอะไรให้ชีวิตดีขึ้นในการดำรงอยู่ในโลกภายนอก เขาดำเนินชีวิตโดยไม่สนใจปัจจัยทางวัตถุเพราะเห็นว่าเป็นสิ่งนอกกาย แมชลินิไม่อาจหนีไปจากความยากจนได้ เพราะเขาต้องการเป็นมนุษย์ในอุดมคติที่ไม่ลดตัวไปคำนึงถึงความจำเป็นของปัจจัยทางวัตถุหรือเรื่องของปากท้อง

บทละครของชอว์สะท้อนให้เห็นว่าคนอังกฤษโดยรวมในยุคนั้นไม่ทำงานเช่นเดียวกับคนรัสเซีย บ้างก็เกียจคร้าน ใช้ชีวิตเพื่อหาความสำราญเป็นหลัก และบ้างก็ยึดถืออุดมคติเห็นว่าการทำมาหากินไม่ใช่สิ่งสำคัญต่อการมีชีวิตอยู่ การทำงานของสมาชิกแต่ละคนในสังคมคือองค์ประกอบที่ทำให้สังคมเข้มแข็งและฝ่าวิกฤติไปได้ หากสมาชิกแต่ละคนไม่ทำหน้าที่ของตน สังคมก็จะมีลักษณะเหมือนร่างกายที่มีอวัยวะส่วนต่างๆพิการ สังคมที่สมาชิกจำนวนมากเกียจคร้านจึงเป็นสังคมที่ไม่พัฒนา ความเจริญรุ่งเรืองทั้งเศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรมของสังคมรัสเซียและอังกฤษล้วนมาจากการทำงานของสมาชิก เมื่อถึงยุคหนึ่งที่มีความเกียจคร้านกลายเป็นอุปนิสัยของคนทั่วไป สังคมก็เสื่อมโทรมลง

3.1.2.4 คนในสังคมเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม

แม้บทละครของเชคอฟและชอว์จะนำเสนอตัวละครชนชั้นกลางให้เป็นคนขยันขันแข็ง กระตือรือร้นที่จะเปลี่ยนแปลงชีวิตที่เป็นอยู่ให้ดีขึ้นและทำได้สำเร็จ ต่างจากตัวละครชนชั้นสูงและชนชั้นล่าง แต่นักเขียนทั้งสองก็ได้เสนอข้อคัดค้านของชนชั้นกลางที่คล้ายกันคือความเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว ชนชั้นกลางคือกลุ่มคนที่รับค่านิยมในสังคมสมัยใหม่ซึ่งเชื่อว่ามนุษย์ไม่มีผู้อุปถัมภ์ไม่ว่าพระเจ้า รัฐ หรือชนชั้นสูง ทุกคนสามารถได้เข้าสถานภาพได้ด้วยตัวเอง และต่างได้โอกาสนี้เท่าเทียมกันตั้งแต่กำเนิด ชนชั้นกลางกำหนดชะตาชีวิตของตนเองและต้องการมีอำนาจในการปกครองสังคมเหนือรัฐ เพื่อให้รัฐกำหนดสภาพแวดล้อมทางสังคมให้เอื้อต่อการทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจของตน จากการรับค่านิยมใหม่มาใช้ในการดำรงชีวิต ชนชั้นกลางจึงเห็นว่าตนไม่จำเป็นต้องสร้างความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นกับเพื่อนมนุษย์ เพราะพวกเขาไม่ต้องการการอุปถัมภ์รวมทั้งไม่เชื่อมั่นในการพึ่งพาผู้อื่น พวกเขาไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ที่ห่างไกลจากผลประโยชน์ของตนเพราะเชื่อว่ามนุษย์ต้องเป็นที่พึ่งแห่งตน

บทละครของเชคอฟสะท้อนลักษณะดังกล่าวของชนชั้นกลาง ใน *The Three Sisters* คนรวยยุคใหม่อย่างนาตาชาไม่ต้องการเลี้ยงดูทาสไว้ในบ้าน เธอกล่าวกับตัวละครขุนนางว่าควรไล่ทาสที่

อายุมากออกไปจากบ้าน ด้วยเหตุผลว่าทาสเหล่านี้ไม่สามารถทำงานให้ได้อีกต่อไป [Natasha: she can't work any more! (act 3, p.134.)]

นาตาชาซึ่งเป็นนายใหม่ที่บ้านเห็นว่าทาสเป็นเพียงลูกจ้าง เธอไม่มีความผูกพันทางจิตใจกับทาส เมื่อเกิดเหตุการณ์ไฟไหม้ นาตาชาก็บอกกับ โอลกาว่าไม่จำเป็นต้องให้ที่พักรักษาผู้ประสบภัย เธอเสนอวิธีการแก้ปัญหาตามแนวทางของสังคมนิยมใหม่คือผลักภาระดูแลชนชั้นล่างให้กับหน่วยงานของรัฐหรือผู้ที่สมัครเข้ามาทำงานในด้านนี้โดยตรง

Natasha: They are saying we should form a committee at once to aid the victim of fire. Why not? It's a fine idea. Indeed, We should always ready to help the poor. (act 3, p.134.)

จะเห็นได้ว่านาตาชาเห็นแก่ความทุกข์ของผู้อื่นน้อยมากแม้วิธีการแก้ปัญหาของเธอจะปฏิบัติได้ง่ายก็ตาม นับว่าเป็นการเริ่มต้นยุคสมัยที่คนร่ำรวยก็อยู่ในสังคมได้โดยดูแลเฉพาะชีวิตและทรัพย์สินภายในครอบครัวของตนเอง ไม่ต้องดูแลช่วยเหลือผู้อื่นในสังคม

โลกาकिनซึ่งเป็นตัวละครชนชั้นกลางใน *The Cherry Orchard* ก็มีข้อบกพร่องเช่นเดียวกับนาตาชา เขาต้องการใช้ทรัพยากรคือที่ดินเพื่อทำธุรกิจท่องเที่ยว โดยจะทำลายของเก่าทิ้งไป เช่น ตึกเก่า ต้นเชอร์รี่ แล้วสร้างที่พักตากอากาศแทน เงินเป็นปัจจัยในการตัดสินใจของเขา โลกาकिनใช้ทรัพยากรโดยถือเป็นกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคลเพราะเขาซื้อที่ดินได้ด้วยเงินของตนเอง เขาจึงไม่คำนึงถึงการรักษาทรัพยากรธรรมชาติในระยะยาวเพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวม ดังจะเห็นได้จากการที่เขาสั่งให้คนตัดต้นไม้ซึ่งเป็นทรัพยากรอันสำคัญต่อสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่สัมพันธ์กับชีวิตของคนอีกจำนวนมาก โลกาकिनมองว่าต้นไม้ไม่สำคัญเพราะไม่เกี่ยวข้องกับการเพิ่มรายได้จากการทำธุรกิจซึ่งเป็นประโยชน์ส่วนตัวของเขา นอกจากนั้น แม้ทาสรุ่นใหม่อายาชาจะพยายามประจบประแจงโลกาकिनหลังจากที่เขากลายเป็นเจ้าของสวนคนใหม่ โลกาकिनก็เห็นายาชาเป็นเพียงเพื่อนร่วมดื่มเหล้าเท่านั้น ไม่ได้รับคำว่าจะเลี้ยงดูแต่อย่างไร ในตอนจบ ยาชาจึงต้องจากไปพร้อมกับนายเก่า

การสะท้อนภาพชนชั้นกลางซึ่งเป็นนายใหม่ของสังคมให้มีข้อบกพร่องคือเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว ย่อมทำนายได้ว่าสังคมนิยมในยุคใหม่จะมีปัญหาต่อไป เงินกลายเป็นปัจจัยกำหนดการตัดสินใจทางสังคม การกระทำทุกอย่างขึ้นอยู่กับจำนวนรายได้ที่จะได้รับ หากกิจกรรม

ใดให้รายได้มากก็จะดำเนินการเป็นอันดับแรก ความผูกพันระหว่างมนุษย์น้อยลงกว่าในสังคม รัสเซียยุคเก่า ชนชั้นล่างจำนวนมากยังยากจนเมื่อต้องทำมาหากินด้วยตนเองและยังถูกชนชั้นกลาง มองว่าพวกเขาเป็นภาระของสังคม การเห็นแก่ประโยชน์ในระดับปัจเจกบุคคลเป็นหลักคือปัญหา หนึ่งในสังคมสมัยใหม่ที่ทำให้มนุษย์รู้สึกโดดเดี่ยวมากขึ้นและมีปัญหาสังคมอื่นตามมา เช่น เศรษฐกิจ โดยรวมตกต่ำ เกิดการก่อกบฏต่ออำนาจรัฐซึ่งแก้ปัญหาสังคมไม่ได้ และเกิดความเกลียดชังคนรวยใน สังคมที่มีวิถีชีวิตต่างจากคนทั่วไป

ตัวละครนายทุนของซอว์ก็มีพฤติกรรมที่ปราศจากสำนึกต่อส่วนรวมเช่นเดียวกับตัวละคร ของเชคอฟ อันเดอร์เซฟท์ค้าอาวุธโดยไม่คำนึงว่าสินค้าของตนนั้นจะเป็นภัยแก่สังคมหรือไม่ เพราะ ผลประโยชน์อันดับแรกที่เป็นเงื่อนไขในการตัดสินใจของเขาคือความร่ำรวย ยิ่งร่ำรวยมากขึ้นเท่า ใด เขาก็มีอำนาจมากขึ้นเท่านั้น แม้การค้าอาวุธของอันเดอร์เซฟท์ทำให้เกิดการกระจายรายได้สู่ ชนชั้นล่างซึ่งเป็นคนงานในโรงงาน แต่ก็ยังเป็นผลประโยชน์ของสังคมในระยะสั้นเท่านั้นเมื่อเทียบกับ สงครามที่มีอำนาจทำลายชีวิตและทรัพย์สินของคนอีกจำนวนมากจากการเพิ่มปริมาณการผลิต อาวุธในโรงงานของเขา

นอกจากความเห็นแก่ตัวของนายทุน ซอว์ยังสะท้อนถึงข้อบกพร่องของคนอังกฤษโดยรวม ซึ่งมีทั้งชนชั้นกลาง ปัญญาชน และชนชั้นสูงที่ขาดการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของส่วนรวม

ในด้านการเมือง แมชลินีพูดถึงพฤติกรรมของคนในสังคมก่อนเกิดเหตุการณ์ระเบิดซึ่งเป็น ตัวบ่งชี้ถึงสงครามโลกครั้งที่ 1

Mazzini: ... I joined societies and made speeches and wrote pamphlets. that was all I could do, But you know, though the people in the societies thought they knew more than Mangan, most of them would have joined if they had known as much... in politics, I assure you, they only run into jellyfish. Nothing happens.

(act 3, p. 284.)

คำว่า “jellyfish” เป็นคำแสลงที่หมายถึงคนเหลวไหล²¹ ขาดความรับผิดชอบ ส่วน “Nothing happens” คือสภาพการณ์ที่คนในสังคมไร้ปฏิริยาต่อปัญหาของส่วนรวม แม้ในขณะนั้นอังกฤษมีระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยแล้ว แต่คนอังกฤษในยุคนั้นก็ยังไม่สนใจการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมือง แม้แต่ปัญญาชนในอังกฤษที่มีความรู้สมัยใหม่ก็ไม่สนใจการทำหน้าที่ทางการเมืองในทางปฏิบัติ ดังที่ตัวละครปัญญาชนสารภาพต่อหน้าตัวละครอื่นว่า เขาเองก็ไม่ได้ใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งเช่นเดียวกับปัญญาชนทั่วไป [Cusin : ... Like most intelligent people, I never vote. (act 3, p. 393.)]

จะเห็นได้ว่าคนส่วนใหญ่ในสังคมยุคนั้นปล่อยปละละเลยหน้าที่ทางการเมือง ปล่อยให้ปัญหาสำคัญของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การทำสงครามและการพัฒนาอาวุธ อยู่ภายใต้การตัดสินใจของผู้นำรัฐบาลและนายทุนผู้ผลิตและพัฒนาอาวุธเพียงไม่กี่คน²² ทั้งที่ปัญหาดังกล่าวส่งผลถึงชะตากรรมร่วมของคนทั้งหมดในสังคม

นอกจากนี้ ขอวิได้สะท้อนความจริงว่า คนอังกฤษส่วนใหญ่ไม่มีจิตสำนึกในการรับผิดชอบต่อปัญหาของชนชั้นล่าง กล่าวคือ พวกเขาไม่รับรู้ถึงชีวิตความเป็นอยู่ และไม่รู้สึกว่าชนชั้นล่างเป็นพวกเดียวกับตน ชนชั้นล่างตกอยู่ภายใต้อำนาจของนายทุน พวกเขา نابถือนายทุนเพราะนายทุนคือผู้ให้งานทำ ในบทละครเรื่อง *Major Barbara* คนงานจำนวนมากยอมผลิตอาวุธในโรงงานของอันเดอร์เซฟท์ เนื่องจากอันเดอร์เซฟท์ให้ค่าจ้างในอัตราสูงและให้สวัสดิการอีกมากมาย ส่วนองค์กรสงเคราะห์คนยากจนกลับได้รับเงินบริจาคจากคนทั่วไปในสังคมน้อยมาก คนยากจนที่นั่นจึงมีชีวิตความเป็นอยู่ไม่ดีเท่าคนงานในโรงงานของอันเดอร์เซฟท์ หัวหน้าหน่วยสงเคราะห์ได้กล่าวถึงปัญหานี้ขององค์กร

Mrs Baines : The whole nation does not know it, or we
should not be crippled as we are for want of

²¹ วิทย์ เทียงบูรณธรรม, *Se – ed’s Modern English-Thai Dictionary* (กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น, 2541), หน้า 483.

²² ในประวัติศาสตร์อังกฤษช่วงสงครามโลกครั้งที่ 1 ระบุว่ากองทัพอังกฤษใช้อาวุธที่ทันสมัยที่สุดในยุโรป ผู้นำยุคนั้น คือ ลอยด์ จอร์จ (Lloyd George) ซึ่งเป็นรัฐมนตรีควบคุมกิจการสงคราม (The Minister of War) เขามีนโยบายสนับสนุนการพัฒนาอาวุธทั้งภาครัฐและเอกชน เขากลายเป็นนายกรัฐมนตรีอังกฤษใน สมัยต่อมา Cf. *British History*. <http://encarta.msn.com/find/concise.asp?mod=1&ti+761561730&page=2>

money to carry our work through the length
and breadth of the land. Let me tell you that
there would have been rioting this winter in
London...

(act 2, p. 379.)

เมื่อชนชั้นล่างไม่ได้รับการดูแลจากคนส่วนใหญ่ในสังคม นายทุนจึงมีอิทธิพลต่อคนกลุ่มนี้
อย่างมาก อันเดอร์เซฟท์เชื่อว่าเงินเท่านั้นที่จะช่วยให้ชนชั้นล่างซึ่งไม่มีสติปัญญาและไม่มีโอกาส
ทางการศึกษา มีชีวิตอยู่ได้อย่างทัดเทียมปัญญาชนและชนชั้นสูง

อย่างไรก็ตาม วิธีการของอันเดอร์เซฟท์ก็คือการหาคนงานมาขยายกิจการผลิตอาวุธ
อันเดอร์เซฟท์เปลี่ยนแปลงสังคมด้วยวิธีการของเขาได้สำเร็จเนื่องจากคนกลุ่มอื่นในอังกฤษยุคนั้น
ไม่เอาใจใส่ต่อการแก้ไขปัญหาของชนชั้นล่างอย่างจริงจัง จึงเป็นโอกาสให้นายทุนอย่างอันเดอร์เซฟท์
เข้ามามีบทบาทในการแก้ปัญหาสังคมโดยวิธีการที่ผิดศีลธรรม การคิดถึงแต่เพียงประโยชน์ส่วนตัวจึง
เป็นต้นเหตุหนึ่งที่ทำให้สังคมไม่น่าอยู่และไม่ปลอดภัย เพราะชนชั้นล่างที่ยากจนและไม่มีโอกาส
ทางการศึกษาอาจหาทางออกโดยการหารายได้ด้วยวิธีการที่ไม่คำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวม
เช่นกัน การขาดจิตสำนึกต่อปัญหาของชนชั้นล่างของคนอังกฤษส่วนใหญ่เป็นปัญหาหนึ่งที่ทำให้
สังคมอังกฤษขาดเอกภาพ ช่องว่างระหว่างชนชั้นขยายกว้างขึ้น ไม่เพียงในแง่รายได้ แต่วิถีชีวิต
แห่งการเกื้อกูลกันก็ขาดหายไป ด้วยเหตุนี้จึงเกิดปัญหาอื่นตามมา เช่น อาชญากรรมความยากจน
สงคราม ฯลฯ บทละครของซอร์เสนอความเห็นแก่ตัวของคนในสังคมไว้กว้างกว่าในบทละครของ
เชคอฟ เพราะนอกจากจะเสนอความเห็นแก่ตัวของชนชั้นกลางโดยเฉพาะกลุ่มนายทุนแล้ว ยังเน้น
ถึงความเห็นแก่ตัวของคนทั้งประเทศที่ไม่รับผิดชอบต่อปัญหาสังคม

บทละครของเชคอฟและซอร์เสนอให้คนในสังคมมองเห็นข้อบกพร่องตนในแนวทางที่
คล้ายกัน ในช่วงที่ประเทศชาติเกิดความเปลี่ยนแปลงและความเสื่อมในสังคม คนในสังคมกลับไม่
สนใจเรียนรู้สภาพแวดล้อมรอบตัวในขณะนั้นอย่างจริงจัง คนบางส่วนสนใจปัญหาสังคม แต่ก็ทำ
ความเข้าใจปัญหาเหล่านั้นโดยขาดวิจารณญาณ พวกเขารับรู้ข้อสรุปเกี่ยวกับปัญหาจากการชี้แนะ
ของผู้อื่นหรือสถาบันต่างๆ โดยปราศจากข้อโต้แย้ง นอกจากนั้น สังคมที่กำลังเสื่อมยังไม่อาจดีขึ้น
ได้เพราะมีเพียงการพูดถึงปัญหาสังคม แต่ไม่มีการแก้ไขปัญหาโดยการปฏิบัติจริง ยิ่งกว่านั้น
การขาดจิตสำนึกต่อส่วนรวมของสมาชิกทำให้ปัญหายิ่งทวีความรุนแรง เพราะคนคิดถึงประโยชน์
ส่วนตัวเป็นที่ตั้งโดยไม่คำนึงว่าหากปล่อยให้สังคมมีปัญหา ปัญหานั้นก็จะส่งผลกระทบต่อ
ชะตากรรมของเขาได้ในที่สุด

3.2 การชี้นำทางแก้ปัญหาลังคม

3.2.1 การเปลี่ยนแปลงค่านิยมที่เป็นอยู่

เดวิด มาการ์แซค (David Magarshack) อธิบายถึงแก่นเรื่องของบทละครของเชคอฟว่า

“Lives as it is” is lives as it should not be.²³

บทละครของเชคอฟสะท้อนถึงโลกที่ไม่ควรจะเป็นโดยไม่บอกผู้อ่านอย่างชัดเจนว่าควรใช้ชีวิตอย่างไรหรือค่านิยมใหม่นั้นเป็นอย่างไร แต่โลกเช่นนี้ก็ทำให้ผู้อ่านเกิดภูมิปัญญาได้ หากอ่านในระดับผิวเผิน บทละครของเชคอฟมีความเรียบง่ายและเป็นเรื่องราวธรรมดาสามัญคล้ายกับโลกแห่งความจริง แต่หากอ่านอย่างสังเกตและพิจารณาทุกอย่างในละครอย่างใช้ความคิด จะเห็นได้ถึง ความเกินพอดี หรือความไม่สมบูรณ์ สิ่งเหล่านี้มองเห็นไม่ถ่างนักทั้งในโลกของละครและโลกของชีวิตจริง การตรวจสอบโลกในละครแล้วพบความไม่พอเหมาะพอดีและพบสิ่งที่ไม่ควรจะเป็น ครั้งแล้วครั้งเล่าเท่ากับบทละครช่วยย้ำให้ผู้อ่านต้องค้นหาความถูกต้อง ความพอเหมาะ และสิ่งที่ควรจะเป็นตลอดระยะเวลาในการอ่าน สิ่งเหล่านี้ไม่ปรากฏในโลกของละคร แต่จะเกิดขึ้นในสำนึกของผู้อ่านเอง และสำนึกใหม่นี้จะมีประโยชน์ก็ต่อเมื่อผู้อ่านกลับมาแก้ไขความผิดพลาดที่ได้เรียนรู้จากละครในโลกแห่งความจริง

ในทางเดียวกัน ตัวละครของชอว์ก็กล่าวกระตุ้นความคิดของผู้อ่านว่าความจริงในละครของชอว์ไม่ใช่ความจริงที่ควรจะเป็น

Cusin: It is true, but it ought not to be true.

(act 3, p. 393.)

และ

Lady Britomart : ...What does it matter whether they are true if they are wrong?

²³ David Magarshack, *Chekhov the Dramatist* (New York : Hill and Wang Dramabook, 1961), p. 19, cited in Robert Brustein, *The Theatre of Revolt*, p.133.

Undershaft: What does it matter whether they are wrong if they are true ?

(act 3, p. 386.)

คำพูดของตัวละครเหล่านี้ไม่ได้มีความหมายเฉพาะในวงสนทนาระหว่างตัวละครเท่านั้น แต่เป็นคำพูดที่สื่อสารมาถึงคนอ่านโดยตรงด้วย “true” ในบทสนทนานี้เป็นคำที่สำคัญในการละครตะวันตกซึ่งมีประเพณีในการชมหรืออ่านละครเพื่อให้เข้าใจสังขรณ์หรือความจริงที่เกิดจากการใช้สติปัญญาของผู้รับศิลปะ ผู้เขียนไม่ได้สอนโดยให้ถ้อยคำไปท่องจำ แต่มุ่งให้ผู้่านทำความเข้าใจแก่นเรื่องด้วยตนเอง แก่นเรื่องในที่นี้จึงมีความหมายตรงกับคำว่า “truth” คำพูดข้างต้นนี้ทำหน้าที่เตือนผู้อ่านถึงพันธกิจในการอ่านบทละคร เมื่อเห็นคำว่า “true” ผู้อ่านย่อมตระหนักถึงหน้าที่ข้อหนึ่งของตน นั่นคือการอ่านบทละครแล้วต้องค้นหาแก่นเรื่องหรือสาระโดยเนื้อแท้ของละคร คำพูดของตัวละครชี้ว่าผู้อ่านว่า หากได้ค้นพบความจริงเกี่ยวกับสังคมจากการอ่านบทละคร ความจริงนั้นคือความจริงที่ว่าโลกที่ผู้อ่านดำรงอยู่คือโลกที่ยังบกพร่อง และไม่ควรมุ่งเฉยปล่อยให้โลกแห่งความจริงบกพร่องดังเช่นโลกในละครต่อไป ผู้อ่านที่เข้าใจแก่นเรื่องจะมองเห็นได้ว่าโลกในละครคือโลกที่มีปัญหา ไม่สมบูรณ์แบบ และไม่น่าอยู่

บทละครของนักเขียนทั้งสองกระตุ้นให้ผู้อ่านเลิกยึดมั่นค่านิยมที่เป็นอยู่ซึ่งเป็นความเชื่อแบบตายตัว (stereotype) โดยสะท้อนให้เห็นว่าค่านิยมที่เป็นอยู่ในสังคมยังมีข้อบกพร่องทั้งแนวคิดแบบสมัยเก่าและสมัยใหม่ หากยังยึดถือต่อไปก็ไม่ช่วยให้แก้ไขปัญหาสังคมและชีวิตของปัจเจกบุคคลที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้ ค่านิยมเป็นสิ่งที่กำหนดชะตากรรมของสังคม เพราะคนในสังคมยึดถือค่านิยมใดก็จะมีพฤติกรรมไปในแนวทางนั้น ทางออกในการแก้ปัญหาสังคมในเบื้องต้นต้องมาจากการเปลี่ยนค่านิยมที่เป็นอยู่ แล้วแสวงหาค่านิยมใหม่ที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมใหม่ จึงจะทำให้สังคมเจริญต่อไปได้ในระยะยาว

บทละครได้ลดความเชื่อมั่นในค่านิยมหลักที่เป็นอยู่ ซึ่งมาจากการมองความจริงแบบสองขั้ว สังคมได้ตัดสินหรือให้ค่าต่อสิ่งต่างๆ โดยอาศัยหลักเกณฑ์เพียง 2 ด้าน คือ ถูก- ผิด ดี-เลว ฉลาด- โง่ ค่านิยม- โรแมนติก รวย-จน ฯลฯ เช่น ความเชื่อทางศาสนาและความรู้ เป็นสิ่งดี คนจึงไม่วิเคราะห์สิ่งเหล่านี้ในด้านที่เลว ทุกอย่างถูกมองเพียงด้านเดียว ถ้าสิ่งใดถูกตัดสินให้เป็นขั้วหนึ่ง สิ่งนั้นก็เลยจะไม่ถูกมองในขั้วตรงกันข้าม บทละครของซอร์วี่และเชคอฟชี้ให้เห็นเปลี่ยนแปลงวิธีคิดแบบตายตัวเช่นนี้ เพราะสังคมสมัยใหม่ซับซ้อนมากขึ้นจนไม่อาจตัดสินสิ่งต่างๆ โดยสรุปง่าย ๆ ว่า มีคุณสมบัติเป็นขั้วใดขั้วหนึ่งแบบตายตัว คนในสังคมควรแสวงหาความหมายของสิ่งต่างๆ

ด้วยตนเอง ไม่ใช่รอรับความคิดแบบสำเร็จรูปจากสถาบันหรือองค์กรต่างๆในสังคม ทั้งนี้เพราะการเผยแพร่ความคิดและอุดมการณ์ของสถาบันต่างๆ เช่น สถาบันศาสนา สถาบันการศึกษา องค์กรทางการเมือง ฯลฯ ก็คือการรักษาอำนาจของคนบางกลุ่มในรูปแบบหนึ่ง เมื่อมนุษย์เชื่อสิ่งใด เขาก็ตกอยู่ภายใต้อำนาจของสิ่งนั้น ความเป็นอิสระมาจากการสร้างความเชื่อด้วยตนเอง บทละครของเชคอฟและซอร์ซีนำให้เปลี่ยนแปลงค่านิยมที่เป็นอยู่ ซึ่งเป็นแนวความคิดแบบตายตัวที่ส่งผลให้เกิดปัญหาในสังคม ดังต่อไปนี้

- **ค่านิยมทางวัตถุ - จิตใจ** ความขัดแย้งของค่านิยมทั้งสองด้านเห็นได้ชัดในบทละครซึ่งสะท้อนสังคมในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงชนชั้นนำจากกลุ่มขุนนางหรือกลุ่มข้าราชการผู้ผู้นำในสังคมยุคใหม่ซึ่งเป็นคนร่ำรวย คนมีเงินคือผู้มีอำนาจในสังคมสมัยใหม่ วัตถุนิยมซึ่งส่งเสริมการซื้อขายจึงเป็นค่านิยมใหม่ที่หล่อเลี้ยงอำนาจของชนชั้นนำ ขณะเดียวกันผู้ไม่เห็นด้วยกับค่านิยมนี้ก็ยังมีอยู่ในสังคม โดยเฉพาะกลุ่มชนชั้นนำเดิมที่เห็นว่าค่านิยมทางจิตใจตามแบบวัฒนธรรมยุคเก่าสูงส่งกว่า บทละครสะท้อนให้เห็นว่าค่านิยมที่มีอยู่ในสังคมทั้งสองแนวยังเป็นค่านิยมที่บกพร่อง และยังไม่เหมาะกับสังคมสมัยใหม่

จากค่านิยมแบบเดิม คนนิยมยกย่องคนดี มีความเมตตากรุณาต่อผู้อื่น บทละครของเชคอฟชี้นำให้ผู้อ่านมองเห็นข้อดีของค่านิยมแบบเดิมตามความเชื่อทางศีลธรรม ใน *The Cherry Orchard* จะเห็นได้ว่ามาดามรานอฟสกีมีคุณธรรมสูง เธอมีความเมตตากรุณาต่อผู้อื่นเสมอ เห็นได้จากเธอห่วงใยชีวิตของเฟียส ซึ่งอาหารราคาแพงให้ทาอย่างยาซาร์ับประทานบนรถไฟ มอบเงินให้คนจรจัดเป็นเหรียญทอง อย่างไรก็ตาม มาดามรานอฟสกีเองก็ไม่อาจพុងฐานะของตนเอาไว้ได้ เพราะยึดมั่นในคุณธรรม ดังที่วาร์ยากกล่าวถึงเธอในตอนที่ทำให้เงินเหรียญทองกับคนจรจัด

Varya: (frightened) I'm going away. I'm going away. Good heavens, Mother dear, there's no food for the servants in the house, and you gave him a gold sovereign!
(act 2, pp. 932-933.)

คำพูดของวาร์ยาแสดงให้เห็นว่ามาดามรานอฟสกีเองเป็นคนสร้างปัญหาให้แก่ครอบครัว ผู้อ่านจึงต้องการตรวจสอบพิจารณาความเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ในเรื่องนี้มากกว่าในบทละครทั่วไป โดยไม่ด่วนสรุปง่ายๆตามค่านิยมเดิมว่าทำดีจะได้ดี หรือคนดีที่เมตตาปราณีต่อผู้อื่นย่อมเป็นคนควรเอาแบบอย่าง บทละครของเชคอฟได้ลดความเชื่อมั่นต่อค่านิยมทางจิตใจ โดยชี้ให้เห็นแง่มุม

ในด้านลบ การยึดมั่นในค่านิยมทางจิตใจของตัวละครที่ไม่ทำให้เธออยู่ในโลกภายนอกที่กำลังเปลี่ยนแปลงได้อย่างกลมกลืนกระตุ้นให้ผู้อ่านเลิกยึดมั่นค่านิยมแบบเดิมอย่างไม่ลืมหูลืมตาตั้งตัวละคร แล้วหันมาแสวงหาค่านิยมที่เหมาะสมกับวิถีชีวิตในสังคมสมัยใหม่ซึ่งรวมถึงการยึดมั่นในค่านิยมทางศีลธรรมบนพื้นฐานของความพอดี

ขณะเดียวกัน ค่านิยมประจำสังคมสมัยใหม่คือค่านิยมทางวัตถุที่เริ่มแพร่ขยายพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจก็ยังมีโซ่ค่านิยมที่จะทำให้สังคมสงบสุขได้ โลภาคินและนาตาชาเป็นตัวละครที่ต่อต้านวัฒนธรรมยุคเก่า พวกเขาปฏิเสธที่จะช่วยเหลือเพื่อนร่วมสังคมเดียวกันเพราะเชื่อมั่นในการพึ่งตนเอง หากคนในสังคมยึดมั่นค่านิยมของชนชั้นกลางดั้งเดิม มนุษย์ก็จะดำรงอยู่อย่างโดดเดี่ยวมากขึ้น โดยลืมนึกไปว่าไม่มีมนุษย์คนไหนสมบูรณ์แบบและอยู่ได้ด้วยตนเองเพียงลำพัง การอยู่ร่วมกันในสังคมต้องอาศัยความตระหนักว่าแต่ละคนไม่มีความสามารถครบถ้วนและชีวิตของแต่ละคนก็อาจพลาดพลั้งได้ทุกเมื่อ มนุษย์จึงต้องพึ่งพาอาศัยผู้อื่นทั้งในด้านความสามารถและขอความช่วยเหลือกันในยามที่ชีวิตต้องพลาดพลั้ง โลกที่เงินเป็นสื่อกลางของความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์อาจทำให้มนุษย์ขาดสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ เพราะไม่มีใครเป็นมิตรแท้ที่ไว้ใจได้อย่างแท้จริง ความสัมพันธ์จะแนบแน่นหรือห่างเหินขึ้นอยู่กับผลประโยชน์เท่านั้น

ค่านิยมทางวัตถุนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน โลภาคินทำลายต้นเชอร์รี่และตึกเก่าอย่างไม่ประนีประนอมหรือคำนึงถึงความรู้สึกของตัวละครขุนนาง ค่านิยมสมัยใหม่ที่ให้ความสำคัญกับวัตถุมากขึ้นทำให้คนในสังคมกลายเป็นคนหยาบกระด้าง ขาดความละเอียดอ่อนทางจิตใจ ไม่ให้ความหมายต่อสิ่งใดนอกจากเงิน หากสิ่งใดไม่สร้างรายได้ พวกเขาก็เห็นว่าสิ่งนั้นควรถูกทำลายไป อันตรายของค่านิยมใหม่เห็นได้จากบทพูดของโลภาคินที่ว่า “I can pay for everything!” (act 3, p. 943.) เงินทำให้เขาตระหนักในอำนาจของตน เขาเชื่อมั่นในค่าของวัตถุจนมองไม่เห็นคุณค่าของปัจจัยด้านอื่นที่ทำให้มนุษย์อยู่ร่วมกัน เมื่อพิจารณาถึงค่านิยมทั้งแบบเก่าที่ยึดมั่นคุณค่าทางจิตใจและแบบใหม่ที่เป็นค่านิยมทางวัตถุแล้ว ค่านิยมทั้งสองแบบยังไม่น่าจะเป็นค่านิยมหลักของสังคมสมัยใหม่ เพราะผู้อ่านจะเห็นได้ถึงข้อบกพร่องของค่านิยมทางจิตใจที่ไม่ทำให้มนุษย์แก้ปัญหาในชีวิตจริงได้ และข้อบกพร่องของค่านิยมทางวัตถุที่ไม่ทำให้สังคมมนุษย์นำอยู่ การตัดสินใจทุกอย่างขึ้นอยู่บนพื้นฐานของความมั่งคั่งและความมั่งหวังในด้านรายได้ซึ่งทำให้สังคมมีสภาพที่ไม่อาจหล่อเลี้ยงชีวิตจิตใจของสมาชิกได้ แม้จะเป็นสังคมที่ร่ำรวยก็ตาม

ในบทละครของซอว์เรื่อง *Major Barbara* ซอว์ได้แสดงให้เห็นจุดด้อยของค่านิยมเก่าและค่านิยมใหม่ซึ่งต่างดำรงอยู่ในสังคม บทละครแสดงให้เห็นถึงความแปรเปลี่ยนของสถาบันทาง

ศาสนาซึ่งเป็นสถาบันที่ปลูกฝังค่านิยมทางศีลธรรม แต่กลับรับเงินจากนายทุนค้าอาวุธและเหล่าทั้งที่การฆาตกรรมและอาชญากรรมเป็นบาปตามหลักการทางศาสนา ส่วนบาร์บาราผู้ยึดมั่นแนวคิดทางศาสนาที่ช่วยคนจนได้เพียงนำพวกเขาไปสวดมนต์ซึ่งไม่ทำให้ชีวิตคนยากจนดีขึ้นได้ คนจนในสถานสงเคราะห์จึงกล่าวเตือนบาร์บารา

Shirley: Ah, it's pity you never was trained to use your reason, miss. You'd have been a very taking lecturer on Secularism.

(act 2, p. 374.)

ค่านิยมแบบเก่าช่วยเหลือคนในสังคมสมัยใหม่ไม่ได้ ชีวิตของคนในสังคมสมัยใหม่ต้องดำรงอยู่ในสังคมที่ต้องใช้เงินเป็นสื่อแลกเปลี่ยนให้ได้สิ่งที่ต้องการ แต่องค์กรศาสนากลับไม่ยอมรับความจำเป็นข้อนี้ ค่านิยมด้านศีลธรรมจึงค้างจุนโลกไม่ได้อีกต่อไปเพราะโลกสมัยใหม่ซับซ้อนกว่าในอดีต มนุษย์ยุคใหม่ต้องพัฒนาความคิดของตนเองได้และใช้เหตุผลมากขึ้น การใช้ชีวิตโดยยึดถือแนวคิดทางศาสนาแบบเดิมนั้นย่อมไม่เพียงพอที่จะปรับปรุงคุณภาพชีวิตและสังคมในสภาพแวดล้อมใหม่ได้

ตัวละครอันเดอร์เซฟท์ใน *Major Barbara* เป็นฝ่ายที่ยอมรับแนวคิดวัตถุนิยมอย่างเต็มที่สำหรับเขา การกระทำทุกอย่างล้วนถูกต้องถ้าสิ่งนั้นทำให้คนมีเงินเพิ่มขึ้นได้ เขาได้โน้มน้าวให้ตัวละครอื่นยอมรับแนวคิดของเขาที่เห็นว่าการทำงานการผลิตอาวุธต่อไปจะทำให้ชีวิตของคนจนอีกมากขึ้น ในองก์สุดท้าย อันเดอร์เซฟท์ยืนยันว่าแนวคิดของตัวละครที่เป็นนักสังคมสงเคราะห์และปัญญาชนไม่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางสังคมสมัยใหม่ของอังกฤษ

Undershaft: ...what is wrong with the world at present. It scraps its obsolete steam engines and dynamos; but it won't scrap its old prejudices and its old moralities and its old religion and its old political constitutions. What's the result? In machinery it does very well; but in morals and religion and politics it is working at a loss that brings it nearer bankruptcy every year.

(act 3, p. 392.)

จากข้อความนี้ อันเดอร์เพทซ์ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาทางความคิดยังก้าวไปไม่ทันความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายนอก การพัฒนาทางวัตถุเช่น เครื่องยนต์ ไรนาโม พัฒนาไปแล้ว แต่ความคิด ค่านิยมของคนส่วนใหญ่ยังเป็นค่านิยมในสังคมยุคเก่า

อย่างไรก็ตาม จะเห็นได้ว่าค่านิยมทางวัตถุนั้นก็มิชอบพรั่งเมื่อวิเคราะห์คำพูดที่บาร์บารากล่าวในตอนจบ

Barbara: ...it was really all the human souls to be saved: not weak souls in starved bodies, sobbing with gratitude for a scrap of bread and treacle, but fullfed, quarrelsome, snobbish, uppish creatures, all standing on their little rights and dignities, and thinking that my father ought to be greatly obliged to them for making so much money for him-and so he ought. That is where salvation really wanted.

(act 3, p. 395.)

บาร์บาราเปลี่ยนใจมาล้างบาปให้คนรวย ไม่ใช่คนจน คนรวยเหล่านี้ร่ำรวยขึ้นได้ก็เพราะยอมรับค่านิยมทางวัตถุอย่างเต็มที่ เมื่อมีคนรวยเป็นจำนวนมากในสังคม สังคมก็ยังไม่รอดพ้นจากความหายนะ เพราะคนเหล่านี้ใช้เงินควบคุมสังคมและเงินก็บันดาลให้ทุกอย่างเกิดขึ้นได้รวมทั้งสงครามที่เกิดจากการแย่งชิงผลประโยชน์กัน คำพูดของบาร์บาราชี้ให้เห็นว่าคนจนต่างหากคือคนที่รักษาจิตวิญญาณที่ดีและเป็นกลุ่มคนที่ไม่ควรชี้้นำให้มาล้างบาป แต่คนบางกลุ่มที่ร่ำรวยอย่างมหาศาลนั้นได้สูญเสียจิตวิญญาณที่ดีไปเสียแล้ว ดังนั้นแม้บาร์บาราจะยอมรับโรงงานอาวุธของพ่อโดยแต่งงานกับลูกชินผู้รับมรดก เธอก็ยังคงต้องทำหน้าที่ล้างบาปให้มนุษย์ในสังคมสมัยใหม่ที่รับค่านิยมทางวัตถุต่อไป

การทำความเข้าใจบทละครของซอว์ต้องใช้วิจารณญาณในการชั่งน้ำหนักหาข้อดี ข้อเสียของค่านิยมทั้งสองด้าน มิใช่คล้อยตามความคิดของตัวละคร การจบเรื่องให้เหล่าตัวละครยอมรับโรงงานอาวุธเป็นการจบที่ตัวละครมีความสุข แต่ผู้อ่านอาจหัวเราะไม่ออก เพราะสิ่งที่ทิ้งค้างไว้ให้คิดต่อไปก็คือสังคมจะเป็นอย่างไรถ้าทุกคนยอมทำทุกอย่างได้เพื่อเงิน เช่น ยอมฆ่าคนเพื่อเงิน ยอมค้าระเบิดเพื่อเงิน ยอมแลกจิตวิญญาณอันดีงามของตนกับเงิน ฯลฯ หากใช้วิจารณญาณก็จะเห็นได้ว่าบทละครของซอว์ไม่ได้สนับสนุนให้ผู้อ่านรับค่านิยมใหม่ แต่ทำให้ผู้อ่านหัวเราะทั้งน้ำตาเมื่อ

เห็นว่าตัวละครต่างยอมรับค่านิยมใหม่ในตอนจบโดยไม่คำนึงถึงภัยพิบัติของส่วนรวมในอนาคต เมื่อสังคมจะถูกควบคุมด้วยอำนาจของเงิน ไม่ใช่สติปัญญาและความดีงามของมนุษย์

บทละครของซอร์วีชี้นำให้เปลี่ยนแปลงค่านิยมที่เป็นอยู่ไว้เด่นชัดกว่าบทละครของเชคอฟ นอกจากผู้อ่านจะเห็นข้อดีของค่านิยมทั้งสองด้านแล้ว สัญลักษณ์ในบทละครที่เป็นตัวแทนของค่านิยมยังถูกทำลายไปอีกด้วย ในเรื่อง *Heartbreak House* มีการทิ้งระเบิดทำลายโบสถ์ดังที่ตัวละครกล่าวว่า

Nurse Guinness: The Rectory is nothing but a heap of
bricks, they say. Unless we can give the
Rector a bed he has nowhere to lay his
head his night.

Captain Shotover: The Church is on the rocks, breaking up.
(act 3, pp. 384-285.)

การทำลายโบสถ์นี้น่าจะเป็นการชี้ให้เห็นถึงค่านิยมที่เป็นอยู่หรืออาจจะต้องปรับปรุงแนวคิดทางศาสนาให้ประยุกต์ใช้ในโลกสมัยใหม่ต่อไป ขณะเดียวกัน บทละครไม่ได้ชี้ให้เห็นยอมรับค่านิยมทางวัตถุเช่นกัน แม้เหล่าตัวละครใน *Major Barbara* จะยอมรับว่าโรงงานอาวุธช่วยให้สังคมสมัยใหม่ดีขึ้น แต่องค์ประกอบอื่นของบทละครชี้ให้เห็นว่าผู้อ่านเข้าใจได้ว่าโรงงานอาวุธแห่งนี้คือนรก เช่น ตัวละครชั้นฆราวาสที่แห่งนี้โดยกล่าวคำว่า “Infernal nonsense” (act 3, p. 394.) โดยไม่รู้ตัว หรือเรียกสถานที่นี้ว่า “Department of Hell” และ “factory of death” (act 3, p. 387.) นอกจากนี้ในคำบรรยายฉาก ซอร์วีกำหนดให้ลูกระเบิดในโรงงานมีตรา สีแดงซึ่งสื่อให้เห็นถึงไฟนรก ดังนั้นเมื่อตัวละครยอมรับค่านิยมทางวัตถุ นั่นเท่ากับว่าพวกเขาได้รับค่านิยมที่นำไปสู่ความหายนะ

ในบทละครเรื่อง *Major Barbara* มีคำที่เกี่ยวข้องกับการต่อสู้ปรากฏอยู่จำนวนมาก นั่นคือ “dare” “power” “courage” “war” บาร์บาราที่มีศศทหาร เธอจึงเป็นนักสู้คนหนึ่งเช่นกัน ในเรื่องนี้อันเดอร์เซฟท์ได้ใช้คำเกี่ยวกับการต่อสู้โน้มน้าวให้ตัวละครเอาชนะโลกแห่งความจริงโดยใช้สงครามและอาวุธยุติความขัดแย้ง ใช้เงินเอาชนะความยากจน ดังตัวอย่างคำพูดของเขาตอนหนึ่ง

Undershaft: Ought ought ought ought ought ought are you

going to spend your life to say ought, like the rest of our moralists? Turn your ought into shall... Come and make explosive with me. Whatever can blow men up can blow society up. The history of the world is the history of those who had **courage** enough to embrace this truth...

(act 3, p. 386. เน้นตัวหนาโดยผู้วิจัย)

อย่างไรก็ตามผู้อ่านที่ฉลาดกว่าตัวละครย่อมไม่เอาชนะความจริงที่เลวร้ายด้วยวิธีการเดียวกับตัวละคร หากสังเกตจะเห็นว่าขณะที่ตัวละครคิดจะเอาชนะ โลกแห่งความจริงด้วยวิธีการที่อันเดอร์เซฟท์แนะนำ พวกเขาก็ได้สูญเสียความเป็นมนุษย์ไปเสียแล้วเพราะได้รับวิธีการแก้ปัญหาบนพื้นฐานความป่าเถื่อนและยอมรับการคืนชนเพื่อความปลอดภัยตามสัญชาตญาณธรรมชาติ เช่นเดียวกับสัตว์โลกทั่วไป ในตอนที่คูซินยอมรับที่จะเป็นผู้สืบทอดการเป็นเจ้าของกิจการ โรงงานอาวุธ ต่อจากอันเดอร์เซฟท์ คูซินประกาศว่าเขาต่อสู้กับโลกแห่งความจริงที่วัตถุมีอำนาจอันยิ่งใหญ่แต่ในขณะเดียวกัน คำประกาศนี้ก็แสดงให้เห็นว่าเขายอมแพ้แก่โลกแห่งความจริง

Cusin: It is not the sale of my soul that trouble me; I have sold it too often to care about that. I have sold it for a professorship. I have sold it for an income. I have sold it to escape being imprisoned for refusing to pay taxes for hangmen's ropes and unjust wars and things that I abhor. **What I am now selling it for is neither money nor position nor comfort, but for reality and for power.**

(act 3, p. 394. เน้นตัวหนาโดยผู้วิจัย)

การใช้วิธีการดังที่อันเดอร์เซฟท์ชี้แนะก็เท่ากับการที่มนุษย์จะต้องขายความดีงามของตนเพื่อให้มีชีวิตอยู่รอดในโลกของความเป็นจริงอันเลวร้าย ในการใช้วิธีการนี้ความจริงยังคงมีอำนาจมากกว่ามนุษย์ มนุษย์อย่างตัวละครยังไม่อาจเปลี่ยนความจริงที่เป็นอยู่ได้เพราะความเป็นมนุษย์ของเขาได้ถูกอำนาจของวัตถุเข้าครอบงำไปเสียแล้ว ผู้ยอมรับค่านิยมทางวัตถุก็คือผู้ที่ยอมตกเป็นทาสของวัตถุต่อไปนั่นเอง คำต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การต่อสู้รวมทั้งอาวุธซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของการต่อสู้ช่วยกระตุ้นให้ผู้อ่านคิดต่อสู้กับโลกแห่งความจริงที่เป็นอยู่ แต่น่าจะเป็นวิธีการที่ต่างไปจาก

ตัวละครของซอว์ วิธีการที่ตัวละครเลือกนั้นยังไม่ทำให้มนุษย์มีอำนาจเหนือโลกแห่งความจริง เพราะพวกเขายังคงเปลี่ยนแปลงโลกแห่งความจริงไม่ได้

บทละครเรื่อง *Heartbreak House* ชี้นำค่านิยมใหม่ที่อยู่บนทางสายกลางระหว่างค่านิยมทางวัตถุและจิตใจ ในที่สุดเอลลีเลือกแต่งงานกับชอทโอเวอร์ซึ่งหมายความว่าเธอค้นพบทางเลือกใหม่ซึ่งหลอมรวมความคิดของเธอกับกัปตันชอทโอเวอร์ นั่นคือ การอยู่ในโลกยุคสมัยใหม่ต้องไม่มองข้ามความจำเป็นทางวัตถุ ขณะเดียวกัน ก็ยังต้องรักษาคุณค่าทางจิตใจ

Ellie: We know now that the soul is the body, and the body
the soul.

(act 3, p.275.)

แนวคิดที่กัปตันสอนเอลลีคือการไม่ยอมแพ้แก่สภาพแวดล้อมภายนอกที่วัตถุมีอิทธิพลในการกำหนดชะตากรรมของมนุษย์มากขึ้น กัปตันชอทโอเวอร์เห็นว่ามนุษย์ควรมีจิตใจเข้มแข็ง ไม่ตกเป็นทาสของวัตถุโดยง่าย เห็นได้จากในตอนหนึ่งที่กัปตันชอทโอเวอร์บอกเสกเตอร์ถึงการค้นหาอาวุธเพื่อเอาชนะแมงแกน กัปตันเรียกสิ่งนี้ว่า “a mind ray” (act 1, p. 265.) ซึ่งน่าจะหมายถึงจิตใจที่เข้มแข็ง อำนาจของวัตถุไม่อาจครอบงำได้ง่าย การแต่งงานทางจิตวิญญาณระหว่างกัปตันกับเอลลีเป็นการชี้นำให้เห็นถึงความสำคัญของการผสมผสานค่านิยมของคนรุ่นเก่าและคนรุ่นใหม่ที่ต้องอยู่ร่วมกันอย่างสอดคล้องและกลมกลืนในสังคมอังกฤษต่อไป

เมื่อเปรียบเทียบบทละครของนักเขียนทั้งสองแล้วจะเห็นได้ว่าบทละครของเชคอฟได้ชี้นำให้เห็นข้อดีของค่านิยมที่เป็นอยู่ ทั้งค่านิยมทางวัตถุและค่านิยมทางจิตใจซึ่งทำให้ผู้อ่านต้องค้นหาค่านิยมใหม่ด้วยตนเองซึ่งควรต่างจากการยึดถือค่านิยมเหล่านี้อย่างสุดโต่งดังตัวละคร ส่วนในบทละครของซอว์ มีการชี้นำให้เห็นข้อบกพร่องของค่านิยมทางวัตถุและค่านิยมทางจิตใจเช่นกันและยังมีการชี้นำค่านิยมใหม่ไว้เด่นชัดกว่าในบทละครของเชคอฟ ทางออกของคนในสังคมสมัยใหม่คือการต่อสู้เพื่อเอาชนะโลกแห่งความจริงที่วัตถุมีอำนาจกว่ามนุษย์และการดำเนินชีวิตบนทางสายกลางโดยประสานระหว่างค่านิยมทางวัตถุและค่านิยมทางจิตใจ

- **ค่านิยมด้านการศึกษา** คนทั่วไปในสังคมสมัยใหม่ให้ความสำคัญกับความรู้ โดยมองว่าความรู้เป็นตัวแทนของความจริงในยุคใหม่และยังทำให้คนมีสถานภาพสูงในสังคมได้ บทละครของซอว์และเชคอฟได้ลดความศรัทธาของผู้อ่านต่อความรู้ โดยการชี้ให้เห็นว่าความเข้าใจเดิม

เกี่ยวกับความรู้ในฐานะความจริงอันสูงสุดและเป็นเครื่องประดับที่บ่งบอกสถานภาพทางสังคมยังไม่ใช่ค่านิยมที่เหมาะสมนัก ใน *The Three Sisters* แอนดเรสแสวงหาความหมายของความรู้ แต่สิ่งที่เขาค้นพบกลับไร้ประโยชน์

Andrei: ...I haven't slept all night, and now I'm not quite myself, as they say. I read four o'clock and then went to bed, but it was no use!

(act 1, p. 125.)

แอนดเรสไม่พบคุณค่าของความรู้และชีวิตของเขาก็ยังคงไร้ค่าอยู่เช่นเดิม เพราะความเข้าใจของเขาเกี่ยวกับความรู้ก็คือความรู้เป็นสิ่งที่ทำให้เขาได้เป็นอาจารย์สอนในมหาวิทยาลัยและได้รับการยอมรับในสังคม ความรู้ในความเข้าใจของแอนดเรสไม่มีอะไรมากไปกว่านี้ เมื่ออ่านหนังสือมากแต่ไม่ได้เป็นนักวิชาการ แอนดเรสก็เห็นว่าความรู้ที่สะสมไว้ไม่มีประโยชน์ เขาไม่ได้นำความรู้ที่มีอยู่มากมายจากการอ่านหนังสือมาทั้งชีวิตไปช่วยเหลือสังคมหรือพัฒนาชีวิตของตนเองให้ดีขึ้นแต่อย่างใด

ในเรื่องนี้ มาซาเปรียบเทียบความรู้ว่าเป็น “นิ้วที่หก”(a sixth finger) นั่นคือการเรียนรู้ที่เกินความจำเป็นต่อชีวิต ชุมนางรัสเซียสมัยนั้นให้ความสำคัญกับการเรียนหนังสืออย่างมาก พวกเขาเรียนปรัชญาความคิดต่างๆและภาษาต่างประเทศหลายภาษา แต่กลับไม่รู้วิธีการทำงานดังที่อิรินากล่าวว่า “we know nothing of work.” (act 1, p. 127.) พวกเขามีความรู้มากมายแต่ยังคงใช้ชีวิตอย่างเปล่าประโยชน์เช่นเดียวกับคนไม่รู้หนังสือ ความรู้ในยุคของเขอพอจึงมีค่าเป็นเพียงสิ่งบ่งบอกสถานภาพทางสังคมและไม่อาจทำให้มนุษย์กลายเป็นผู้เอาชนะสภาพแวดล้อมในโลกแห่งความจริงซึ่งเป็นสังคมที่เสื่อมโทรมได้ การแสดงให้เห็นข้อบกพร่องของค่านิยมเกี่ยวกับความรู้ไว้ในละครน่าจะเป็นการทำทนายให้ผู้อ่านแสวงหาแนวคิดใหม่เกี่ยวกับความรู้ในทางที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาโลกในชีวิตจริงได้

ยิ่งกว่านั้น บทละครยังลดความเชื่อเดิมเกี่ยวกับสถาบันการศึกษา โดยทำให้เล็งเห็นได้ว่าความรู้ไม่ใช่สิ่งที่มีอยู่แต่เพียงในมหาวิทยาลัย แต่สามารถหาได้จากประสบการณ์ตรง คำพูดของโลกาภิวัตน์ต่อไปนี้แสดงให้เห็นอีกวิธีการหนึ่งในการเข้าใจโลกและชีวิต นอกเหนือจากการนั่งเรียนในห้องเรียนหรืออ่านตำราเพื่อแสวงหาความจริงแท้ ดังวิธีการของ โทรมิมอฟ

Lopakhin : Well, I get up at five o'clock in the morning. I
work from morning till night, ...and I can see what
the people around me are like.

(act 1, pp. 918-919.)

บทละครตอนนี้ชี้ให้เห็นว่าการใช้ชีวิตโดยแสวงหาประสบการณ์จากโลกภายนอกก็คือ
แนวทางหนึ่งในการยกระดับภูมิปัญญาของมนุษย์ได้ ในเรื่องนี้ โทรพิมอฟซึ่งเป็นปัญญาชนเป็น
ตัวละครเขาที่ไม่รู้ปัญหาสังคมแม้จะทุ่มเทชีวิตให้กับการศึกษาศาสตร์สมัยใหม่ แต่โลพาคินกลับ
เฉลียวฉลาดและเท่าทันสถานการณ์แม้เขาไม่ได้อ่านหนังสือจำนวนมากก็ตาม

ในทางเดียวกัน บทละครของชอร์สสะท้อนให้เห็นว่าการมีการศึกษาสูงไม่เอื้อให้คนใน
สังคมรู้และแก้ไขปัญหาสังคมได้ จะเห็นได้ว่าสติเฟินใน *Major Barbara* ไม่รู้ปัญหาสังคมแม้จะมี
การศึกษาดี ผิดกับอันเดอร์เซฟท์ที่เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เขารู้ซึ่งถึงปัญหาของคนยากจน
เพราะเคยยากจนและทำงานหนักมาก่อน อีกทั้งยังรู้ปัญหาด้านการเมืองที่องค์กรทางการเมืองมี
นโยบายสนองผลประโยชน์ของนักธุรกิจ ในขณะที่สติเฟินรู้จักการใช้อำนาจทางการเมืองอย่าง
ผิวเผิน โดยการอ่านตำรา อันเดอร์เซฟท์ได้ชี้ให้เห็นความไร้ค่าของสติเฟินผู้มีความรู้สูงและอวดดี

Undershaft: No capacity for business, no knowledge for law, no
sympathy with art, no pretension to philosophy;
only a simple knowledge of a secret that has
puzzled all the philosophers, baffler all the
lawyers, muddled all the men of business, and
ruined most of artists; the secret of right and
wrong, why men, you're a genius, a master of
masters, a god! At twenty- four, too.

(act 3, p.111.)

ข้อความนี้แสดงให้เห็นถึงข้อดีของการศึกษาในยุคหนึ่งที่ไม่อาจพัฒนาศักยภาพของ
มนุษย์ได้เท่าที่สังคมให้ความเชื่อมั่นต่อการศึกษา คำนิยามเดิมที่เชื่อมั่นในความรู้จึงควรเปลี่ยนไป
จากในละคร มนุษย์น่าจะต้องตระหนักว่าการพัฒนาความรู้จะต้องสัมพันธ์กับการพัฒนาชีวิตและ
สังคม มิใช่ชื่นชมความรู้อย่างมกมายหรือมองความรู้เป็นเพียงเครื่องประดับที่ช่วยยกสถานภาพทาง
สังคมของมนุษย์

- **ค่านิยมในการตัดสินคนกลุ่มต่างๆในสังคม** งานเขียนของคาร์ล มาร์กซ์ ทั้ง *Communist Manifesto* *Critical of Political Economy* และ *Capital* โด่งดังในยุโรปตั้งแต่ปลายศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมา หนังสือเหล่านี้มีเนื้อหาวิจารณ์ระบบทุนนิยมและอธิบายถึงความสัมพันธ์ของคนในสังคมในระบบชนชั้น การเปลี่ยนแปลงวิถีการผลิตในยุโรปจากการเกษตรเป็นอุตสาหกรรมและความเจริญของการศึกษาศสมัยใหม่ทำให้เกิดกลุ่มคนในชนชั้นต่างๆซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ มาร์กซ์ เช่น กรรมกร นายทุน ปัญญาชน แนวคิดของเขามีอิทธิพลต่อคนในสังคมอย่างเห็นได้ชัด เมื่อมีการเคลื่อนไหวทางการเมืองในหลายประเทศในยุโรปและเอเชีย รัสเซียเป็นประเทศแรกที่มีการเปลี่ยนแปลงสังคมสู่ระบบสังคมนิยม ซึ่งมีพรรคการเมืองที่ทำงานในนามของชนชั้นกรรมาชีพ ส่วนในอังกฤษ ผู้นิยมลัทธิมาร์กซิสต์ก็มีบทบาทในสังคมอย่างกว้างขวางทั้งบทบาททางวิชาการที่มีการพัฒนาศาสตร์สาขาน้อยอย่างต่อเนื่อง และบทบาทต่อการเมืองในอังกฤษ โดยมีการจัดตั้งพรรคแรงงานขึ้นในปีค.ศ. 1900²⁴ การวิจารณ์สังคมของมาร์กซ์ได้สร้างค่านิยมแก่คนในสังคมในการตัดสินคนตามชนชั้นที่สังกัด แม้เชคอฟและซอว์ได้รับอิทธิพลจากมาร์กซ์ในการสร้างตัวละครให้มีลักษณะตามชนชั้นตามภาพลักษณ์ของชนชั้นที่เข้าใจกันโดยทั่วไป แต่นักเขียนทั้งสองยังเพิ่มลักษณะบางประการของตัวละครเพื่อแสดงให้เห็นว่าคนแต่ละกลุ่มมีบทบาทอันซับซ้อน การมองมนุษย์โดยใช้แนวคิดทางชนชั้นมาอธิบายยังเป็นวิธีการที่ตื้นเขินเกินไป บทละครได้ชี้ให้เห็นผู้อ่านเปลี่ยนทัศนคติเดิมต่อเพื่อนร่วมสังคม โดยการแสดงให้เห็นว่าคนแต่ละคนไม่ได้มีลักษณะเฉพาะตามชนชั้นเท่านั้น แต่ยังมีรายละเอียดปลีกย่อยอีกมากในตัวคน 1 คน และยังมีบทบาทของคนแต่ละชนชั้นอีกหลายประการที่คนในสังคมควรรับรู้เพิ่มเติมจากที่มาร์กซ์กล่าวถึง²⁵

ในบทละครของเชคอฟ เชคอฟแสดงให้เห็นถึงบทบาทของขุนนางหรือชนชั้นสูงในการเป็นที่พึ่งของชนชั้นล่างในสังคมเพื่อให้เห็นว่าชนชั้นสูงและชนชั้นล่างไม่ได้สัมพันธ์กันในเชิงขัดแย้งตามการอธิบายกลไกการเปลี่ยนแปลงของสังคมของมาร์กซ์เท่านั้น ตัวละครขุนนางใน *The Three Sisters* ช่วยเหลือชาวเมืองเมื่อเกิดอัคคีภัยโดยให้ที่พักพิง ขุนนางไม่เพียงเลี้ยงดูร่างกายของทาสโดยการให้อาหารและที่พัก แต่ยังดูแลความรู้สึกของทาสด้วย ในสถานการณ์ต่อไปนี้จะเห็นว่าขุนนางในบทละครของเชคอฟมีลักษณะต่างจากขุนนางที่นักสังคมศาสตร์แนวมาร์กซิสต์ เรียกว่า “อภิสิทธิ์ชน” ซึ่งมีอำนาจเหนือทาสที่อาศัยอยู่ในที่ดินของตนในระบบศักดินาสวามิภักดิ์²⁶

²⁴ F. S. Northedge and Andrey Well, *Britain and Soviet Communism: The Impact of Revolution*, p. 1.

²⁵ Karl Marx, *Economic and Philosophical Manuscripts*, trans. T.B. Bottomore (London : Watts & Co., 1932), Chapter 1.

²⁶ ฮันส์ ฟิงส์, *ปรัชญาสังคม*, แปลโดย พรพิไล ถมังรักษ์สัตย์ (กรุงเทพฯ:สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ, 1981), บทที่ 2.

Mrs. Ranevsky : (Firs puts a little cushion under her feet.)

Thank you, Firs dear. I've got used to having coffee. I drink it day and night. Thank you, Firs, thank you, my dear old man. (Kisses Firs.)

(act 2, p.913.)

ขุนนางในบทละครของเชคอฟไม่ได้ปฏิบัติต่อทาสอย่างโหดร้ายหรือแสดงอำนาจดั่งภาพลักษณ์ของขุนนางที่กลุ่มนักปฏิวัติพยายามสื่อสารให้ประชาชนเข้าใจ เชคอฟนำเสนอให้ผู้อ่านคำนึงว่าความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองและผู้ถูกปกครองในระบบศักดินาสวามิภักดิ์ไม่ได้เป็นไปในรูปแบบของการใช้อำนาจเสมอไป การสรุปว่าสังคมยุคนั้นไม่ยุติธรรมเพราะขุนนางมักรังแกผู้มีสถานภาพต่ำกว่าเป็นการมองโลกแบบด่วนสรุป โลกแห่งความจริงซับซ้อนมากกว่านั้น นอกจากนี้เชคอฟยังแสดงให้เห็นว่าคนบางกลุ่มอาจไม่ต้องการเสรีภาพตามหลักการการเมืองสมัยใหม่ ทาสบางคนไม่ได้โกรธแค้นขุนนางและไม่รู้สึกรว่าตนถูกกดขี่ พวกเขาต้องการพึ่งพิงผู้อุปถัมภ์ จากตัวอย่างต่อไปนี้ เฟียสได้เปรียบเทียบชีวิตของเขาในปัจจุบันกับในอดีต ในอดีตนายดูแลเขาในยามป่วย แต่ในปัจจุบันกลับไม่มีใครสนใจอาการป่วยของเขา

Firs: I'm not feeling too well. ...Afraid I'm getting weak. The old master, the mistress's grandfather that is, used to give us powdered sealing wax for medicine. It was his prescription for all illnesses. I've been taking sealing wax every day for the last twenty years or more. That's perhaps why I'm still alive.

(act 3, p.939.)

จากข้อความข้างต้นนี้ เฟียสมองนายของเขาในฐานะผู้ให้ชีวิตใหม่ ทั้งสองฝ่ายผูกพันกันทางจิตใจถึงขั้นที่เฟียสยังคงเก็บขี้ผึ้ง (wax) ไว้แม้ว่านายจะตายจากไปแล้วหลายปี เขายังหาขี้ผึ้งในช่วงใกล้ตายเพื่อเป็นขวัญกำลังใจให้ตนมีชีวิตอยู่ต่อไป เชคอฟเปิดเผยถึงความรู้สึกของชนชั้นล่างที่ต้องการการดูแล คนทุกคนอาจไม่ต้องการเสรีภาพเหมือนกับกลุ่มนักคิดที่ได้รับการศึกษาสมัยใหม่ คนมีความสามารถน้อยยังต้องการพึ่งพาผู้เข้มแข็งกว่าโดยเขาให้ความรักได้อย่างเต็มที่ ในสังคมศักดินาสวามิภักดิ์ เมื่อทาสมีนายสังกัด นั้นหมายความว่าชีวิตของพวกเขาจะไม่มีวันอดตาย นี่คือการเปิดโลกทัศน์ของผู้อ่านให้เข้าใจความเป็นไปของโลกและชีวิต โลกทัศน์ใหม่นี้ย่อมกว้างกว่า

แนวคิดที่ว่าชนชั้นสูงต้องขูดรีดเอาเปรียบชนชั้นล่างอยู่เสมอ ส่วนชนชั้นล่างก็ต้องสู้ให้ได้มาซึ่งอำนาจและอิสรภาพของตนโดยต้องโค่นล้มอำนาจของผู้ปกครอง

The Three Sisters แสดงให้เห็นถึงความผูกพันระหว่างนายกับทาสเช่นกัน โอลกาซึ่งเป็นตัวละครฝ่ายขุนนางแสดงความรับผิดชอบต่อชีวิตทาสทันทีเมื่อนาตาชาไล่ทาสชราออกจากบ้าน เธอพาทาสไปอาศัยอยู่ที่พักของโรงเรียนซึ่งเป็นสถานที่ทำงานของเธอเอง พฤติกรรมนี้แสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบต่อชีวิตทาสของชนชั้นขุนนางซึ่งยึดมั่นธรรมเนียมของสังคมยุคเก่าในขั้นมีสำนึกในความรับผิดชอบต่อชีวิตของทาสของตน ในขณะที่คนส่วนใหญ่มักมองขุนนางในฐานะศัตรูโดยกล่าวถึงแต่ในแง่ร้าย เช่น ใช้เงินฟุ่มเฟือย มีชีวิตสุขสบายบนความลำบากของผู้อื่น ข่มเหงรังแกชนชั้นล่าง บทละครของเชคอฟไม่ได้ละเอียดที่จะเสนอด้านลบของขุนนางดังที่กล่าวมาข้างต้น มาดามเรเนฟสกีและพี่น้องตระกูลโปรโชรอฟใช้เงินฟุ่มเฟือย ชอบจัดงานเลี้ยง ส่วนโลพาคินก็รื้อฟื้นความทรงจำว่าตอนเขาเป็นทาสเขาเคยถูกนายเขี่ยขี้ต้อย อย่างไม่รู้ค่า เชคอฟได้เพิ่ม คุณสมบัติบางประการให้มากไปกว่าภาพลักษณ์ของชนชั้นสูงที่คนทั่วไปกล่าวถึง อีกทั้งยังชี้ให้เห็นถึงบทบาทของขุนนางอีกหลายด้าน เช่น การอุปถัมภ์ศิลปิน เพื่อให้ตระหนักว่าการมองคนแต่ละชนชั้นตามภาพลักษณ์ยังเป็นการทำความเข้าใจมนุษย์อย่างใจแคบเกินไป

ในการสร้างตัวละครชนชั้นกลาง เชคอฟสร้างตัวละครนายทุนโลพาคินให้ผู้อ่านเห็นถึงด้านที่เฉลียวฉลาด มีความเป็นผู้นำ มีเหตุผล เท่าทันสถานการณ์ และเป็นนักแก้ปัญหา ในขณะที่ขุนนางหวงแหนดินเซอร์รี่ แต่กลับแก้ปัญหาทางการเงินไม่ได้ในชีวิตจริง โลพาคินได้เข้ามาช่วยเหลือและชี้แนะว่าควรใช้ความคิดอย่างมีเหตุผลในการแก้ปัญหา อย่าใช้อารมณ์หรือยึดมั่นอคติมากเกินไป ความเฉลียวฉลาดและมีเหตุผลของโลพาคินนั้นเห็นได้จากการที่เขาพูดคำว่า “think” บ่อยครั้ง เช่น

Lopakhin (listens): I **think** I can hear them coming.

(act 1, p.914. เน้นตัวหนาโดยผู้วิจัย)

Lopakhin: Let me remind you, ladies and gentlemen: the cherry orchard is up for sale on the twenty-second of August. **Think** about it! **Think!**

(act1, p.921. เน้นตัวหนาโดยผู้วิจัย)

แต่ตัวละครขุนนางและทาสกลับพูดว่า “I feel ...” และ “I don't know what to think” คุณสมบัติของโศภาคนิในเรื่องนี้สร้างการรับรู้ใหม่แก่ผู้อ่านเกี่ยวกับนายทุน โดยชี้ให้เห็นถึงศักยภาพทางด้านของคนกลุ่มนี้ บทละครได้เปลี่ยนทัศนคติของผู้อ่าน ไม่ให้ตัดสินคนโดยผิวเผิน และเหมารวมว่าคนทั้งชนชั้นเป็นผู้ร้ายของสังคมที่สมควรกำจัดออกไป

ในบทละครของซอว์ ซอว์บรรยายตัวละครโดยเสียดสีชนทุกชั้น แต่ขณะเดียวกันก็มุ่งให้มองเห็นความซับซ้อนของคนแต่ละชนชั้น ซอว์ไม่ลืมอธิบายถึงสภาพแวดล้อมของตัวละครซึ่งทำให้ผู้อ่านเข้าใจได้ว่าเหตุใดคนกลุ่มนี้จึงคิดไปในแนวทางนี้ วิธีการนี้ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจในการอยู่ร่วมกันในสังคมได้มากขึ้น ชนชั้นสูงอย่างเลดี้บริโตมาร์ทใน *Major Barbara* รู้ดีว่าการค้าอาวุธผิดศีลธรรม แต่เธอก็ยังสนับสนุนให้ลูกชายรับมรดกคือโรงงานผลิตอาวุธ ผู้อ่านเข้าใจตัวละครมากขึ้นเมื่อซอว์บรรยายถึงสภาพแวดล้อมที่หล่อหลอมให้เธอเติบโตขึ้น

A very typical managing matron of the upper class,
treated as a naughty child until she grew into a scolding mother,
and finally settling down with plenty of practical ability and
world experience, limited in the oddest way with domestic and
class limitations, conceiving the universe exactly as if it were a
large house in Wilton Crescent...
(act 1, p. 361.)

เมื่อได้เห็นถึงสภาพแวดล้อมของตัวละครก็สามารถมองเห็นได้ว่าตัวละครน่าจะได้รับ การเลี้ยงดูอบรมให้อยู่ในกฎเกณฑ์ และยังไม่อาจยอมรับฐานะที่ยากจนลงในปัจจุบันได้ เพราะเธอมี ชีวิตที่สุขสบายตลอดมาตั้งแต่วัยเด็ก

ใน *Heartbreak House* กัปตันซอทโอเวอร์เป็นชนชั้นสูงที่หวาดกลัวการเปลี่ยนแปลงของสังคม เมื่อต้องเผชิญหน้ากับเอลลีซึ่งมีแนวคิดสมัยใหม่ เขาออกปากไล่เอลลีแล้วเดินหนี อย่างไรก็ตาม กัปตันซอทโอเวอร์ก็มีข้อดีที่กล้าใช้ชีวิตเพื่อต้านกระแสวัตถุนิยมโดยพยายามชี้ให้เอลลีตระหนักว่าการรักษาจิตวิญญาณสำคัญกว่าเงิน เนื่องจากเขาเคยใช้ชีวิตวัยหนุ่มผจญภัยในดินแดนอาณานิคมของอังกฤษ เขาจึงรู้ค่าของชีวิตที่เป็นอิสระจากค่าของเงิน

ตัวละครนายทุนในบทละครของซอว์ก็มีคุณสมบัติบางประการที่แตกต่างไปจากภาพลักษณ์ นายทุนตามทฤษฎีของคาร์ล มาร์กซ์ อันเดอร์เซฟท์ดูแลคนงานในโรงงานอาวุธของเขาให้มี

ความเป็นอยู่ที่ดี มีการพูดจาอย่างให้เกียรติต่อกันระหว่างเจ้านายกับลูกจ้าง ไม่มีการขูดรีดเอารัดเอาเปรียบกรรมกร ดังจะเห็นได้จากที่เขาริบายวัฒนธรรมในโรงงานว่าเขาปฏิบัติกับลูกจ้างอย่างสุภาพและให้การดูแลเป็นอย่างดี

Undershaft: ...I never give them any orders. When I speak to one of them it is “Well Jones, is the baby doing well ? and has Mrs. Jones, made a good recovery?” “nicely thank you sir” And that’s all.

(act 3, p. 387.)

ซอร์ว้นำเสนอตัวละครนายทุนให้ใช้อำนาจด้วยวิธีการซับซ้อน ใน *Major Barbara* นายทุนช่วยเหลือคนจนโดยการค้าอาวุธและสามารถโน้มน้าวให้ตัวละครอื่นยอมรับความจำเป็นทางเศรษฐกิจจนเห็นด้วยว่าควรให้กิจการค้าอาวุธของเขาดำรงอยู่ต่อไปในสังคม ในเรื่อง *Heartbreak House* ซอร์วเปิดเผยให้เห็นด้านลบของแมงแกนที่ทำงานไม่เป็น ไม่คำนึงถึงคุณภาพสินค้า แต่หมกมุ่นอยู่กับการหาเงินให้ได้มากที่สุด บทละครของซอร์วแสดงให้เห็นข้อดีของนายทุนซึ่งเป็นชนชั้นที่กำลังมีบทบาทอย่างกว้างขวางในสังคม ดังที่เมซซินิกกล่าวถึงอำนาจของเจ้านายของเขาในสังคมอังกฤษว่าคนอังกฤษยอมรับนับถือ และยังคงมีส่วนช่วยให้คนกลุ่มนี้ยิ่งรวยขึ้นด้วยการเป็นลูกค้าหรือผู้ใช้บริการกิจการของคนกลุ่มนี้ [Mazzini: ...People believe in him and are always giving him money. (act3, p. 280)]

ไม่มีใครสนใจว่านายทุนมีนิสัยอย่างไร แต่คนส่วนใหญ่ในสังคมสนใจว่าเขามีเงินเท่าไร ดังนั้น แมงแกนจึงเป็นที่ยอมรับนับถือในสังคมอย่างไม่เสื่อมคลาย ข้อบกพร่องหลายประการอย่างของแมงแกนและอำนาจในการทำลายโลกของอันเดอร์เซฟท์น่าจะช่วยกระตุ้นคนในสังคมสมัยใหม่เปลี่ยนค่านิยมที่เคยยกย่องนับถือนายทุนให้หันมาตรวจสอบบทบาทของนายทุนซึ่งเป็นใหญ่ในสังคมอย่างเคร่งครัด คนกลุ่มนี้มีทั้งข้อดีและข้อด้อย คนในสังคมจึงต้องดูแลการดำเนินกิจการของพวกเขาอย่างใกล้ชิด ไม่ใช่ปล่อยให้ดำเนินกิจการทุกอย่างได้ตามชอบใจและร่ำรวยได้อย่างไม่มีขีดจำกัด

ในการสร้างตัวละครชนชั้นล่าง ซอร์วเปิดเผยให้เห็นลักษณะชนชั้นล่างที่มีความซับซ้อน ตัวละครบางคนยากจนเพราะยึดมั่นในคุณค่าทางจิตใจ ไม่ชอบการแข่งขันและแสวงหาความมั่งคั่ง

ดั่งตัวละครจิตรกรผู้เชื่อมั่นในอุดมคติในสถานสงเคราะห์คนยากจนใน *Major Barbara* และแมชลินีใน *Heartbreak House* ทั้งสองยากจนเนื่องจากยึดมั่นในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ จึงไม่ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพเพราะเห็นว่าเงินไม่สำคัญ ชนชั้นล่างอย่างเซอร์ลีย์เกลียดชังคนรวย เพราะเขาถูกไล่ออกจากงานเมื่ออายุมากขึ้น ในขณะที่บิล (Bill) มีพฤติกรรมหยาบคาย แต่ก็เฉลียวฉลาดและมีจิตใจที่อ่อนไหวง่าย การเสนอลักษณะตัวละครชนชั้นล่างหลากหลายแบบนี้ น่าจะช่วยเปลี่ยนแปลงค่านิยมเดิมที่คนในสังคมมักมองชนชั้นล่างอย่างรังเกียจเคียดชัง หรือเข้าใจคนกลุ่มนี้อย่างผิวเผิน

สำหรับตัวละครที่เป็นตัวแทนของกลุ่มปัญญาชนในยุคนี้ นักเขียนทั้งสองต่างสร้างตัวละครปัญญาชนที่ไม่น่าสรรเสริญโดยชี้ให้เห็นความเขลาของคนกลุ่มนี้ ตัวละครกลุ่มนี้มีบทบาทอย่างผู้คงแก่เรียน โทรฟิมอฟ ใน *The Cherry Orchard* เป็นปัญญาชนที่มีความรู้และความคิด ดั่งบทพูดที่เขาวิจารณ์คนในชนชั้นปัญญาชน

Trofimov: They call themselves intellectuals, but speak to their servants as inferiors and treat the peasants like animals. They're not particularly keen on their studies, they don't do any serious reading, they are bone idle, they merely talk about science, and they understand very little about art. ...Yet anyone can see that our workers are abominably fed, sleep on bare boards, thirty and forty to a room---bedbugs everywhere, stench, damp, moral turpitude...

(act 2, p. 391.)

แม้จะวิจารณ์สังคมได้ยืดยาวและใช้วาทศิลป์ชั้นดี แต่นักอุดมการณ์ที่มีการศึกษาดีอย่าง โทรฟิมอฟก็ไม่ใช่ว่าจะเข้าใจปัญหาสังคมอย่างแท้จริง เขามีลักษณะเช่นเดียวกับปัญญาชนรัสเซียยุคหนึ่งที่ศึกษาปัญหาสังคมจากการอ่านตำราที่เขียนขึ้นโดยนักคิดชาวยุโรปตะวันตกและมีอุดมการณ์ที่จะเปลี่ยนแปลงสังคมรัสเซีย ทั้งที่ยังมีปัญหาในรัสเซียอีกมากที่เขาไม่เห็น หากพิจารณาถึงพฤติกรรมของโทรมอฟแล้ว จะเห็นได้ว่าตัวเขาเองก็ใช้ชีวิตอย่างไร้แก่นสารไม่น้อยไปกว่าคนที่เขากล่าวประนาม โทรฟิมอฟใช้ชีวิตเพื่อตามหา “ความจริงอันสูงสุด” และต้องการให้สังคมเป็นดังสังคมในอุดมคติ โดยที่ตัวเขาเองไม่ได้กระทำอะไรให้ชีวิตของตนและสังคมดีขึ้น อีกทั้งยังเป็นคนที่ไม่มีความรับผิดชอบ บทละครของเชคอฟมีแก่นเรื่องที่ด้านกระแสความเชื่อถือปัญญาชนของคน

ในยุคนั้น โดยกระตุ้นให้ตระหนักว่าควรรับฟังคนที่หวังดีต่อสังคมเหล่านี้โดยใช้วิจารณญาณ เพราะคนกลุ่มนี้อาจนำสังคมไปสู่ความหายนะอย่างรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ด้วยความเข้าใจว่าการมีความรู้สูงเป็นคุณสมบัติที่เพียงพอที่จะทำให้พวกเขาอยู่ในฐานะเป็นผู้นำทางความคิดแก่คนในสังคมได้

ในบทละครของชอว์เรื่อง *Major Barbara* สตีเฟนซึ่งเป็นปัญญาชนแสดงความเชื่อมั่นในตนเองอย่างผู้มีความรู้สูงตั้งแต่ต้นเรื่องว่าเขาสามารถแยกแยะระหว่างสิ่งที่ถูกและสิ่งที่ผิดได้

[Stephen: I know the difference between right and wrong . (act 1, p. 386.)]

คำกล่าวนี้ทำให้เขากลายเป็นตัวละครที่เขลาที่สุดในเรื่อง เพราะในเรื่องนี้ทุกอย่างล้วนสับสนระหว่างสิ่งที่ถูกและสิ่งที่ผิด เช่น โรงงานอาวุธซึ่งคนในสังคมมองเห็นผิดศีลธรรมทำให้คนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้ แต่องค์กรทางศาสนากลับช่วยเหลือคนจนไม่ได้ ดังนั้นถ้าผู้อ่านอ่านบทละครอย่างมีวิจารณญาณก็จะรู้สึกว่าเขาฉลาดกว่าสตีเฟน และนี่ก็ยืนยันความเชื่อมั่นในตนเองของเขา

กูชินเป็นตัวละครปัญญาชนอีกตัวหนึ่งในเรื่อง *Major Barbara* ที่ไม่น่าเชื่อถืออีกเช่นกัน เขามีความรู้ดีและมีกรรมนำเชื่อถือ แต่ในทางปฏิบัติแล้ว เขาไม่ได้ทำตามทีพูด ซึ่งแสดงถึงลักษณะของคน “หน้าไหว้หลังหลอก” ตัวละครปัญญาชนผู้นี้ต้องการเป็นเจ้าของโรงงานอาวุธอันทันสมัย เขาทำทุกอย่างได้เพื่อผลประโยชน์และยังเขลากว่าผู้อ่านเพราะเชื่อแนวคิดที่อันเดอร์เซฟท์โน้มนำว โดยขาดวิจารณญาณ

การสร้างตัวละครปัญญาชนของเชคอฟและชอว์ช่วยลบภาพลักษณ์แบบเดิมของปัญญาชนในสังคม ซึ่งคนทั่วไปมักเข้าใจว่า ปัญญาชนคือผู้รู้ที่แท้จริง และมักเชื่อถือแนวคิดของคนกลุ่มนี้ทุกกรณีโดยไม่ไตร่ตรอง คำนิยมใหม่จึงน่าจะเป็นการลดความเชื่อถือต่อปัญญาชนลงแล้วหันมาวิเคราะห์ปัญหาสังคมอย่างมีจุดยืนที่เป็นของตนเอง และยอมรับการวิเคราะห์ปัญหาของปัญญาชนในฐานะข้อมูลด้านหนึ่งในการวินิจฉัยปัญหาสังคมเท่านั้น

บทละครของเชคอฟและชอว์ได้ปรับทัศนคติเดิมของคนในสังคมต่อคนกลุ่มต่างๆและชี้ให้เห็นว่า การตัดสินคนตามชนชั้นที่พวกเขาสังกัดนั้นเป็นวิธีการมองคนที่ตื้นเขินเกินไป ไม่มีคนกลุ่มใดดีที่สุดและเลวที่สุดในสังคม คนแต่ละกลุ่ม แต่ละชนชั้นมีศักยภาพอันแตกต่างกัน และมีทั้งข้อดีและข้อด้อยอยู่ในตัวเอง การฟังพาทอาศัยและเข้าใจปัญหาของกันและกันจึงจะทำให้สังคมอยู่รอด

- ค่านิยมเกี่ยวกับการทำงาน ในบทละครของเชคอฟเรื่อง *The Three Sisters* ผู้หญิง 3 คนเป็นตัวแทนของค่านิยม 3 ประการ ผู้หญิงคนแรกคืออิรินาซึ่งเป็นน้องสาวคนเล็ก เธอใช้ชีวิตเพื่อค้นหาความหมายที่แท้จริงของการทำงาน ในองก์ที่ 1 เธอมองการทำงานในเชิงอุดมคติ

Irina: ...Man must work, he must toil by the sweat of his brow, no matter who he is and in this alone lies the meaning and purpose of his life, his happiness, his ecstasy. How good to be a workman who get up at dawn ...Oh, Lord let to say nothing of man ...if only one work than to be a young woman who wakes up at twelve o'clock.

(act 1, p. 123.)

แต่แล้วเมื่อได้ทำงานจริง อิรินากลับพบความหมายของการทำงานที่ต่างไปจากความเข้าใจเดิม ความคิดของเธอเกี่ยวกับการทำงานเปลี่ยนไป เธอมองว่างานเป็นสิ่งน่าเบื่อ เธอทำงานแล้วรู้สึกอ่อนเพลียและไม่มีความสุข อย่างไรก็ตาม อิรินาก็ตัดใจจะแสวงหาความหมายของการทำงานต่อไป นั่นคือเธอคิดจะไปหางานทำที่มอสโคว์ แต่เมื่อคนรักผู้ที่จะพาเธอไปมอสโคว์ตายจากไป ตัวละครตัวนี้ก็ยังไม่ลดละที่จะแสวงหาความหมายของการทำงานต่อไปด้วยตนเอง ดังที่เธอกล่าวกับพี่สาวในตอนจบเรื่อง

Irina: ...We must work, only work! Tomorrow I shall go alone, and I shall teach in the school...Now it is autumn, soon winter will come and cover everything with snow, and I shall go on working, working...

(act 4, p. 143.)

เชคอฟไม่ให้ข้อสรุปว่าความหมายของการทำงานคืออะไร แต่แน่นอนว่าคงไม่ใช่ความหมายดัง 2 ความหมายดังที่อิรินาเคยเข้าใจ ทั้งการทำงานในความหมายของนักอุดมการณ์ที่ยังไม่เคยลงมือทำงานในช่วงแรก และการทำงานในความหมายของคนเกียจคร้านที่มีอยู่จำนวนมากในรัสเซียคนนั้นซึ่งมองการทำงานเป็นกิจกรรมอันแปลกแยกจากวิถีชีวิต ทั้งสองความหมายนี้ยังไม่ทำให้อิรินาพอใจและมีชีวิตที่ดีขึ้นได้ เธอยังคงรู้สึกถึงความทุกข์ของชีวิตในตอนจบและยืนยันจะตามหาความหมายของการทำงานต่อไป

- **ค่านิยมเกี่ยวกับความรัก** ตัวละครมาชาน้องสาวคนที่สองใน *The Three Sisters* เป็นตัวแทนของค่านิยมเกี่ยวกับความรัก ความหมายของความรักที่มาซาเข้าใจตลอดเรื่องนี้ไม่อาจทำให้เธอมีความสุขและค้นพบชีวิตที่ดีขึ้นได้ ความรักของมาซาคือความรักแบบลุ่มหลง เธอรักผู้อื่นด้วยอารมณ์ความรู้สึก ไม่ใช่รักด้วยปัญญา ความรักแบบมาซาใช้การไม่ได้ในการอยู่ร่วมกันในโลกแห่งความเป็นจริง เมื่อมนุษย์อยู่ร่วมกันในระยะเวลาหนึ่ง พวกเขาไม่อาจเป็นปริศนาต่อกันได้อีกต่อไป ความหลงใหลหรือการจินตนาการเกี่ยวกับมนุษย์มากไปกว่าหรือดีไปกว่าที่เขาคือจริง ๆ ลดลง เมื่อมาซาซึ่งกำลังเบื่อหน่ายสามีที่อยู่ร่วมกับเธอพบเวอร์จินินซึ่งมีทั้งยศพรและมีการรำน่าเชื่อถือ เธอรู้สึกตื่นเต้นกับความรักใหม่ ความรู้สึกของมาซาต่อเวอร์จินินเหมือนกับความรู้สึกที่เธอเคยมีต่อสามีก่อนแต่งงาน เห็นได้จากที่เธอเล่าถึงความรู้สึกต่อสามีในอดีต

Masha: ...In those days, he seemed to me terrible learned, clever and important. But now, unfortunately it is different. ...I've grown used to him...

(act 2, p. 129.)

มาซาตามหารักแท้เท่าไรก็ไม่เจอ เพราะเธอไม่อาจทนรักคนธรรมดาๆที่ไม่ใช่“วีรบุรุษ”ได้ เมื่อใดที่มาซาสมหวังในความรัก ความรักก็จะจากเธอไป การหมดรักมาจากการได้อยู่ร่วมกันในระยะหนึ่งนั่นเอง ความรักมีความหมายต่อการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ แต่ความรักที่ทำให้มนุษย์หมกมุ่นอยู่กับโลกในจินตนาการของตนจนไม่อาจรักผู้อื่นตามลักษณะที่เขาเป็นในโลกแห่งชีวิตจริงนั้นกลับไม่เอื้อให้มนุษย์อยู่ร่วมกันได้นาน ความรักที่สวยงามสมบูรณ์แบบดังในจินตนาการนั้นมีอายุสั้น เธอพอเขียนบทละครหลังยุคโรแมนติก บทละครของเขาซึ่งนำให้คนในสังคมเลิกยึดติดกับค่านิยมเดิมเกี่ยวกับความรักที่กล่าวกันว่าความรักเป็นสิ่งพิเศษ ลึกลับ ทำให้มนุษย์มีชีวิตที่เหนือธรรมดา ความรักแบบโรแมนติกของมาซากลับไปสู่ปัญหาครอบครัวและความทุกข์ของมาซาเองในเรื่องนี้มาซาไม่สนใจตัวละครอื่น นอกจากหมกมุ่นกับความรักที่เธอมีให้กับเวอร์จินิน จากตัวอย่างบทสนทนาต่อไปนี้จะเห็นได้ว่ามาซาปฏิเสธการเข้าสังคม

(Masha's humming, puts on her hat)

Olga : Where are you going?

Masha: Home.

Irina: Strange.

Tuzenbach: Leaving a name-day party !

Masha: ...I will go off somewhere.

(act 1, p. 124.)

ความรักของมาซาจึงเป็นความรักที่ไม่สัมพันธ์กับโลกภายนอก แต่เป็นความรักที่ทำให้เธอไม่อาจควบคุมตัณหาราคะและไม่อาจอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ มนุษย์จึงควรแสวงหาค่านิยมใหม่เกี่ยวกับความรักที่เหมาะสมเพื่อการอยู่ร่วมกันได้ในระยะยาวอย่างมีความสุข

- ค่านิยมเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณี โอลกาพี่สาวคนโตใน *The Three Sisters* เป็นคนที่นิยมยึดมั่นในกรอบธรรมเนียมประเพณี ตัวละครตัวนี้แต่งกายด้วยเครื่องแบบสีน้ำเงินเข้ม (the dark blue uniform) บ่งบอกถึงลักษณะของคนที่ยึดมั่นในกฎ ระเบียบอย่างเคร่งครัด คำพูดที่เธอเกลี้ยกล่อมให้อีรินาแต่งงานบ่งบอกถึงค่านิยมที่เธอยึดถือดังต่อไปนี้

Olga: ...You see one doesn't marry for love, but **to do one duty**. At least, that's what I think, and I would marry without love... so long as he was a decent man.

(act 3, p. 137. เน้นตัวหนาโดยผู้วิจัย)

โอลกาให้ความสำคัญกับความเหมาะสม (decency) กล่าวคือเป็นความถูกต้องตามหน้าที่ ขนบธรรมเนียมอันดีงามของสังคม นอกจากเห็นความสำคัญของหน้าที่หรือการแบ่งงานกันทำระหว่างเพศหญิงและเพศชายในสังคมแล้ว โอลกายังแสดงออกถึงการเป็นคนที่อยู่ในกรอบประเพณี ดังจะเห็นได้จากคำพูดของเธอที่กล่าวกับมาซาเมื่อมาซาเข้ามาปรึกษาเรื่องที่มีผู้รัก

Olga: I'm not listening. Whatever silly things you may say, it doesn't matter, I shan't hear them.

(act 4, p. 137.)

โอลกาไม่อาจยอมรับพฤติกรรมนอกกรอบกฎเกณฑ์ทางสังคมของน้องสาวได้ ขนบธรรมเนียม และกรอบกติกาที่โอลกายึดถือสำคัญต่อการอยู่ร่วมกันในสังคมตรงที่เป็นสิ่งแสดงถึงวัฒนธรรมอันดีงามของมนุษย์ กรอบประเพณีและกฎเกณฑ์ทางสังคมทำให้มนุษย์ตระหนักในการรักษาความดีงาม และควบคุมพฤติกรรมของตนให้อยู่ในความพอเหมาะพอควร อย่างไรก็ตามบทละครของเชคอฟได้แสดงให้เห็นว่า การดำรงชีวิตตามกรอบของขนบธรรมเนียมประเพณีของโอลกานั้นยังไม่อาจเติมเต็มชีวิตของเธอได้ เธอยังคงโหยหาที่จะกลับไปมอสโคว์ ซึ่งเป็นสถานที่

ที่เธอเคยอาศัยอยู่ในวัยเด็ก ความใฝ่ฝันนี้สะท้อนให้เห็นการโหยหาชีวิตที่มีอิสรภาพ โลกาปรารถนาอยู่สักที่ที่จะเป็นอิสระจากกรอบที่เธอยึดถืออย่างเข้มงวดในภาวะที่มีสติ บทละครของเชคอฟเปิดทางให้ผู้อ่านได้ขบคิดต่อไปว่า ค่านิยมเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมแบบเก่าควรสืบทอดสู่สังคมสมัยใหม่อย่างไร โดยไม่ทำให้สังคมต้องสูญเสียวัฒนธรรมอันดีงาม และไม่ทำให้สมาชิกในสังคมรู้สึกอึดอัด เกร็งเครียดจนเกินไปอย่างชีวิตของโกลกา

เมื่อพิจารณาในเชิงเปรียบเทียบ จะเห็นได้ว่าบทละครของเชคอฟเสนอแนะให้เปลี่ยนแปลงค่านิยมมากกว่าซอร์วี่หลายด้าน นอกเหนือจากค่านิยมทางวัตถุ ค่านิยมด้านศีลธรรม ค่านิยมด้านการศึกษา การตัดสินคนตามชนชั้น บทละครของเชคอฟเรื่อง *The Three Sisters* ชี้นำให้คนรัสเซียค้นหาความหมายใหม่ของการทำงาน ความรัก และความเหมาะสมตามขนบธรรมเนียมและกฎเกณฑ์ของสังคมซึ่งเชคอฟนำเสนอผ่านตัวละครผู้หญิง 3 คนซึ่งเป็นพี่น้องกัน ค่านิยมทั้งสามจำเป็นต่อการอยู่ร่วมกันในสังคมและการพัฒนาสังคมต่อไป เนื่องจากสามพี่น้องเข้าใจสิ่งเหล่านี้ตามค่านิยมแบบเดิมดังที่คนในสังคมเข้าใจกันโดยทั่วไป พวกเขาจึงไม่อาจหลุดพ้นจากโลกแห่งความทุกข์ซึ่งเป็นสังคมนรัสเซียที่ไม่น่าอยู่ได้ แก่นเรื่องที่สำคัญของบทละครของเชคอฟ คือการแสวงหาความหมายของสรรพสิ่งด้วยตนเอง ไม่ใช่รับค่านิยมต่าง ๆ มายึดถือโดยง่าย การที่เชคอฟไม่ได้ให้คำตอบใด ๆ แก่ผู้อ่านไว้ชัดเจนเหมือนซอร์วี่ก็อาจเป็นเพราะเขาเกรงว่าผู้อ่านจะรับแนวคิดของเขาไปโดยง่าย ไม่ยอมคิดค้นและไตร่ตรองด้วยตนเองอีกเช่นเดิม

3.2.2 การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เป็นอยู่

แนวทางที่เชคอฟและซอร์วี่ชี้นำคนในสังคมให้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันบกพร่องมีความคล้ายคลึงกัน คือสะท้อนให้ผู้อ่านเห็นถึงความจริงทั้งข้อบกพร่องของตนเองและสภาพสังคมจนทนไม่ได้ที่จะมีชีวิตอยู่ดังเช่นตัวละครเพราะพฤติกรรมอันบกพร่องเหล่านี้เป็นสาเหตุที่ทำให้โลกแห่งความจริงเสื่อมโทรมและไม่น่าอยู่ดังโลกในละคร

ซอร์วี่และเชคอฟใช้วิธีการที่คล้ายคลึงกัน คือสะท้อนให้เห็นว่ามนุษย์มีข้อบกพร่องโดยใช้การสร้างตัวละครและการใช้สัญลักษณ์ ความแตกต่างอยู่ที่ว่าตัวละครในบทละครของซอร์วี่ได้กล่าวชี้นำผู้อ่านไว้ชัดเจนกว่าตัวละครของเชคอฟ เหล่าตัวละครของซอร์วี่ยอมรับว่าพวกเขาไม่ใช่แบบอย่างที่ดีของผู้อ่าน

Hushabye: ...There is no sense in us. We are useless,

dangerous and right to be abolished.

(act 3, p. 280.)

แต่ตัวละครของเชคอฟใช้ชีวิตอย่างบกพร่องโดยไม่รู้ตัว หากเปรียบเทียบตัวละครของซอว์และเชคอฟกับประเภทของคน บทละครก็เหมือนคนที่ชอบพูดประชดประชัน สิ่งใดที่คนชอบพูดประชดไม่อยากจะให้ทำ พวกเขาจะยิ่งพูด เช่นเดียวกัน บทละครของเชคอฟและซอว์ได้เสนอพฤติกรรมของตัวละครและสัญลักษณ์ที่มีความหมายเชื่อมโยงถึงพฤติกรรมอันบกพร่องที่ไม่ควรทำซ้ำๆ ซากๆ เมื่อคนชอบพูดประชดพูดว่า “ปิดประตูให้ดังขึ้นอีกสิ” นั้นหมายความว่า “อย่าปิดประตูดัง” ดังนั้นเมื่ออ่านบทละครของเชคอฟและซอว์และพบสัญลักษณ์หรือพฤติกรรมที่ผู้เขียนเน้นย้ำมากเป็นพิเศษก็ย่อมจะเดาได้ว่าสิ่งนั้นไม่ควรทำ

จากการที่เชคอฟนำเสนออนุภาคชิ้นนำทั้งการลืม การเมา การนอนซ้มาแล้วซ้มาแล้ว ใน *The Three Sisters* ก็เพื่อกระตุ้นให้คนในสังคมตระหนักว่าในขณะที่พวกเขาดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างไม่มีสติไม่ต่างจากเหล่าตัวละคร แม้ตัวละครของเชคอฟจะไม่มีพัฒนาการในขั้นตอนของการคืนสติ แต่เชคอฟก็พยายามปลุกผู้อ่านให้ตระหนักถึงยุคสมัยที่ตนดำรงอยู่ตลอดเรื่อง ในคำอธิบายของผู้เขียนและบทสนทนาของตัวละครเต็มไปด้วยการบอกเวลาเป็นระยะรวม 15 ครั้ง เช่น

Vershinin: We began to quarreling at seven o'clock .

(act 2, p. 129.)

ในขณะที่ตัวละครอ่านหน้าปัดนาฬิกาอยู่เสมอ พวกเขากลับไม่ให้ความสำคัญกับชีวิตในปัจจุบันหรือเวลาในชีวิตจริงแต่อย่างใด จิตใจของพวกเขาผูกพันอยู่กับโลกแห่งอดีตและอนาคต การบอกเวลาที่ปรากฏอยู่ซ้ำๆ ตลอดเรื่องช่วยเตือนให้ผู้อ่านตระหนักถึงค่าของวันเวลา ไม่ปล่อยให้เวลาในปัจจุบันผ่านไปอย่างไร้ความหมาย แต่กลับให้ความหมายกับอดีตและอนาคตมากเกินไป โดยไม่ตระหนักถึงชีวิตในปัจจุบันดังเช่นเหล่าตัวละคร

นอกจากนี้ ตัวละครหญิงสาวสามพี่น้อง เวอร์ชินิน ทูเซนบาค แอนฟิซา (Anfisa) และเชบูทีกินยังตั้งคำถามเกี่ยวกับอายุของกันและกัน บ้างก็รำพึงถึงอายุของตนเอง การกล่าวถึงอายุบ่อยครั้งก็คือการตอกย้ำความหมายของกาลเวลาอีกเช่นเดียวกัน ยิ่งกว่านั้น ยังมีการใช้เสียงต่างๆ เพื่อปลุกผู้อ่านให้คืนสติ เลิกอยู่ในภาวะไร้สติเช่นดังตัวละคร เช่น เสียงเชบูทีกินทำนาฬิกาตั้งโต๊ะ

หล่นแตก เสียงนาฬิกาตีบอกเวลา (the clock strikes) ทุกระยะ สัญญาณเตือนภัยไฟไหม้ (fire alarm) 3 ครั้ง เสียงระฆังหน้าประตูบ้าน (a ring, a bell rings.) รวม 10 ครั้ง เสียงเหล่านี้ที่ปรากฏเป็นระยะๆ ในบทละครโดยเฉพาะองก์ที่ 3 – 4 ทำหน้าที่กระตุ้นเตือนให้ผู้อ่านสนใจปัญหาในยุคสมัยที่ตนดำรงอยู่ในยุคนั้น ไม่ปล่อยตัวให้อยู่ในโลกมายาตลอดกาลดังตัวละคร แม้แต่ของขวัญที่อิรินาได้รับในงานวันเกิดชื่อของเธอ ก็ล้วนแต่เป็นของที่ระลึกซึ่งเตือนถึงความหมายของกาลเวลา เช่น ของโบราณอย่างกาน้ำโลหะเงิน (samovar) กรอบรูป (picture frame) สมุดบันทึก (notebook) หนังสือประวัติศาสตร์ (history book) สิ่งของที่เกี่ยวข้องกับการบันทึกกาลเวลาเหล่านี้กระตุ้นให้ผู้อ่านเห็นความหมายของการดำรงอยู่อย่างมีสติ รู้จักค่าชีวิตแต่ละยุคสมัยและเข้าใจสัมพันธ์ภาพของอดีต ปัจจุบัน และอนาคต

ในบทละครของซอร์ว การลุ่มหลงอยู่ในโลกมายาของเหล่าตัวละครไม่ใช่ตัวอย่างที่ดี ในองก์สุดท้าย กัปตันชอทโอเวอร์กล่าวถึงภารกิจซึ่งคนอังกฤษควรกระทำ

Captain Shotover: Navigation. Learn it and live; or leave and be damned.

(act 4, p. 284.)

ถ้ากล่าวนี่เป็นการชี้แนะให้ช่วยกันควบคุมสังคมอย่างมีสติ คำว่า “เรือ” ในเรื่องนี้คือประเทศอังกฤษ การบังคับเรือก็คือการควบคุมทิศทางการพัฒนาประเทศอังกฤษต่อไปอย่างมีสติ ไม่ควรปล่อยปละละเลยให้สังคมเป็นเสมือนเรือที่แล่นไปอย่างไร้ทิศทาง สมาชิกในสังคมต้องร่วมกันกำกับทิศทางการเปลี่ยนแปลงของสังคม

นอกจากการมีชีวิตอยู่อย่างมีสติคือตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาสังคมและบทบาทของตนในการควบคุมดูแลสังคมแล้ว คนในสังคมยังต้องทำความเข้าใจปัญหาสังคมอย่างมีวิจารณญาณ ไม่เชื่อตามหนังสือพิมพ์อย่างเชบูทีกินและไม่เชื่อตามปัญญาชนอย่างแอนฮาดังในบทละครของเชคอฟ บทละครของซอร์วชี้ให้เห็นว่าสมาชิกในสังคมต้องรู้จักมองปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างมีวิจารณญาณเช่นกัน จะเห็นได้ว่าเหล่าตัวละครในเรื่อง *Major Barbara* นั้น เชื่อในสิ่งที่ตาเห็น พวกเขายอมรับความจริงที่เห็นว่าโรงงานอาวุธช่วยคนจนให้มีชีวิตที่ดีขึ้นได้จริง และเชื่อในสิ่ง

* ชาวรัสเซียจัดงานเลี้ยงวันเกิดในวันตั้งชื่อ ชื่อของอิรินามาจากชื่อของเซนต์อิรินา (Saint Irina) ในบทละครจึงเรียกงานเลี้ยงครั้งนี้ว่า “a neme-day party”

ที่หูได้ยินเมื่ออันเดอร์เซฟท์ได้หยิบยกข้อมูลและเหตุผลต่างๆ โน้มน้าวให้เห็นว่าโรงงานอาวุธของเขาแก้ปัญหาสังคมได้ เช่นเดียวกับเรื่อง *Heartbreak House* ที่เรื่องราวเต็มไปด้วยการหลอกลวง เสแสร้งและโกหกกันระหว่างตัวละคร หากผู้อ่านไม่ต้องการตกเป็นทาสของความลวงดังเช่นเหล่าตัวละครของซอว์ ก็ควรรับข้อมูลข่าวสารต่างๆ ในโลกของความจริงอย่างใช้วิจารณญาณ รู้จักแยกแยะสิ่งที่ถูกและสิ่งที่ผิดจากโลกแห่งความจริงที่เต็มไปด้วยความซับซ้อนและคลุมเครือ สามารถวินิจฉัยได้ด้วยตัวเองว่าสิ่งใดควรเชื่อ สิ่งใดไม่ควรเชื่อ ซึ่งต้องอาศัยการไตร่ตรองและการทำความเข้าใจโลกที่กว้างไกลและลึกซึ้งกว่าข้อมูลที่ได้รับ

จากในละครซึ่งตัวละครหมกมุ่นอยู่ในโลกของความนึกคิดและไม่ใช้ชีวิตโดยการปฏิบัติจริง คนในสังคมก็ควรใช้ชีวิตในทางตรงข้ามกับตัวละครคือเรียนรู้โลกภายนอกให้มากขึ้นแทนที่จะหมกมุ่นอยู่ในโลกภายในจิตใจของตนเอง อีกทั้งควรหันมาแก้ปัญหาและปรับปรุงสังคมในทางปฏิบัติ ในองค์สุดท้ายของ *The Three Sisters* ซึ่งไม่มีตัวละครตัวใดได้ไปมอสโคว์ เชบูทีคินกล่าวชี้แนะตัวละครอื่นก่อนที่เขาจะลาจากไปว่าถึงเวลาแล้วที่ต้องออกเดินทางไปมอสโคว์ด้วยตนเอง

Chebutygin: So, here my advice to you. Put on your hat , you
know, take up a walking stick, and be off... walk
out, leave, without looking back. And the further
you go, the better.

(act 4., p. 140.)

แม้ในเรื่องไม่มีตัวละครตัวใดสนใจคำพูดนี้ แต่ข้อความนี้มีความหมายในเชิงชี้แนะถึงการใช้ชีวิตด้วยการปฏิบัติจริง คนจะไปมอสโคว์ได้ก็ย่อมจะต้องออกเดินทางไปจริงๆ ไม่ใช่มันั่งฝันเท่านั้น ตัวละครชี้แนะให้ใช้การเดิน ไม่ใช่การวิ่งซึ่งทำให้เห็นได้ว่าการทำความฝันให้เป็นความจริงเป็นเรื่องยาก ต้องอาศัยทั้งเวลาและความพยายาม ในตอนหนึ่งของเรื่องนี้ เฟรอปอนท์เล่าถึงข่าวว่าที่มอสโคว์มีภัยหนาว คนจำนวนมากที่นั่นเผชิญกับความหนาวเย็น และมีพ่อค้าคนหนึ่งตายบนแพนเค้ก (pancake) สันนิษฐานได้ว่าตายเพราะกินแพนเค้กมากเกินไป ข่าวนี้แสดงให้เห็นว่าแม้มอสโคว์จะเป็นดินแดนที่ทันสมัย แต่ที่นั่นซึ่งหมายถึงรัสเซียในอนาคตรักมีวัฒนธรรมที่หยาบซึ่งต่างจากวัฒนธรรมอันงดงามของสังคมรัสเซียยุคเก่า มีมนุษย์ที่โลกและตะกตะกลามอยู่ทั่วไปตั้งแต่พ่อค้าที่กินแพนเค้กจนตาย ส่วนเวอร์ซินิกินเล่าถึงมอสโคว์ที่ซึ่งเขาเพิ่งเดินทางจากมาว่า ที่นั่นมีสะพานแห่งหนึ่งที่ดูเศร้า (a gloomy-looking bridge) ทั้งเฟรอปอนท์และเวอร์ซินิกินได้เล่าถึงสภาพของมอสโคว์ที่เป็นจริงซึ่งไม่ได้เป็นดินแดนที่น่าอยู่ดังที่ตัวละครที่อยากไปที่นั่นเพื่อฝันถึง ดังนั้น

มอสโควหรือสังคมนิยมในฝันของรัสเซียก็อาจไม่ใช่สังคมนิมน่าอยู่เมื่อรัสเซียได้อยู่ที่นั่นจริง รัสเซียฝันถึงสังคมนิยม (Utopia) ที่มีระบอบการปกครองแบบสังคมนิยม แต่เมื่อสังคมนิยมพัฒนาไปถึงจุดนั้นคือรัสเซียกลายเป็นประเทศสังคมนิยมจริง สังคมรัสเซียก็อาจไม่น่าอยู่ดังที่ รัสเซียคิดฝันเอาไว้

ในบทละครของซอว์ บทสนทนาระหว่างตัวละครซึ่งนำความคิดของผู้อ่านให้ปรับปรุงสังคมนิมนทางปฏิบัติ

Hector: Think! What's the good of thinking about it ? Why
didn't you do something?

(act 3 , p. 284 .)

ตัวละครรู้ว่าถึงเวลาแล้วที่พวกเขาต้องช่วยสังคมนิยมโดยการลงมือกระทำ ไม่ใช่เพียงพูดแสดงความคิดเห็น แต่พวกเขาก็เป็นได้แต่เพียงผู้บอกทางแก้ปัญหาแก่ผู้อ่าน ไม่อาจเปลี่ยนแปลงโลกในละครเพราะไม่ได้กระทำการใดเพื่อแก้ปัญหาดังที่พูด ผู้อ่านจึงไม่ควรเอาอย่างตัวละคร เพราะเพียงการคิด การฝัน หรือการเป็นผู้รู้ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงโลกแห่งความจริงได้จนกว่าจะลงมือปฏิบัติจริง

นอกจากนี้เชคอฟและซอว์ได้สะท้อนให้เห็นถึงตัวละครที่เกียจคร้าน รักสบาย ไม่ทำงาน ไม่ต่อสู้อุปสรรค โลกในละครคือโลกที่ผู้คนใช้ชีวิตอย่างเรื่อยเปื่อย เช่น ดื่มเหล้า เล่นการพนัน คนส่วนใหญ่ไม่ทำงานอย่างจริงจัง หากผู้อ่านต้องการปรับปรุงสังคมนิยมก็ควรใช้ชีวิตอย่างมีพลังชีวิต (activeness) สังคมนิยมที่ผู้คนขยันและมีชีวิตอยู่เพื่อที่จะเป็นผู้สร้างผลผลิตหรือผลงานซึ่งรวมถึงการสร้างนวัตกรรมย่อมเป็นสังคมนิยมที่มีความเจริญทั้งทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรม

ยิ่งกว่านั้น บทละครยังกระตุ้นให้สมาชิกที่อยู่ในสังคมนิยมเดียวกันเกิดความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาสังคมนิยมมากขึ้นและเล็งเห็นจุดบกพร่องของตนที่ละเลยการรับผิดชอบปัญหาของส่วนรวมตลอดมา ดังนั้นหากสมาชิกในสังคมนิยมต้องการเปลี่ยนแปลงสังคมนิยมก็ต้องมีจิตสำนึกว่าตนต้องอยู่ในโลกนี้ร่วมกับผู้อื่น และควรหันมาให้ความร่วมมือในการแก้ปัญหาของส่วนรวมอย่างจริงจังโดยคิดถึงประโยชน์ของส่วนรวมให้มากขึ้น

แนวคิดทางสังคมนิยมในบทละครทั้งสองด้านเป็นข้อพิสูจน์ที่แสดงถึงจิตสำนึกทางสังคมนิยมของนักเขียน ผู้ประพันธ์ได้สร้างองค์ประกอบต่างๆในตัวบทเพื่อสื่อให้เห็นถึงปัญหาสังคมนิยมอังกฤษและรัสเซียในยุคนั้น ทั้งในด้านสภาพสังคมนิยมที่ความสัมพันธ์ทางชนชั้นไม่เอื้อให้คนในสังคมนิยมอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูล เกิดความขัดแย้งในด้านวัฒนธรรมทางความคิดในสังคมนิยม และยังเป็นยุคแห่ง

ความเสื่อมของประเทศ การชี้ให้เห็นความจริงเกี่ยวกับสังคมเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความสนใจต่อปัญหาสังคมของนักเขียนและยังช่วยให้ผู้อ่านตระหนักได้ถึงสภาพการณ์อันแท้จริงได้จากการอ่านบทละคร นอกจากนี้ บทละครยังชี้ให้เห็นถึงปัญหาของคนในสังคมที่ใช้ชีวิตโดยไม่สนใจการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกภายนอก รับรู้ปัญหาสังคมโดยขาดวิจารณญาณ ไม่เปลี่ยนแปลงโลกที่เป็นอยู่โดยการกระทำ ตลอดจนเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวมากขึ้นจนไม่สนใจชะตากรรมของเพื่อนร่วมสังคมเดียวกัน เซคอฟและชอว์ได้ชี้แนวทางแก้ปัญหาสังคมโดยกระตุ้นให้เปลี่ยนแปลงค่านิยมที่เป็นอยู่ โดยชี้ให้เห็นข้อบกพร่องของค่านิยมเหล่านี้ อีกทั้งยังชี้นำให้คนในสังคมปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการดำรงชีวิต โดยชี้ให้เห็นข้อบกพร่องที่เป็นอยู่ผ่านการเสนออนุภาคชี้แนะ พฤติกรรมของตัวละคร บทละครของชอว์และเซคอฟไม่ได้ชี้แนะให้ปรับปรุงสังคมโดยการปฏิวัติทางการเมือง แต่โน้มน้าวให้ปัจเจกบุคคลปรับปรุงสังคมโดยการปฏิวัติชีวิตที่เป็นอยู่ ความสนใจต่อปัญหาสังคมและการเขียนบทละครนำเสนอสู่สาธารณะ เพื่อสร้างพลังความคิดและพลังใจแก่คนในสังคมในการทำความเข้าใจและแก้ปัญหา แสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเขียน บทละครได้สะท้อนให้คนในสังคมมองเห็นว่าตนกำลังใช้ชีวิตอย่างไรแก่นสารและกลายเป็นตัวการที่ทำให้ปัญหาสังคมเกิดขึ้น แม้บทละครจะเปลี่ยนแปลงประวัติศาสตร์ของรัสเซียและอังกฤษไม่ได้ แต่ก็ยังเป็นหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่าในยุคนั้นยังมีผู้มองเห็นปัญหาและหนทางแก้ปัญหา อย่างน้อยก็คือเซคอฟและชอว์ ที่ตระหนักถึงสถานการณ์ในประเทศของตน และผู้ที่ได้อ่านหรือชมละครของพวกเขาแล้วเข้าใจแก่นสารของละคร